

Έκθεση 2012
Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων
Πρεσβείας της Ελλάδος στην Κύπρο
επί καταστάσεως κυπριακής οικονομίας και αναπτύξεως των
οικονομικών και εμπορικών σχέσεων Ελλάδος - Κύπρου

Συντάκτες:

Βασίλης Σκρόνιας, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Μιχάλης Χαροκόπος, Γραμματέας ΟΕΥ Β΄

Λευκωσία, Δεκέμβριος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	3
1. Γεωγραφία	3
2. Πληθυσμός	3
3. Πολιτικό σύστημα – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	4
4. Εξωτερικές σχέσεις και θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας Ελλάδος - Κύπρου	4
B. ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	4
1. Γενική επισκόπηση της οικονομίας	4
2. Βασικά οικονομικά μεγέθη	7
3. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Οικονομικών Μεγεθών	8
3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	8
3.2 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	9
3.3 Δημοσιονομικό ισοζύγιο	9
3.4 Δημόσιο χρέος	10
3.5 Πληθωρισμός	11
3.6 Ανεργία και Αγορά εργασίας	11
3.7 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	14
3.8 Εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου	15
3.8.1 Επανεξαγωγές	17
4. Κρατικός προϋπολογισμός	17
5. Διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας και τομεακές πολιτικές	18
5.1 Πολιτική της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών	18
5.1.1 Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα	18
5.1.2 Χρηματιστήριο Κύπρου	22
5.1.3 Ναυτιλία	23
5.1.4 Τουρισμός	24
5.2 Βιομηχανική πολιτική	27
5.3 Αγροτική πολιτική	29
6. Ξένες επενδύσεις	32
6.1 Επενδυτικό Καθεστώς	32
6.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)	33
7. Υποδομές - Μεταφορές	35
8. Κανονιστικό πλαίσιο-Φορολόγηση-Νομικά χαρακτηριστικά κυπρ. εταιρειών	36
9. Επιχειρηματικό περιβάλλον - ενδεικτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν εταιρείες στην κυπριακή αγορά	40
10. Διαχείριση οικονομικής κρίσης και προβλέψεις για εξέλιξη οικονομικών μεγεθών	42
10.1 Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015	42
10.2 Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής	43
Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ	45
1. Γενική Επισκόπηση	45
2. Εξωτερικό εμπόριο Κύπρου – Ελλάδας	45
3. Επενδύσεις	46
3.1 Ελληνικές Επενδύσεις στην Κύπρο	46
3.2 Κυπριακές Επενδύσεις στην Ελλάδα	48
4. Τουρισμός	48
5. Έργα - Προκηρύξεις	49
6. Δράσεις οικονομικής διπλωματίας - εκδηλώσεις - απήγηση	49

Δ. Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ	52
Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	66
Ισοζύγιο πληρωμών 2012	66
Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας κυπριακών υπηρεσιών	67
Κατάλογος πινάκων	68
Κατάλογος διαγραμμάτων	69

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Γεωγραφία

Η Κυπριακή Δημοκρατία βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, στη **διασταύρωση της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής** και συγκεκριμένα, 71 χιλιόμετρα νοτίως της Τουρκίας, 105 χιλιόμετρα δυτικά της Συρίας και περίπου 800 χιλιόμετρα ανατολικά της Ελλάδος. Η Κύπρος με συνολική επιφάνεια **9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα** (από τα οποία τα 3.355 βρίσκονται από το 1974 υπό τουρκική κατοχή) αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου μετά την Σικελία και την Σαρδηνία, με ακτογραμμή 648 χιλιομέτρων, με μέγιστο γεωγραφικό πλάτος 240 χιλιομέτρων και κάθετο διαμήκη 100 χιλιομέτρων.

Πρωτεύουσα της χώρας είναι η **Λευκωσία** (326.980 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας – στο τμήμα που ελέγχει η Δημοκρατία), με κυριότερο λιμάνι και τουριστικό, επιχειρηματικό κέντρο τη **Λεμεσό** (235.330 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας), ακολουθούμενη από τη **Λάρνακα** (143.192 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας) και την **Πάφο** (88.276 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας).

2. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Κύπρου αποτελεί ποσοστό 0,17% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης των 28. Η Κύπρος είναι η **τρίτη πιο μικρή σε πληθυσμό χώρα**, μετά την Μάλτα και το Λουξεμβούργο.

Ο συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία, ανέρχεται σε **840.407**, ενώ σε δημογραφική έκθεση της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΥΣΤΑΤ), η οποία περιλαμβάνει και τους Τουρκοκυπρίους, ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε **952.100** (ήτοι 0,19% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης των 28). Τα τελευταία χρόνια η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στη μετανάστευση. Σύμφωνα με την ΥΣΤΑΤ, ο συνολικός **αριθμός των αλλοδαπών ανέρχεται σε 170.383** (106.270 από ΕΕ και 64.113 από τρίτες χώρες). Το ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού για την Κύπρο, δηλαδή το ποσοστό πέραν των 65 ετών επί του συνόλου, ανέρχεται, συμφωνά με την απογραφή του 2011 (ΥΣΤΑΤ) σε 13,3% (από 11,0% το 1992) και αποτελεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γήρανσης του πληθυσμού ανάμεσα στις χώρες μέλη της ΕΕ. Επίσης, το ποσοστό των παιδιών κάτω των 15 ετών ανέρχεται σε 16,1% (από 25% το 1992), ενώ το τμήμα του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών καταλαμβάνει ποσοστό 24,5% (από 19,3% το 1992). Τα τελευταία χρόνια η Κύπρος κατέχει τη δεύτερη θέση στην ΕΕ σε φυσική αύξηση πληθυσμού (4,9%) μετά την Ιρλανδία και την πρώτη σε ετήσια γενική αύξηση πληθυσμού (2,6%). Επίσης, η ηλικιακή δομή του πληθυσμού είναι σχετικά νεαρότερη από τον μέσο όρο της Ευρώπης. Σημαντική ποσοτική και ποιοτική αλλαγή σημειώνεται στα **νοικοκυριά**, καθώς, ενώ ο συνολικός αριθμός τους έχει αυξηθεί (από 220 χιλ. το 2001 σε 300 χιλ. το 2011), ο μέσος αριθμός ατόμων που περιλαμβάνουν έχει μειωθεί (από 3,1 το 2001 σε 2,7 το 2011). Παράλληλα, δύο στις τρεις γυναίκες, πλέον, εργάζονται (από μία στις δύο το 2001). Οι συγκεκριμένες μεταβολές στο χαρακτήρα των νοικοκυριών έχουν ως αποτέλεσμα η **ευκολία, η απλότητα και η ταχύτητα να κυριαρχούν ως κριτήρια για την αγορά καταναλωτικών αγαθών**.

Ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών είναι ιδιαίτερα υψηλός και δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί με ακρίβεια. Από τα στοιχεία της ΥΣΤΑΤ, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από κράτη μέλη της ΕΕ (62,37%) και κυρίως, από την Ελλάδα (17,21%), το Ηνωμένο Βασίλειο (14,11%), τη Ρουμανία (13,91%) και τη Βουλγαρία (10,9%). Επίσης, σημαντικός αριθμός μεταναστών προέρχεται από τις Φιλιππίνες (5,52%), τη Ρωσία (4,79%) και τη Σρι Λάνκα (4,27%).

Σύμφωνα όμως με ενδελεχή ανάλυση των στοιχείων της δημογραφικής έκθεσης της Στατιστικής Υπηρεσίας (2010-2011) από το **Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης** της Κύπρου **οι Ελληνοκύπριοι αποτελούν μειονότητα** (μόνο 572.000 άτομα) μέσα **σε ολόκληρο το νησί** έναντι των ξένων (έποικων και ξένων). Η φαινομενική αύξηση του πληθυσμού μεταξύ των ετών 1993 και 2003 (26,5%) οφείλεται στην μετανάστευση. Ταυτόχρονα από το έτος 1993 μέχρι το έτος 2013 παρατηρείται μια μείωση

γεννήσεων των Ε/Κ κατά 33,9% και τάση γήρανσης από την αντίστοιχη αύξηση των θανάτων κατά 84,3%.

3. Πολιτικό σύστημα – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Η Κύπρος, πρώην Βρετανική αποικία, απέκτησε την **ανεξαρτησία της το 1960** και αποτελεί μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Το πολίτευμα της είναι αυτό της **Προεδρικής Δημοκρατίας**. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο και ενδεκαμελές Υπουργικό Συμβούλιο που διορίζεται από τον Πρόεδρο. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη **Βουλή των Αντιπροσώπων**. Τα Κοινοβουλευτικά Κόμματα είναι τα ακόλουθα: Δημοκρατικός Συναγερμός (ΔΗΣΥ), Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ), Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗΚΟ), Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών (ΕΔΕΚ), Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών και Ευρωπαϊκό Κόμμα (ΕΥΡΩ.ΚΟ.). Το εκλογικό σύστημα είναι η **απλή αναλογική** και τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η **απονομή της δικαιοσύνης** ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας, τα Κακουργιοδικεία και τα Επαρχιακά Δικαστήρια, τα οποία αποτελούν χωριστή και ανεξάρτητη εξουσία. Η χώρα απολαμβάνει πλήρους ελευθερίας έκφρασης και **ελευθεροτυπίας** με ένα πλουραλισμό πληροφοριών σε γραπτό και ηλεκτρονικό Τύπο ιδιαιτέρως ευρύ εάν ληφθεί υπ' όψιν το μέγεθός της (για αναλυτικούς καταλόγους ηλεκτρονικών και έντυπων μέσων βλ. ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών: www.moi.gov.cy).

4. Εξωτερικές σχέσεις και θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας Ελλάδος - Κύπρου

Η Κύπρος είναι **μέλος πολλών διεθνών οργανισμών** μεταξύ των οποίων: ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (1960) και τα εξειδικευμένα σώματα, το Συμβούλιο της Ευρώπης (1961), η Κοινοπολιτεία (1961), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη ΟΑΣΕ (1975) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (1995). Δυστυχώς για την Κύπρο, η Τουρκία δεν της επιτρέπει να γίνει Κ-Μ στον Ο.Ο.Σ.Α. και το ίδιο προφανώς θα συνέβαινε αν η κυβέρνηση της Λευκωσίας υπέβαλε υποψηφιότητα να γίνει Κ-Μ του ΝΑΤΟ κλπ.. Παρά την τουρκική εισβολή το 1974 και την έκτοτε παράνομη κατοχή του βορείου τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, η χώρα κατόρθωσε ν' αναπτυχθεί με ταχείς ρυθμούς και σε διάστημα τριάντα ετών, δηλαδή το έτος 2004, έγινε **μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Το 2008 εντάχθηκε επίσης στην Ευρωζώνη, υιοθετώντας ως **νόμισμα το Ευρώ**.

Το **θεσμικό πλαίσιο της διμερούς οικονομικής συνεργασίας** περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συμφωνιών που αφορούν μεταξύ άλλων στις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις (1962) στην αποφυγή διπλής φορολογίας και στην αποτροπή της φοροδιαφυγής (1968), στην οικονομική, βιομηχανική και τεχνολογική συνεργασία (1984), στην τουριστική συνεργασία (1988), στην αμοιβαία συνδρομή των τελωνειακών διοικήσεων (1999) και στην αμοιβαία προώθηση και προστασία επενδύσεων (1992), στην εμπορική ναυτιλία (2003), στη διατήρηση αποθεμάτων αργού πετρελαίου και προϊόντων στην Ελληνική Δημοκρατία (2004) και στις στρατηγικές θαλάσσιες μεταφορές (2008).

Β. ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Γενική επισκόπηση της οικονομίας

Από την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας (1960) έως της τουρκική εισβολή και κατοχή του βορείου τμήματος της νήσου (1974), η τοπική οικονομία χαρακτηριζόταν από την εξαγωγή **πρώτων υλών** (π.χ. χαλκού, αμιάντου) και **γεωργικών προϊόντων** (εσπεριδοειδή). Το έδαφος που κατέλαβαν τα τουρκικά στρατεύματα, συνεισέφερε μέχρι το έτος 1974 στο 75% της τότε κυπριακής οικονομίας. Από τα τέλη της **δεκαετίας του '70 έως τις αρχές αυτής του '80**, η κυπριακή οικονομία (περιοριζόμενη στο νότιο πλέον τμήμα του νησιού) μετετράπη σε **μεταποιητική** εξάγοντας κυρίως ενδύματα και υποδήματα. Τέλος, τις **δεκαετίες του '80 και του '90** η Κύπρος, αξιοποιώντας το **καθεστώς "offshore"**, εξελίχθηκε σε ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό κέντρο.

Τα φορολογικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις σε συνδυασμό με την σύναψη πολλών διμερών διακρατικών συμφωνιών αποφυγής διπλής φορολογίας (46), προσέλκυσαν στη Κύπρο άνω των 230.000 εταιρών, συνοδευόμενων από ξένες επενδύσεις, κεφάλαια κλπ.. Το φαινόμενο αυτό δημιούργησε μια τοπική «βιομηχανία» μεγάλων διεθνών δικηγορικών, λογιστικών, ασφαλιστικών, ναυτιλιακών κ.α. γραφείων, καθώς και ενός τοπικού τραπεζικού συστήματος με συνολικό ενεργητικό επταπλάσιο ή οκταπλάσιο περίπου του ΑΕΠ της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, η Παγκόσμια Τράπεζα ενέταξε την Κύπρο στην κατηγορία των χωρών **υψηλού εισοδήματος** και το ΔΝΤ με τη σειρά του, την κατέταξε στις 33 πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες διεθνώς (2010), παρά τα όποια προβλήματα παρουσιάστηκαν από το 2009.

Το έτος 2004 η Κυπριακή Δημοκρατία έγινε **μέλος της ΕΕ** (και το έτος 2008 της **Ευρωζώνης**) και συνεπώς αναγκάστηκε να καταργήσει το καθεστώς “offshore”, εισάγοντας την «**Κυπριακή Εταιρεία Διεθνών Επιχειρήσεων (ΚΕΔΕ)**» που είναι συμβατή με το δίκαιο της ΕΕ. Οι ΚΕΔΕ είναι πλέον εγχώριες εταιρείες, μπορούν να δραστηριοποιούνται και εντός Κύπρου (αντίθετα με τις ‘offshore’), να επωφελούνται της χαμηλής εταιρικής φορολογίας και με το κατάλληλο φορολογικό σχεδιασμό να εξασφαλίζουν περαιτέρω φορολογικές ελαφρύνσεις.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τρίτης μικρότερης οικονομίας της Ε.Ε. (το 2012) αποτελεί η **εξάρτησή της από τον τομέα των υπηρεσιών (75,9% του ΑΕΠ)**, όπως οι τράπεζες (π.χ. χρηματοοικονομικά, διαχείριση κεφαλαίων, εμπιστευμάτων ή ‘trusts’, σύσταση εταιριών, ασφάλειες κλπ), η ναυτιλία, ο τουρισμός, τα κτηματομεσιτικά, η ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα, ο ιδιωτικός νοσοκομειακός τομέας και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες. Οι τομείς των **κατασκευών, της βιομηχανίας, των ορυχείων/λατομείων και της παραγωγής ηλεκτρ. ενέργειας** εκπροσωπούν το **13,1% του ΑΕΠ**, παρουσιάζοντας αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης ή στασιμότητα. Τέλος οι τομείς της **γεωργίας και αλιείας** αποτελούν πλέον πολύ μικρούς παραγωγικούς κλάδους με περιορισμένη επίδραση στην οικονομία (**2,0% του ΑΕΠ**).

Όπως συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδος, μετά το 1981, το κυπριακό **βιοτικό επίπεδο** γνώρισε ξαφνική άνοδο από το έτος 2004 λόγω της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάλιστα, μετά την είσοδό της και στην Ευρωζώνη (2008), αυξήθηκε εντυπωσιακά και το **εργατικό κόστος** της Κύπρου (δηλ. το ονομαστικό μοναδιαίο εργατικό κόστος κατά 20 εκατοστιαίες μονάδες) με αντίστοιχη όμως **επιδείνωση της ανταγωνιστικότητάς** της και τελικό αποτέλεσμα την **σταδιακή παρακμή της μεταποιητικής βιομηχανίας**. Ως παράδειγμα αναφέρουμε ότι το **έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών** της χώρας γνώρισε μια ξαφνική άνοδο φθάνοντας στο -15,6% του ΑΕΠ (2008), για να υποχωρήσει τα επόμενα έτη (το 2012 διαμορφώθηκε στο -6,5%). Τα οφέλη από την υιοθέτηση του Ευρώ και η επί σειρά ετών αύξηση της **κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου**, είχαν δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα, συνοδευόμενο από καλή ψυχολογία και επέδρασαν θετικά στην αποφυγή δυσμενέστερων εξελίξεων. Τελικά, όμως, το έτος 2009, η συνεχής 30χρονη σταθερή οικονομική ανάπτυξη -ή «Κυπριακό οικονομικό θαύμα»- έλαβε τέλος από τη διεθνή οικονομική κρίση. Για πρώτη φορά μετά από τρεις δεκαετίες η Κύπρος γνώρισε, το 2009, ύφεση (-1,9% του ΑΕΠ). Το γεγονός αυτό είχε να συμβεί από την τουρκική εισβολή του 1974.

Μέχρι το έτος 2012 η ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας βασίσθηκε κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, με το ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να είναι, όπως προαναφέρθηκε, περίπου οκταπλάσιο του κυπριακού ΑΕΠ. Η προσέλκυση **υπεράκτιων εταιρειών ή Εταιρειών Διεθνών Δραστηριοτήτων** (μετά το 2004) έδωσαν σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να σημειωθούν, επί πέντε συνεχή έτη, **υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης** που κυμάνθηκαν από **3,7-5,1%**. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι την τελευταία δεκαετία ο **τουριστικός τομέας** δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση των μεγεθών του. Ο αριθμός των περιηγητών σημείωσε, μάλιστα, μείωση σε σχέση με τα επίπεδα του 2000 (από 2,7 εκ. το 2000 σε 2,5 εκ. το 2012).

Η άνηση της **οικοδομικής δραστηριότητας** στην Κύπρο έλαβε επίσης τέλος. Οι πωλήσεις εξοχικών κατοικιών σε μη Κύπριους πολίτες σημείωσαν μεγάλη πτώση, η οποία σε ορισμένες Επαρχίες όπως π.χ. στην Πάφο έφθασε έως και το 75% (2009). Μεγάλος αριθμός εξοχικών κατοικιών αναμένει αγοραστές που παρά τις μειώσεις των τιμών, έως και 20-30%, παραμένουν επιφυλακτικοί λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν **προβλήματα ρευστότητας**, τα επενδυτικά τους σχέδια τίθενται σε αναμονή

και η **απασχόληση** είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αφού οι εγγεγραμμένοι άνεργοι του τομέα αποτελούν το **17%** του συνόλου ενώ για το 2013 εικάζεται ότι ανήλθε στο 20%.. Η πτώση στον κατασκευαστικό τομέα είχε σημαντικές επιπτώσεις στο ρυθμό ανάπτυξης, καθώς ο κλάδος αυτός διαθέτει διακλαδικές σχέσεις και επηρεάζει το εγχώριο παραγωγικό σύστημα και τη ζήτηση σε μια σειρά υπηρεσιών και προϊόντων, η οποία απευθύνεται, κατά μεγάλο τμήμα, στους εγχώριους παραγωγούς.

Το οικονομικό, λοιπόν, **μοντέλο ανάπτυξης** της Κύπρου διαφέρει προφανώς από αυτό της Ελλάδος. Επί είκοσι τουλάχιστον χρόνια η Κύπρος υπήρξε ένα υπεράκτιο τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό κέντρο, με πλειάδα ξένων εταιριών (κυρίως ρωσικών), καθώς και με σημαντικό τουριστικό, κατασκευαστικό και επιχειρηματικό τομέα. Μια οικονομία η οποία, εκ πρώτης όψεως, παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά με τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη-μέλη της ΕΕ που γειτνιάζουν στη λεκάνη της Μεσογείου και σημαντικότερους οικονομικούς εταίρους τη Ρωσία (χρηματοπιστωτικό και τουριστικό τομέα), το Ην. Βασίλειο (τουρισμός) και την Ελλάδα (διμερές εμπόριο).

Η διεθνής οικονομική κρίση έφερε στην επιφάνεια τα **διαρθρωτικά προβλήματα** της κυπριακής οικονομίας. Η **ανταγωνιστικότητα** της οικονομίας της σε διεθνές επίπεδο, γνωρίζει συνεχή επιδείνωση μετά το 2009 οπότε κατείχε την 34^η θέση. Έκτοτε υποβαθμίστηκε στην 40^η το 2010, απώλεσε άλλες 7 θέσεις το 2011 για να καταλήξει το 2012 στην 58^η θέση στη σχετική κλίμακα του World Economic Forum. Ένα σημαντικό πρόβλημα της κυπριακής οικονομίας είναι, επίσης, η μεγάλη αύξηση των απασχολουμένων, κατά την τελευταία εικοσαετία, στο δημόσιο τομέα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το κρατικό μισθολόγιο και τα **δημόσια ελλείμματα**.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η αισιόδοξη εικόνα του κυπριακού οικονομικού μοντέλου, που διήρκεσε περισσότερο από μια εικοσαετία, άρχισε να αλλοιώνεται από το 2009. Το **2010 και το 2011** η οικονομία επανήλθε σε **τροχιά περιορισμένης ανάπτυξης** (1,3% και 0,5% αντιστοίχως), αλλά το **2012 η ύφεση ανήλθε σε 2,4%**. Η επιδείνωση της εικόνας της κυπριακής οικονομίας συνεχίζεται και μάλιστα, με **εντονότερους ρυθμούς το 2013**, με την ύφεση να υπολογίζεται σε 5,4% το δεύτερο τρίμηνο 2013 και να κυμαίνεται **μεταξύ 6,5 και 8,7%** περίπου για όλο το έτος. Υπενθυμίζονται οι διαδοχικές **υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας** της χώρας από το Νοέμβριο του 2010 και τα ιδιαίτερος υψηλά επιτόκια δανεισμού που έχουν αποκλείσει την Κύπρο από τις διεθνείς αγορές χρήματος από τον Μάιο 2011.

Η Κυπριακή οικονομία εξακολουθεί, σύμφωνα με τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, να βρίσκεται σε **ευαίσθητη ισορροπία λόγω του δημογραφικού προβλήματος** και των επιβαρύνσεων που επιφέρει στα ασφαλιστικά ταμεία η συνεχιζόμενη γήρανση του πληθυσμού, δια της καταβολής των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Άλλωστε, η ΕΕ έχει ήδη επισημάνει από την υιοθέτηση του προγράμματος σύγκλισης 2007-2010 ότι η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των 6 κρατών-μελών της ΕΕ, που χαρακτηρίζονται ως χώρες «υψηλού κινδύνου», καθώς θα βρίσκεται μέχρι το 2050 στη θέση κατά την οποία θα υποχρεούται να καταβάλει το 11,5% του ΑΕΠ για πληρωμή συντάξεων.

Μετά την απόφαση της συνόδου του **‘Eurogroup’ της 25 Μαρτίου 2013**, για την εξυγίανση του κυπριακού τραπεζικού συστήματος και την εφαρμογή των σχετικών μέτρων (βάσει των διαταγμάτων της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου) για τις δύο μεγάλες τράπεζες της χώρας - ‘Λαϊκή Τράπεζα’ και ‘Τράπεζα Κύπρου’ - αλλά και την υπογραφή του Μνημονίου δανεισμού της χώρας με την τρόικα των πιστωτών της (ΕΕ/ΔΝΤ/ΕΚΤ), οι πρώτες εκτιμήσεις προβλέπουν ακόμα και διψήφιο αριθμό ύφεσης για το 2013, υψηλά επίπεδα ανεργίας και ραγδαία μείωση της αγοραστικής δύναμης των Κυπρίων καταναλωτών. Ως εκ των ανωτέρω, το κυπριακό οικονομικό μοντέλο αντιμετωπίζει πλέον σοβαρό υπαρξιακό κίνδυνο, ενώ η αναθεώρησή του αποτελεί βασικό θέμα της δημόσιας συζήτησης.

Η δε **αλληλεξάρτηση της κυπριακής και ελλαδικής οικονομίας** (πχ τραπεζικός τομέας, εμπόριο αγαθών, ναυτιλία κλπ) είναι διαχρονικά εξαιρετικά επωφελής για τις δύο οικονομίες στις ‘καλές εποχές’ (πχ δεκαετίες ’90 και ’2000) αλλά πολύ αρνητική σε ‘χρόνους χαλεπούς’ (πχ μετά την διεθνή οικονομική κρίση του έτους 2008). Συγκριμένα, όταν κατέρρευσε το Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας (ΧΑΚ) την περίοδο 1999/2000, το ίδιο ακριβώς φαινόμενο συνέβη και στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) το έτος 2000. Οι

διαχρονικές κυπριακές διαθρωτικές στρεβλώσεις, όπως επταπλάσιο ή οκταπλάσιο του ΑΕΠ ενεργητικό τραπεζικού τομέα, τριπλάσιος του ΑΕΠ υπερδανεισμός επιχειρήσεων και νοικοκυριών, εξαπλασιασμός σε περίοδο 10 ετών των υπεραξιών ακινήτων καθώς και υπερκατανάλωση, τεράστιο και σταθερά αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα (μείωση των εξαγωγών κατά 20% την περίοδο 2005/2011) κλπ αποτελούσαν “συνταγή αυτοκτονίας”. Συνεπώς όταν το έτος 2010 η Ελλάδα εντάχθηκε στο πρώτο Μνημόνιο της “Τρόικα” και βρέθηκε, σχεδόν άμεσα, σε βαθειά οικονομική ύφεση που εντός τριετίας ανήλθε σε συνολική μείωση κατά 25% του ΑΕΠ της, οι ανωτέρω κυπριακές διαθρωτικές στρεβλώσεις ενήργησαν, αντίστοιχα, καταλυτικά για την κυπριακή οικονομία (πχ τραπεζικό σύστημα) και την οδήγησαν σε βαθειά οικονομική κρίση από τον Μάρτιο του 2013 (κυπριακό Μνημόνιο της “Τρόικα”).

2. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη

Όπως προαναφέρθηκε, η οικονομία της Κύπρου μετά από ανοδική πορεία μερικών δεκαετιών, που είχε ως επιστέγασμα την ένταξη της χώρας στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, εισήλθε σε ύφεση το 2009, η οποία μετά την περιορισμένη ανάπτυξη των ετών 2010 και 2011, επανήλθε το 2012 και μάλιστα με **σαφείς τάσεις επιδείνωσης**.

Η μεγάλη εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της οικονομίας και στο υγιές τραπεζικό σύστημα, δημιούργησαν, σε πρώτη φάση, προσδοκίες ότι η Κύπρος θα ξεπερνούσε την διεθνή οικονομική κρίση. Η υπερεκτίμηση αυτή χαρακτήριζε μεγάλη μερίδα πολιτών και κυβερνητικών αξιωματούχων, με αποτέλεσμα να μην ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης, παρά τις έγκαιρες και έντονες προειδοποιήσεις των παραγωγικών φορέων, όπως του Κυπριακού Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ) και της Ομοσπονδίας Εργοδοτών & Βιομηχάνων (ΟΕΒ).

ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

(Εκατομμύρια ευρώ)

	2008	2009	2010	2011**	2012**
Α.Ε.Π. (τρέγουσες τιμές)	17.157,1	16.853,5	17.406,0	17.973,3	17.886,8
<i>Μεταβολή %*</i>	3,6	- 1,9	1,3	0,5	-2,4
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ Α.Ε.Π.	21.800	20.900	21.000	21.100	20.500
<i>Μεταβολή %</i>	5,8	-4,1	0,5	0,5	-2,8
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΟΝ. ΑΓΟΡ. ΑΞΙΑΣ (PPS) - (ΕΕ27=100)	99	100	97	94	91
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (δαπάνες)	7.509,6	8.131,6	8.626,8	8.861,8	8.770,3
<i>Μεταβολή %</i>	7,8%	8,3	6,1	2,7	-1,0
ΔΗΜ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝ. ΚΥΒ. (% ΑΕΠ)	0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,3
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	8.388,1	9.864,5	10.674,5	12.778,4	15.349,5
<i>% επί ΑΕΠ</i>	48,9	58,5	61,3	71,1	85,8
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	2.354,2	3.984,5	5.273,8	6.774,3	7.752,2
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	291,1	92,3	200,0	42,7	58,6
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ %	4,67	0,33	2,43	3,29	2,39
ΑΝΕΡΓΙΑ % επί του οικ. εν. πληθ.	3,7	5,4	6,3	7,9	11,8
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	1.190,4	970,4	1.136,8	1.404	1.420,5
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	7.366,7	5.691,8	6.517,4	6.310,5	5.740,5
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-6.176,3	-4.721,4	-5.380,6	-4.906,5	-4.320
ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ (STOCKS)	11.979	12.779	13.084	15.972	15.952
ΑΞΕ ΧΩΡΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ (STOCKS)	7.740	8.213	8.980	9.711	5.582
ΙΣΟΖ. ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ % ΑΕΠ	-15,6	- 10,7	-9,8	-4,7	-11,7

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου - Υπουργείο Οικονομικών – Κυπριακή στατιστική Υπηρεσία - EUROSTAT

(*) σε σταθερές τιμές 2005

(**) προκαταρκτικά στοιχεία

3. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Οικονομικών Μεγεθών

3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η οικονομία της Κύπρου σημειώνει πριν το 2009 σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλότερους από αυτούς της ευρωζώνης που πλησίαζαν κατά πολύ τους ρυθμούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Όπως προαναφέρθηκε, το 2009 το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 1,9%, για πρώτη φορά μετά από 35 χρόνια. Την ύφεση διαδέχθηκαν χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης το 2010 (1,3%) και το 2011 (0,5%), ενώ **το 2012 η οικονομία επανήλθε σε ύφεση της τάξης του 2,4%**, λόγω της γενικότερης δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας, που εμφανίζεται εντονότερη στους τομείς των κατασκευών και του εμπορίου. Αυτή η δυσμενής τάση επιδεινώνεται ακόμα περισσότερο κατά το 2013.

Συγκεκριμένα, **το 2013, το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 8,7%**. Αυτή η απότομη πτώση οφείλεται ιδίως στην άμεση αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η οποία επηρεάζει την καθαρή αύξηση των πιστώσεων, τη δημοσιονομική εξυγίανση και τον υψηλό βαθμό οικονομικής αβεβαιότητας, που επηρεάζουν, με τη σειρά τους, την εγχώρια ζήτηση και τις επενδύσεις. Επιπλέον, η προσωρινή επιβολή ελέγχων στα κεφάλαια και περιορισμών στις αναλήψεις αναμένεται να παρεμποδίσει τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και να μειώσει τον όγκο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε εταιρείες τόσο με εγχώριο όσο και με διεθνή προσανατολισμό.

Το έτος **2012** η αξία του κυπριακού ΑΕΠ ανήλθε στο ποσό των **17,89 δισ. ευρώ**. Η μεγαλύτερη συνεισφορά στο ΑΕΠ προέρχεται παραδοσιακά από τις **υπηρεσίες (75,9%)** και ειδικότερα, από τους τομείς των χρηματοπιστωτικών - ασφαλιστικών δραστηριοτήτων και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (18,9%). Σημαντική συνεισφορά έχουν, επίσης, το **χονδρικό και λιανικό εμπόριο (10,7%)**, η **δημόσια διοίκηση (10,2%)**, οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης (6,2%), η εκπαίδευση (6,2%) και οι κατασκευές (5,7%). Ο **δευτερογενής τομέας εκπροσωπεί το 13,1% του ΑΕΠ** και εξακολουθεί να παρουσιάζει αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Τέλος οι τομείς της **γεωργίας και της αλιείας** αποτελούν πλέον πολύ μικρούς παραγωγικούς κλάδους με περιορισμένη επίδραση στην οικονομία (**2,0%** του ΑΕΠ).

3.2 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

Η ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας, κατά τα προηγούμενα έτη, αντικατοπτρίζεται, ως είναι φυσικό και στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Κατά το 2009 το κατά κεφαλήν εισόδημα συρρικνώθηκε, για πρώτη φορά, κατά 4,1%, ενώ τόσο 2010, όσο και το 2011 αυξήθηκε κατά 0,5 %. Το **2012** σημείωσε, εκ νέου, **μείωση της τάξης του 2,8%**. Σημειώνεται ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κύπρου σε μονάδες αγοραστικής αξίας (PPS) μειώθηκε από 100 σε 91 μονάδες από το 2009 έως το 2012. Εξακολουθεί, ωστόσο να παραμένει **υψηλότερο αυτού της Ελλάδος (75)** και των περισσοτέρων νέων κρατών - μελών της ΕΕ.

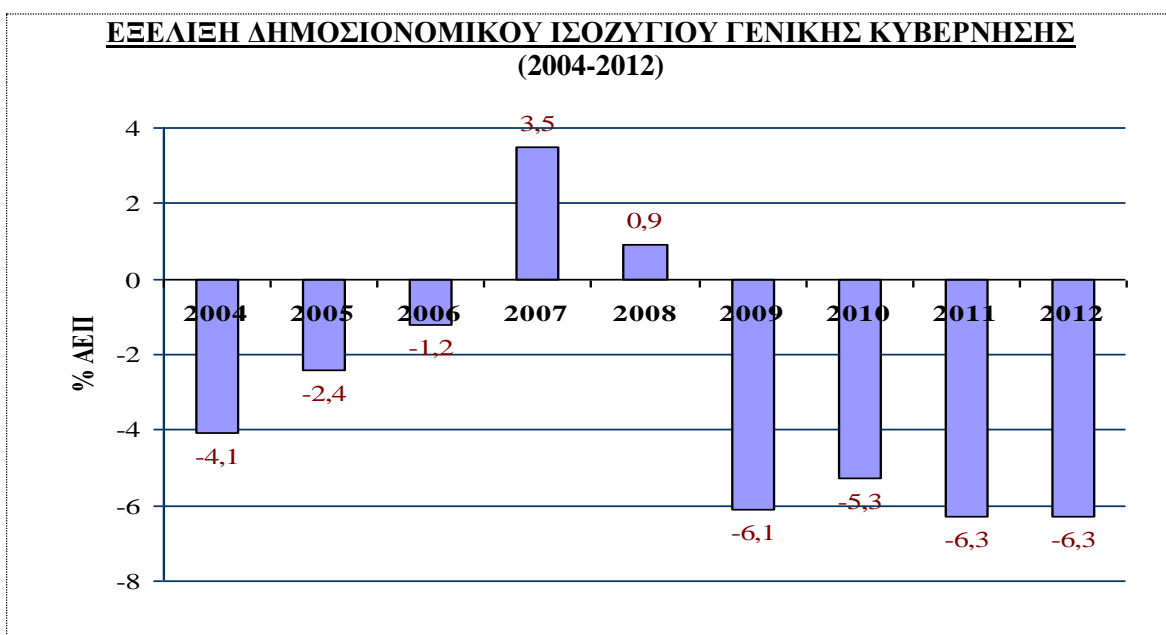
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ 2012
(ΣΕ ΟΡΟΥΣ ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ - PPS)

Λουξεμβούργο	272	Μάλτα	86
Αυστρία	131	Σλοβενία	82
Ιρλανδία	130	Τσεχία	79
Ολλανδία	129	Ελλάδα	75
Σουηδία	129	Πορτογαλία	75
Δανία	125	Σλοβακία	75
Γερμανία	122	Λιθουανία	70
Βέλγιο	119	Εσθονία	69
Φινλανδία	115	Ουγγαρία	66
Ην. Βασίλειο	110	Πολωνία	66
Ευρωζώνη	108	Λετονία	62
Γαλλία	108	Κροατία	61
Ιταλία	99	Ρουμανία	49
Ισπανία	97	Βουλγαρία	47
Κύπρος	91		

Πηγή: Eurostat

3.3 Δημοσιονομικό Ισοζύγιο

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Κύπρου ήταν **για πολλά χρόνια ελλειμματικό**, αλλά η ασκηθείσα οικονομική πολιτική, πριν την ένταξη στην ΟΝΕ είχε θετικά αποτελέσματα και το έλλειμμα μειώθηκε από 4,1% του ΑΕΠ που ήταν το 2004, σε 1,2% το 2006. Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής ξεπέρασαν κάθε προσδοκία, αφού το 2007 το έλλειμμα του δημοσιονομικού ισοζυγίου όχι μόνον εξαλείφθηκε, αλλά μετατράπηκε σε πλεόνασμα 3,5% και 0,9% επί του ΑΕΠ το 2007 και το 2008, αντιστοίχως.

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Ωστόσο, το 2009 το δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσίασε έλλειμμα της τάξης του 6,1%, καθώς οι δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν κατά 4,5% εκ. ευρώ. Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων και μισθών σε υπαλλήλους του δημόσιου τομέα αποτέλεσαν το 29,4% των συνολικών δαπανών. Έκτοτε οι **δημόσιες δαπάνες** εξακολουθούν να λειτουργούν ανασταλτικά για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, κάτι που έχει επισημανθεί από τους διεθνείς οργανισμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα).

Το 2010, το **έλλειμμα** περιορίστηκε στο 5,3% (ήτοι -920,1 εκ. ευρώ). Ωστόσο, το 2011 παρουσίασε πάλι ανοδικές τάσεις ανερχόμενο σε **6,3% (ήτοι -1.118,9 εκ. ευρώ)**, ποσοστό στο οποίο διατηρήθηκε **και το 2012**.

Σημειώνεται ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ευρωζώνη μειώθηκε από 4,2% (το 2011) σε 3,7%, ενώ στην Ελλάδα ανήλθε σε 10% από 9,5% του ΑΕΠ το 2011.

3.4 Δημόσιο Χρέος

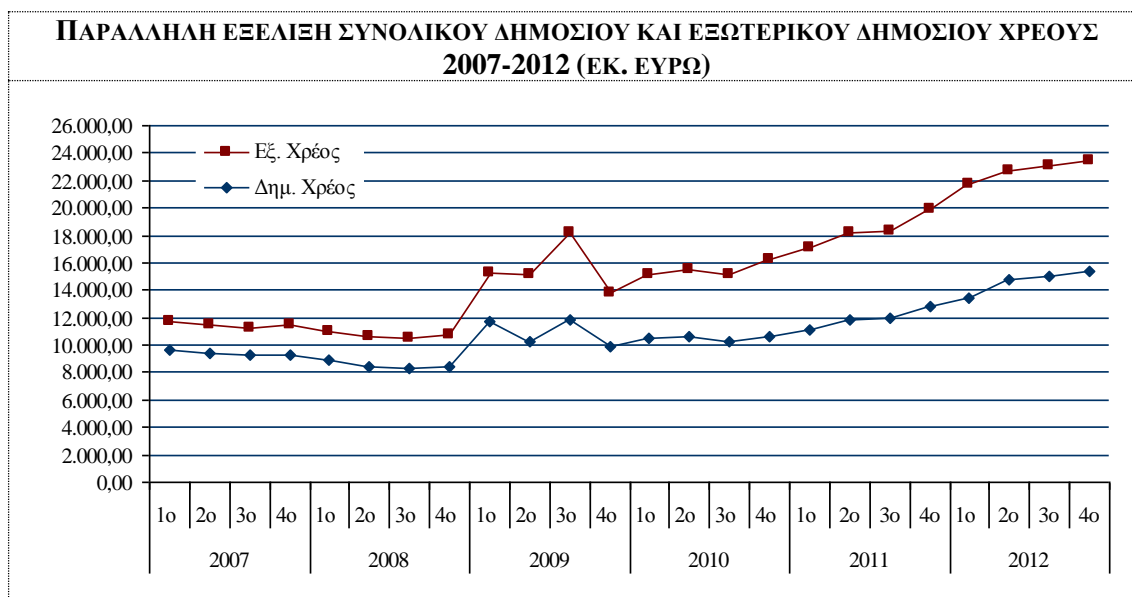
Το Δημόσιο Χρέος σημειώνει **συνεχή άνοδο** από το 2008. Το 2011 ξεπέρασε τα 12,7 δισ. ευρώ, ήτοι 71,1% του ΑΕΠ, ενώ το **2012 ανήλθε σε 15,3 δισ. (ήτοι 85,8% του ΑΕΠ)**. Η ραγδαία αύξηση του χρέους αναμένεται να συνεχιστεί και το 2013, δεδομένων των οικονομικών συνθηκών. Σημειώνεται, πάντως, ότι ο μέσος όρος στην Ευρωζώνη ανέρχεται στο 90,6% (έναντι 87,7% το 2011), ενώ στην Ελλάδα ανήλθε σε 159,9% του ΑΕΠ από 170,3% (2011).

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Το εξωτερικό δημόσιο χρέος ξεπερνά το ήμισυ του συνολικού δημόσιου χρέους (6,7 δισ. ευρώ, ήτοι 53%). Από το συνολικό εξωτερικό χρέος το μεγαλύτερο μέρος αφορά **ευρωπαϊκά μεσοπρόθεσμα γραμμάτια** και το υπόλοιπο ποσοστό **μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα δάνεια**. Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις της Κεντρικής Κυβέρνησης προς το Δ.Ν.Τ..

Υπενθυμίζεται ότι η Κύπρος, το Δεκέμβριο του 2007, ως επικείμενο τότε μέλος της ζώνης του Ευρώ, κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το **πρώτο Πρόγραμμα Σταθερότητας (ΠΣ) για τα έτη 2007-2011**. Κύριοι άξονες της οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνονταν στο ΠΣ ήταν η διατήρηση πλεονάσματος ή εμφάνιση ελάχιστου ελλείμματος στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε τότε την αξιοποίηση των εκτάκτων εσόδων για περαιτέρω μείωση του δημοσίου χρέους και όχι για δαπάνες και παράλληλα κάλεσε την Κύπρο να προβεί σε μεταρρυθμίσεις στα ταμεία κοινωνικών ασφαλίσεων και στον τομέα υγείας, ούτως ώστε να διασφαλισθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Το Δημόσιο χρέος μειώθηκε αρχικά, το 2008, στο 48,9% του ΑΕΠ από το 58,8% που ήταν το 2007. Ωστόσο, το 2009, αυξήθηκε για πρώτη φορά μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (58,5% του ΑΕΠ), για να συνεχίσει την ανοδική του πορεία το 2010, το 2011 και το 2012.

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

3.5 Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός **μειώθηκε το 2012 σε 2,39%** (από 3,29% το 2011), ενώ, λόγω της εντεινόμενης ύφεσης, υπολογίζεται ότι θα μειωθεί ακόμα περισσότερο εντός του 2013. Σημειώνεται ότι ως προς τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΗICP) η Κύπρος με 119,52 βρίσκεται **υψηλότερα από τον μέσο όρο ΕΕ (118,43)** και Ευρωζώνης (115,70), αλλά χαμηλότερα από την Ελλάδα (122,61). Το ετήσιο ποσοστό μεταβολής περιορίστηκε σε 3,1% από 3,5% το 2011, ενώ σε ΕΕ και Ευρωζώνη ανήλθε σε 2,6% και 2,5%, αντιστοίχως.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ποσοστό	2,29	2,56	2,50	2,37	4,67	0,33	2,43	3,29	2,39

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

3.6 Ανεργία και Αγορά Εργασίας

Η ανεργία σημειώνει στην Κύπρο **σταθερή αύξηση** από το 2009, ενώ την τελευταία διετία **επιδεινώνεται με ταχείς ρυθμούς**, με το ποσοστό της να διαμορφώνεται το **2012 σε 11,8%** από 7,9% το 2011 και 6,3% το 2010. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων, το τελευταίο τρίμηνο 2012, ανήλθε, σύμφωνα με την ΥΣΤΑΤ, σε 56.650 πρόσωπα από 38.785 το ίδιο διάστημα πέρυσι, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 46,1%.

Η αύξηση του αριθμού των ανέργων αποδίδεται, κατά κύριο λόγο, στους τομείς των **κατασκευών** (αύξηση 1.753), του εμπορίου (αύξηση 1.744), της **μεταποίησης** (αύξηση 1.041) και των **υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης** (αύξηση 916). Σε επίπεδο ηλικιών, η αύξηση της ανεργίας αφορά, καταρχάς, στην **ηλικιακή ομάδα από 50-59 ετών** (αύξηση 1.901), ενώ ακολουθούν οι ομάδες **30-39 ετών** (αύξηση 1.762), **40-49 ετών** (αύξηση 1.554) και **25-29** (αύξηση 1.325). Κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι για το πρώτο τρίμηνο 2013, η ανεργία αναμένεται να ανέλθει στο 15,9% (από 11,1% το πρώτο τρίμηνο 2012) και κατά το τέλος του ίδιου έτους να προσεγγίσει το 20%.

Πηγή: ΥΣΤΑΤ

Ο **οικονομικά ενεργός πληθυσμός** υπολογίζεται στα **440, 6 χιλ. άτομα**, ήτοι 52,45% του συνολικού πληθυσμού. Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό των ηλικιών 15-64 υπολογίζεται σε 73,5% του συνολικού πληθυσμού των ηλικιών αυτών. Ο αριθμός των απασχολούμενων εκτιμάται σε 388,6 χιλ. άτομα (52,3% άνδρες και 47,7% γυναίκες) και το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιών 15-64 σε 64,6%. Οι **απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στην ηλικιακή ομάδα 25-64 αποτελούν το **39,2%** του συνόλου των απασχολούμενων και οι απόφοιτοι Λυκείου το 38,2%.

Μεταξύ 2005 και 2012 παρατηρείται μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (με εξαίρεση κάποιες περιορισμένες αυξήσεις το 2009, 2010 και 2012), με ανάλογη μετακίνηση του εργατικού δυναμικού στους άλλους τομείς. Ο **τριτογενής τομέας** αποδεικνύεται ιδιαίτερα παραγωγικός και είναι σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού συγκεντρώνοντας **άνω των ¾ των απασχολούμενων**, συμμετέχει στην διαμόρφωση του ΑΕΠ με 75,29%. Ο **μέσος όρος των κανονικών ωρών εργασίας την εβδομάδα** στην κύρια εργασία για τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση είναι **41,3 ώρες** και για τους εργαζόμενους με μερική απασχόληση 20,7 ώρες.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (% επί του συνόλου)

Τομέας	2012*	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Πρωτογενής	7,3	7,1	7,2	7,1	6,8	7,3	7,9	8,4
Δευτερογενής	17,1	18,4	19,3	20,2	20,7	20,8	20,6	20,5
Τριτογενής	75,6	74,5	73,5	72,8	72,5	71,9	71,5	71,0

Πηγή: ΥΣΤΑΤ

*Προσωρινά στοιχεία

Ο **κατώτατος κυπριακός μισθός (περί τα 850 Ευρώ)** για νεοπροσλαμβανόμενους ή για όσους συμπλήρωσαν συνεχή εργασία έξι μηνών στον ίδιο εργοδότη, είναι υψηλότερος από τους αντίστοιχους πολλών κρατών μελών της Ε.Ε. (Ισπανία, Ελλάδα, Μάλτα, Πορτογαλία, κλπ). Οι διατάξεις περί κατώτατου μισθού ή ωρομισθίου καλύπτουν μόνον **οκτώ επαγγέλματα**, ήτοι πωλητές, γραφείς, νοσηλευτικούς βοηθούς, βοηθούς παιδοκόμους, βοηθούς βρεφοκόμους, σχολικούς βοηθούς, φρουρούς και φροντιστές. Για τις λοιπές κατηγορίες επαγγελματιών δεν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση, εκτός εκείνων που καλύπτονται από τις **συλλογικές συμβάσεις**. Για όσους δεν καλύπτονται από τα ανωτέρω, ισχύει μόνον η όποια ιδιωτική συμφωνία μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου, χωρίς να υπάρχει θεσμοθετημένο

κατώτατο όριο. Οι **μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων είναι ιδιαίτερα υψηλοί** και για λόγους απλής σύγκρισης, θα μπορούσε να λεχθεί ότι σε γενικές γραμμές είναι υπερδιπλάσιοι των μισθών των Ελλήνων δημοσίων υπαλλήλων.

Οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα απασχολούνται, κατά κανόνα, σε **μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν το 99,9% του συνόλου**. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat το 40% των εργαζομένων απασχολείται σε επιχειρήσεις που έχουν 1-9 εργαζόμενους, το 44% σε επιχειρήσεις που έχουν κάτω των 250 εργαζομένων και τέλος μόνον το 15% απασχολείται στις μεγάλες επιχειρήσεις, δηλαδή αυτές που διαθέτουν περισσότερους από 250 εργαζόμενους, που ως ποσοστό είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ των 27, όπου ο μέσος όρος ανέρχεται σε 33%.

Όσον αφορά στους **συντελεστές εισφορών κοινωνικής ασφάλισης**, η συνοπτική τους κατάσταση είναι η ακόλουθη:

- Ο συντελεστής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες ανέρχεται σε 12,6%, ενώ για το διάστημα 2014-2018 αυξάνεται σε 14,6%
- Για τους υπαλλήλους ο ανωτέρω συντελεστής ανέρχεται σε 6,8% και από 1.1.2014 θα αυξηθεί σε 7,8%
- Για τους εργοδότες ανέρχεται σε 6,8% και από 1.1.2014 θα αυξηθεί σε 7,8%
- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Πλεονάζοντος Προσωπικού ανέρχεται στο 1,2%
- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Βιομηχανικής Κατάρτισης ανέρχεται στο 0,5%
- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής ανέρχεται στο 2%.

Το ποσοστό εισφοράς εργοδοτών και μισθωτών θα αυξάνεται κατά 0,5% ανά πενταετία.

**ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(ΑΕΠ ΑΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ)**

			Βάση: ΕΕ-27=100
Λουξεμβούργο	167,8	Μάλτα	92,5
Ιρλανδία	142,7	Ελλάδα	91,7
Βέλγιο	127,4	Σλοβακία	81,1
Σουηδία	116,0	Σλοβενία	79,4
Αυστρία	115,2	Πορτογαλία	75,2
Γαλλία	115,1	Πολωνία	72,2
Δανία	111,4	Τσεχία	72,0
Ισπανία	111,2	Ουγγαρία	70,4
Ολλανδία	108,9	Λιθουανία	71,8
Φινλανδία	107,6	Εσθονία	67,1
Ιταλία	107,0	Λετονία	63,4
Γερμανία	105,3	Ρουμανία	50,1
Ην. Βασίλειο	104,8	Βουλγαρία	46,4
Κύπρος	92,8	Ευρωζώνη	108,0

Πηγή: Eurostat (τελευταία ενημέρωση 16.07.2013)

Η συνεχιζόμενη αύξηση του ποσοστού **ανεργίας** στην Κύπρο, η οποία έχει αποκτήσει πλέον **δομικό χαρακτήρα**, έχει αναχθεί σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, συνδεδεμένο άμεσα με την **απορρύθμιση της κυπριακής αγοράς εργασίας**. Δεδομένος, δε, της εντεινόμενης ύφεσης στην κυπριακή οικονομία, η κυπριακή κυβέρνηση έχει προσανατολιστεί στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων/σχεδίων για την αντιμετώπιση του φαινομένου (σχέδια επιδότησης της απασχόλησης, παροχής κινήτρων για πρόσληψη ανέργων και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας για άνεργους πτυχιούχους Πανεπιστημίου).

Κύρια αιτία της απορρύθμισης της κυπριακής αγοράς εργασίας, πέραν της οικονομικής συγκυρίας και της, εν γένει, απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, αποτελεί η **μαζική έλευση εργαζομένων από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Σύμφωνα με τα στοιχεία

της Υπηρεσίας Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο συνολικός αριθμός των ασφαλισμένων απασχολούμενων αλλοδαπών στην Κύπρο, το 2012, ανέρχεται σε 134.006. Το ποσοστό των απασχολούμενων από κράτη μέλη της ΕΕ ανέρχεται σε 60,9%, με το 27,0% εξ αυτών να προέρχεται από τη Ρουμανία, το 21,2% από τη Βουλγαρία, το 20,3% από την Ελλάδα και το 7,2% από το Ην. Βασίλειο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εξ **Ελλάδος απασχολούμενων** συγκεντρώνεται στο λιανικό/ χονδρικό εμπόριο και τις επισκευές (20,6%), ενώ ακολουθούν οι κατασκευές (12,3%), τα ξενοδοχεία (11,5%) και η εστίαση (11,2%).

Σημαντικός αριθμός Ελλήνων υποβάλλει αιτήσεις στις σχετικές εξετάσεις για διάφορες κρατικές θέσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, όπου για τον διορισμό των εκπαιδευτικών ισχύει η επετηρίδα, το 20% περίπου των εγγεγραμμένων εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης και το 10% εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι Έλληνες πολίτες. Τέλος ο τομέας της υγείας, δημόσιος και ιδιωτικός, προσελκύει επίσης τους Έλληνες επιστήμονες, όπως εντατικολόγους, αναισθησιολόγους, ακτινολόγους, ορθοπεδικούς κλπ και βοηθητικό ή παραϊατρικό προσωπικό.

Σημειώνεται ότι μεγάλος αριθμός «κοινοτικών» είτε έρχεται στην Κύπρο, χωρίς να έχει, εκ των προτέρων, εξασφαλίσει εργασία, είτε χάνει την εργασία του κατά την παραμονή του στη χώρα. Επιπλέον, σύμφωνα με εκτιμήσεις, το 1/3 των «κοινοτικών» εργαζομένων δεν έχει δηλωθεί, επισήμως, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να ελεγχθούν οι συνθήκες εργασίας τους και οι μισθολογικές τους απολαβές και να εντείνεται η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Αναφορικά με το **πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας**, ως πιθανές λύσεις εξετάζονται η καθιέρωση της άμεσης εγγραφής στο αρμόδιο Υπουργείο του ξένου εργαζομένου από τον εργοδότη του και η υποχρεωτική τήρηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας από τις κατασκευαστικές εταιρείες που αναλαμβάνουν δημόσια έργα, ακόμα και εάν δεν τις έχουν υπογράψει. Επιπλέον, καθώς το **κόστος των επιδομάτων ανεργίας για τους «κοινοτικούς» ανέργους** είναι, ήδη, ιδιαίτερος υψηλό (υπολογίζεται σε 20 εκ. ευρώ) και ελλοχεύει ο κίνδυνος εξάπλωσης του φαινομένου του “welfare shopping” και στην Κύπρο, διερευνώνται οι δυνατότητες θέσεως ελαχίστου ορίου ετών παραμονής στη χώρα για την καταβολή προνομιακών επιδομάτων.

3.7 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρέμενε υπό έλεγχο για αρκετά χρόνια, αλλά **από το 2004 και εντεύθεν άρχισε να επιδεινώνεται επικίνδυνα**. Το 2005 το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε 5,9% του ΑΕΠ και εκτοξεύθηκε στο 15,6% του ΑΕΠ το 2008. Ακολούθησε πτωτική πορεία έως το 2011, αλλά **το 2012** σημείωσε ραγδαία άνοδο από 4,7% σε **11,7%**.

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (εκ. ευρώ)	-461,1	-1.005,3	-1.865	-2.679,0	-1.808,0	-1.711,9	-601,8	-1.160,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών / % ΑΕΠ	- 5,9	-7,0	-11,8	-15,6	- 10,7	-9,8	-4,7	-11,7

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Οι δυσμενείς εξελίξεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών οφείλονταν στο παρελθόν, κυρίως, στη **διεύρυνση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου** και στη **μικρότερη αύξηση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο των υπηρεσιών**. Μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ οι εισαγωγές συνέχισαν να αυξάνονται με υψηλούς ρυθμούς, ενώ οι μικρές αυξήσεις που σημειώνονταν στις εξαγωγές αγαθών δεν ήταν δυνατόν να αντισταθμίσουν το συνολικό αποτέλεσμα. Η **άνοδος των τιμών στα πετρελαιοειδή και οι αυξημένες εισαγωγές αυτοκινήτων και άλλων ενδιάμεσων αγαθών και πρώτων υλών**, λόγω μειωμένων δασμών, επιβάρυναν σημαντικά το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι την τελευταία διετία το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο σημειώνει σημαντική μείωση,

περιοριζόμενο κατά 8,8% το 2011 και 12% το 2012, με τον όγκο εμπορίου να μειώνεται κατά 7,2% με το 2012.

Η κυπριακή οικονομία στηρίζεται παραδοσιακά στο **πλεόνασμα του λογαριασμού υπηρεσιών** για την μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ως συνήθως, η **χρηματοδότηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προέρχεται από τις άμεσες επενδύσεις και τον εξωτερικό δανεισμό** του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Βλ. αναλυτικό ισοζύγιο πληρωμών 2012 σε στατιστικό παράρτημα).

3.8 Το Εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου

Το εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου χαρακτηρίζεται από **χρόνια ελλειμματικότητα** αφού η κυπριακή οικονομία βασίζεται, σε ποσοστό 75,9%, στις υπηρεσίες. Κύριο χαρακτηριστικό του έτους **2012** ήταν η σημαντική **μείωση του όγκου εμπορίου κατά 7,2%**, η οποία εξηγείται από τη δυσμενή οικονομική συγκυρία. Συνεχίσθηκε (αν και με μικρότερο ρυθμό) η **αύξηση στις συνολικές εξαγωγές αγαθών (1,2%)**, μετά την αύξηση της τάξεως του 23,5%, το 2011. Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, η **συνεχιζόμενη μείωση στις εισαγωγές αγαθών, κατά 9%**, μετά από την μείωση της τάξεως του 3,2%, το 2011. Ως αποτέλεσμα των συγκεκριμένων εξελίξεων το **έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας μειώθηκε κατά 12%**.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ 2006-2012 (ΕΚΑΤ. €)								
Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής
2006	1.111,7	-9,6	5.513,5	8,7	-4.401,8	14,0	6.625,2	5,1
2007	1.082,7	-2,7	6.353,4	15,2	-5.270,7	19,7	7.436,1	12,2
2008	1.190,4	9,9	7.366,7	15,9	-6.176,3	17,1	8.557,1	15,0
2009	970,4	-18,5	5.691,8	-22,7	-4.721,4	-23,5	6.662,2	-22,1
2010	1.136,8	17,1	6.517,4	14,5	-5.380,6	13,9	7.654,2	14,9
2011	1.404	23,5	6.310,5	-3,2	-4.906,5	-8,8	7.714,5	0,8
2012	1.420,5	1,2	5.740,5	-9	-4.320	-12	7.161	-7,2

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Περισσότερο από τα δύο τρίτα του **εξωτερικού εμπορίου της χώρας (67,8%)** διενεργείται με **άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, με τις κυριότερες χώρες - **εισαγωγείς κυπριακών προϊόντων να είναι η Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Λίβανος** (€50 εκ.), οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και η Ιταλία.

Οι **κυπριακές εξαγωγές** (με εξαίρεση τα πετρελαιοειδή) περιλαμβάνουν, κυρίως, **φαρμακευτικά προϊόντα** (€220,6 εκ.), **οργανικά χημικά** (€112,2 εκ.), **ηλεκτρικά μηχανήματα** και ανταλλακτικά αυτών (€83,9 εκ.), **γαλακτοκομικά προϊόντα** (€64,7 εκ.), καθώς και **πολύτιμους λίθους και μέταλλα** (€60,5 εκ.). Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των **κυπριακών εισαγωγών** είναι η **Ελλάδα, το Ισραήλ, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Γερμανία** ενώ στα εισαγόμενα προϊόντα περιλαμβάνονται, κατά κύριο λόγο, **πετρελαιοειδή** (€1,73 δισ.), **ηλεκτρικά μηχανήματα** και ανταλλακτικά αυτών (€311,2 εκ.), **μηχανές** (€308,2 εκ.), **οχήματα και ανταλλακτικά** αυτών (€300,3 εκ.), **φαρμακευτικά προϊόντα** (€222 εκ.) και **πλαστικά** (€148 εκ.).

Παρά τις ικανοποιητικές επιδόσεις εξαγωγών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και περιβάλλοντος, συνολικά το εμφανές **συγκριτικό πλεονέκτημα** της Κύπρου είναι συγκεντρωμένο **σε χαμηλούς τομείς της τεχνολογίας**, όπως τρόφιμα, ποτά και καπνός.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ 2012 (€000)

Περιοχή	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Εμπ. Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%
Κράτη μέλη ΕΕ	3.902.677	67,78	618.962	53,09	-3.283.715	71,51	4.521.639	65,30
Χώρες Εγγύς-Μέσης Ανατολής	791.277	13,74	201.366	17,27	-589.911	12,85	992.643	14,34
Ασία	523.289	9,09	122.394	10,50	-400.895	8,73	645.683	9,33
Λοιπή Ευρώπη	195.326	3,39	64.479	5,53	-130.847	2,85	259.805	3,75
Ν. Αμερική	115.827	2,01	1.601	0,14	-114.226	2,49	117.428	1,70
Β. Αμερική	78.631	1,37	48.328	4,14	-30.303	0,66	126.959	1,83
Αφρική	49.261	0,86	74.917	6,43	25.656		124.178	1,79
Κ. Αμερική/ Καραϊβική	41.612	0,72	3.114	0,27	-38.498	0,84	44.726	0,65
Αυστραλία & Ν. Ζηλανδία	17.455	0,30	10.778	0,92	-6.677	0,15	28.233	0,41
Λοιπές χώρες	25.160	0,44	9.230	0,79	-15.930	0,35	34.390	0,50

Πηγή: ΥΣΤΑΤ – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Το αρμόδιο Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού της Κύπρου, βοηθάει τις ΜΜΕ να αυξήσουν την φήμη τους παρέχοντας τους ανάλογη οικονομική βοήθεια για συμμετοχή σε διεθνείς κλαδικές εκθέσεις, για πραγματοποίηση ερευνών αγοράς και γενικότερης υποστήριξης μέσω των αντίστοιχων με τα Γραφεία ΟΕΥ, “Εμπορικών Κέντρων” Πρεσβειών της Κύπρου, στα οποία συνήθως απασχολούνται και επιτόπια, μέσω μακροχρόνιων συμβάσεων εργασίας, πεπειραμένα στελέχη-γνώστες των τοπικών αγορών.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΥΠΡΟΥ 2012 (€000)

Χώρα	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%
Ελλάδα	1.219.638	21,25	287.717	20,25	-931.921	21,57	1.507.355	21,05
Ισραήλ	675.952	11,78	39.642	2,79	-636.310	14,73	715.594	9,99
Ιταλία	469.264	8,17	39.624	2,79	-429.640	9,95	508.888	7,11
Ηνωμένο Βασίλειο	411.970	7,18	127.035	8,94	-284.935	6,60	539.005	7,53
Γερμανία	400.838	6,98	32.866	2,31	-367.972	8,52	433.704	6,06
Ολλανδία	378.249	6,59	16.296	1,15	-361.953	8,38	394.545	5,51
Γαλλία	338.235	5,89	10.416	0,73	-327.819	7,59	348.651	4,87
Κίνα	264.346	4,60	28.143	1,98	-236.203	5,47	292.489	4,08
Ισπανία	213.417	3,72	7.237	0,51	-206.180	4,77	220.654	3,08
Βέλγιο	139.988	2,44	10.028	0,71	-129.960	3,01	150.016	2,09
Βραζιλία	86.914	1,51	869	0,06	-86.045	1,99	87.783	1,23
Η.Π.Α.	73.087	1,27	45.990	3,24	-27.097	0,63	119.077	1,66
Ρωσία	59.983	1,04	20.245	1,43	-39.738	0,92	80.228	1,12
Ινδία	54.283	0,95	14.551	1,02	-39.732	0,92	68.834	0,96
Ελβετία	49.602	0,86	12.787	0,90	-36.815	0,85	62.389	0,87
Βουλγαρία	48.077	0,84	10.264	0,72	-37.813	0,88	58.341	0,81
Αυστρία	45.268	0,79	7.597	0,53	-37.671	0,87	52.865	0,74
Ιαπωνία	37.377	0,65	879	0,06	-36.498	0,84	38.256	0,53
Κούβα	36.360	0,63	3	0,0002	-36.357	0,84	36.363	0,51
Κουβέιτ	34.120	0,59	7.836	0,55	-26.284	0,61	41.956	0,59
Νορβηγία	31.756	0,55	8.471	0,60	-23.285	0,54	40.227	0,56
Αίγυπτος	30.969	0,54	21.137	1,49	-9.832	0,23	52.106	0,73

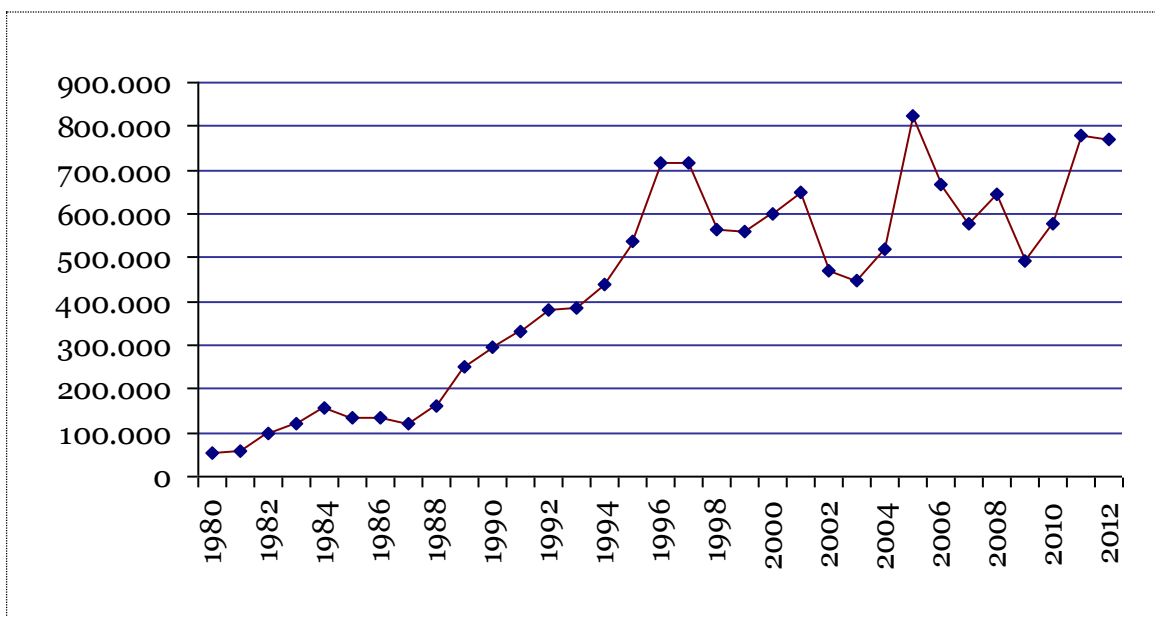
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

3.8.1 Επανεξαγωγές

Κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι **μεγάλο μέρος των κυπριακών εξαγωγών (54,3%) αφορά σε επανεξαγωγές προϊόντων**. Το γεγονός αυτό εξηγείται από τη λειτουργία της Κύπρου ως κέντρου διεθνών «τριγωνικών» **εμπορευματικών συναλλαγών**¹, λόγω του ευνοϊκού φορολογικού συστήματος και της ύπαρξης μεγάλου αριθμού διμερών συμφωνιών αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ της Κύπρου και άλλων χωρών.

Μετά από μία περίοδο μείωσης, οι κυπριακές επανεξαγωγές εμφάνισαν **ανοδικές τάσεις κατά τη διετία 2010-2011**, για να σημειώσουν μικρή πτώση το **2012**. Διαπιστώνεται, πάντως, ότι η αύξηση των κυπριακών εξαγωγών, τόσο το 2011, όσο και το 2010, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στη σημαντική αύξηση των επανεξαγωγών (37% και 16,1%, αντιστοίχως), οι οποίες ξεπερνούν τις εγχώριες εξαγωγές (54,3% επί του συνόλου των εξαγωγών), ανερχόμενες, το 2012, σε 771,5 εκ. ευρώ (έναντι εγχώριων εξαγωγών 649,0 εκ. ευρώ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΠΑΝΕΞΑΓΩΓΩΝ 1981-2012 (€000)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας

Ο **σημαντικότερος εισαγωγέας των κυπριακών επανεξαγωγών είναι η Ελλάδα** (28,0%), ενώ ακολουθούν με μεγάλη διαφορά οι Ηνωμένες Πολιτείες (5,2%), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,9%), ο Λίβανος (3,2%), τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (3,0%) και το Χονγκ Κονγκ (1,8%). Εξαιρουμένων των προμηθειών καυσίμων, οι κυπριακές επανεξαγωγές αφορούν, κυρίως, σε **χημικά, ηλεκτρικό εξοπλισμό και ανταλλακτικά, βασικά μέταλλα, τσιγάρα και είδη καπνού, τρόφιμα και ποτά**.

4. Κρατικός Προϋπολογισμός

Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός ανήλθε σε **8.770,3 εκ. ευρώ το 2012** από 8.861,8 εκ. ευρώ το 2011. Το έλλειμμα περιορίστηκε σημαντικά, το 2012, σε 1.030,0 εκ. ευρώ από 2.552,6 εκ. ευρώ, το 2011. Τα Υπουργεία Εσωτερικών, Παιδείας και Πολιτισμού, Οικονομικών, Γεωργίας και Συγκοινωνιών και Έργων είχαν τις υψηλότερες δαπάνες το 2012.

Τα **δημόσια έσοδα το 2012** παρουσιάζουν σημαντική αύξηση σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ανερχόμενα σε **7.740,3 εκ. ευρώ** από 6.309,2 εκ. ευρώ (το 2011). Κατά το **2012, οι δημόσιες δαπάνες μειώθηκαν κατά 1,0%**, μετά από μία μακρά περίοδο συνεχών αυξήσεων. Τις σημαντικότερες αυξήσεις παρουσιάζουν οι δαπάνες για συγχρηματοδοτούμενα έργα και σχέδια (176,6%) και αποπληρωμές δανείων (64,4%).

¹ Εταιρεία που έχει την έδρα της στη χώρα Α εξάγει στη χώρα Γ, μέσω εταιρείας με έδρα στη χώρα Β, λόγω ευνοϊκών φορολογικών συνθηκών στην τελευταία.
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2012

Όσον αφορά, ειδικότερα, στο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο συνολικός αριθμός των υπαλλήλων σε κεντρική κυβέρνηση, τοπικές αρχές και εταιρείες ελεγχόμενες από την κυβέρνηση (ευρύς δημόσιος τομέας) ανερχόταν, το τελευταίο τέταρτο του 2012, σε **69.950** σημειώνοντας μείωση 3,1% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα τόσο του 2011 (72.208), όσο και του 2010 (72.210). Ως προς τις **δαπάνες προσωπικού**, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, το 2012, ανήλθαν σε 2.748,99 εκ. ευρώ σημειώνοντας **αύξησης της τάξης του 4,7%** σε σχέση με το 2011 οπότε ανήλθαν σε 2.625,87 εκ. ευρώ.

5. Διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας και τομεακές πολιτικές

Ο τομέας των υπηρεσιών αποτελεί τη «σπονδυλική στήλη» της κυπριακής οικονομίας. Εδώ και αρκετά χρόνια συμμετέχει με ποσοστά που πλησιάζουν το 75% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Για το 2011, η συμμετοχή των τομέων στη σύνθεση του ΑΕΠ είχε ως ακολούθως: πρωτογενής 2,1%, δευτερογενής 14,5% και τριτογενής 74,2%.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (% Τρέχουσες τιμές)

Τομέας	2012*	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Πρωτογενής	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1	2,0	2,2	2,6
Δευτερογενής	13,1	14,5	15,9	17,2	19,3	19,5	19,1	19,2
Τριτογενής	75,9	74,2	72,0	70,6	67,0	67,3	68,3	68,1
Λασμοί/ ΦΠΑ	9,0	9,2	9,9	10,1	11,7	11,2	10,4	10,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

(*) προκαταρκτικά στοιχεία

5.1. Η πολιτική της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών

Διαχρονικά οι κυπριακές κυβερνήσεις ακολουθούσαν μέχρι τον Μάρτιο του 2013 μια σταθερή πολιτική στον τομέα αυτό που στόχευε στη μετεξέλιξη και ανάδειξη της Κύπρου σε **διεθνές επιχειρηματικό κέντρο παροχής υπηρεσιών**. Με κορωνίδα τον μέχρι τότε διεθνοποιημένο και τεράστιο για το μέγεθος της χώρας (7-8 φορές το ΑΕΠ) χρηματοπιστωτικό υποτομέα, ο τριτογενής τομέας συνεχίζει να περιλαμβάνει, επίσης, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τη διαχείριση ακίνητης περιουσίας, τα ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης, τις μεταφορές και επικοινωνίες και τέλος τις κρατικές υπηρεσίες Δημόσιας Διοίκησης, Παιδείας, Υγείας, Άμυνας και Κοινωνικής Μέριμνας. (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011- σελ. 21).

Από τους υποτομείς των υπηρεσιών, λόγω της σπουδαιότητάς τους, αξίζει να εξεταστεί κάποιος διεξοδικότερα, τον τραπεζικό τομέα, μαζί με το μικρό, αντίθετα, υποτονικό Χρηματιστήριο, την ανταγωνιστική ναυτιλία και τον τουρισμό.

5.1.1 Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα

Την τελευταία δεκαετία η ευημερία της Κύπρου αυξήθηκε χάρις στην ταχεία επέκταση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το συνολικό ενεργητικό όλων των τραπεζών αντιπροσωπεύουν το **896% του ΑΕΠ της Κύπρου (2010)**, το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη.

Όμως σε συνέχεια των αποφάσεων του **Eurogroup του Μαρτίου 2013** και των διατάξεων του προαναφερθέντος “Μνημονίου” της “Τρόικα”, ο τραπεζικός τομέας αναμένεται να συρρικνωθεί και να εκπροσωπεί σε μέγεθος το **τριπλάσιο του κυπριακού ΑΕΠ**. Η άμεση εκκαθάριση της Λαϊκής Τράπεζας, η μεταφορά στην Τράπεζα Κύπρου των οφειλών της Λαϊκής Τράπεζας προς τον ΕΛΑ (δηλαδή της έκτακτης ρευστότητας των εννέα και μισού δις ευρώ που είχαν χορηγηθεί στην Λαϊκή Τράπεζα μεταξύ του έτους 2012 και αρχών

2013) και της ταυτόχρονης αναδιάρθρωσης της Τράπεζας Κύπρου, η επιβληθείσα πώληση στη Τράπεζα Πειραιώς των εργασιών των καταστημάτων στην Ελλάδα των δύο αυτών κυπριακών τραπεζών για να καταστεί βιώσιμο το κυπριακό χρέος αφενός και να μην βρεθεί σε κίνδυνο το ευαίσθητο ελλαδικό τραπεζικό σύστημα αφετέρου, η αναγκαστική επίσης συρρίκνωση του αριθμού των συνεργατικών τραπεζών μέσω συγχωνεύσεων και κρατικοποίησης τους, ο πολύμηνος έλεγχος της κίνησης κεφαλαίων που έπληξε την αξιοπιστία του πιστωτικού συστήματος κλπ, μεταβάλλουν δραστικά το μέχρι τώρα τραπεζικό τοπίο.

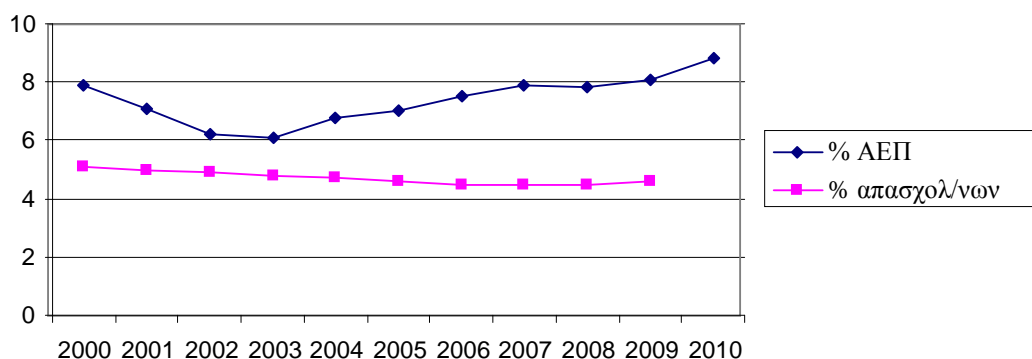
Παρότι το 50% περίπου των σημαντικών ρωσικών κεφαλαίων-εισροών στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα δεν είναι παρά λογιστικές εγγραφές και όχι πραγματικά κεφάλαια που αποτελούν καταθέσεις ή επενδύσεις, μία από τις πολλές παράπλευρες συνέπειες των “ιστορικών” και βεβιασμένων αποφάσεων του Eurogroup του Μαρτίου 2013, ήταν η εντυπωσιακή αύξηση της **επιρροής Ρώσων** καταθετών στις Γενικές Συνελεύσεις μετόχων της Τράπεζας Κύπρου. Οι τελευταίοι, επωφελούμενοι του υποχρεωτικού συνδυασμού “κουρέματος” των καταθέσεων τους έναντι μετοχών της εν λόγω Τράπεζας, παρά την θέληση τους, από καταθέτες μετατράπηκαν σε μεγαλομετόχους της.

Θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η Κύπρος, αντίθετα με την τοπική φημολογία των κυπριακών ΜΜΕ, δεν αποτέλεσε **ποτέ χρηματοοικονομικό κέντρο** όπως το Λονδίνο ή η Φρανκφούρτη, **αλλά επιχειρηματικό κέντρο** προσφέροντας υψηλού επιπέδου νομικές, συμβουλευτικές ή λογιστικές υπηρεσίες σε ξένων κυρίως συμφερόντων επιχειρήσεις (“international business”). Η δε παραμονή στην Κύπρο μετά τις εξελίξεις του Μαρτίου 2013 της συντριπτικής πλειοψηφίας των ξένων εταιρειών που βρίσκονταν στο νησί, επωφελούμενες των παραδοσιακών κινήτρων (διεθνώς ανταγωνιστικός χαμηλός εταιρικός φόρος-12,5%-, δεκάδες διμερείς συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας, “τριγωνικές συναλλαγές”, σχετική υψηλή τεχνογνωσία κλπ), αποδεικνύουν ότι ο τομέας των διεθνών υπηρεσιών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του οικονομικού μοντέλου της.

Ως γνωστόν οι **συνολικές καταθέσεις** του κυπριακού τραπεζικού συστήματος το έτος 2012, δηλαδή λίγο πριν τον Μάρτιο του 2013, ανέρχονταν σε 70,1 δισ. Ευρώ, από τα οποία το ποσό των 21,5 δισ. ανήκε σε κατοίκους τρίτων χωρών (πχ πρώην Σοβιετικής Ένωσης κλπ) και τα 5,3 δισ. Ευρώ σε κατοίκους λοιπών χωρών Ευρωζώνης. Τα υπόλοιπα 43,3 δισ. Ευρώ ήταν κεφάλαια Κυπρίων πολιτών. Μετά όμως τα γεγονότα του Μαρτίου 2013, η έξοδος καταθετών από την Κύπρο άγγιξε όλες σχεδόν τις κατηγορίες καταθετών και κυρίως των τραπεζών της Ευρωζώνης (-84%).

Η συρρίκνωση του κυπριακού τραπεζικού συστήματος θα επιφέρει **ριζικές αλλαγές στην πιστωτική αγορά** και σε πολυάριθμες πτυχές της Κυπριακής οικονομίας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (2000-10)

Πηγή: Cystat

Υπενθυμίζεται ότι ο τραπεζικός κλάδος αποτέλεσε τον **μοναδικό τομέα που συνέχισε να αυξάνει τη συνεισφορά του στο ΑΕΠ αδιάλειπτα**, από 6,2% το 2003 σε 8,6% το 2009, ενώ η διεθνής ανταγωνιστικότητα του ήταν αξιόλογη. Ο κλάδος αυτός **συνέβαλε κατά 26% στην οικονομική ανάπτυξη της τελευταίας δεκαετίας (2000-2010)**. Χωρίς την συνεισφορά

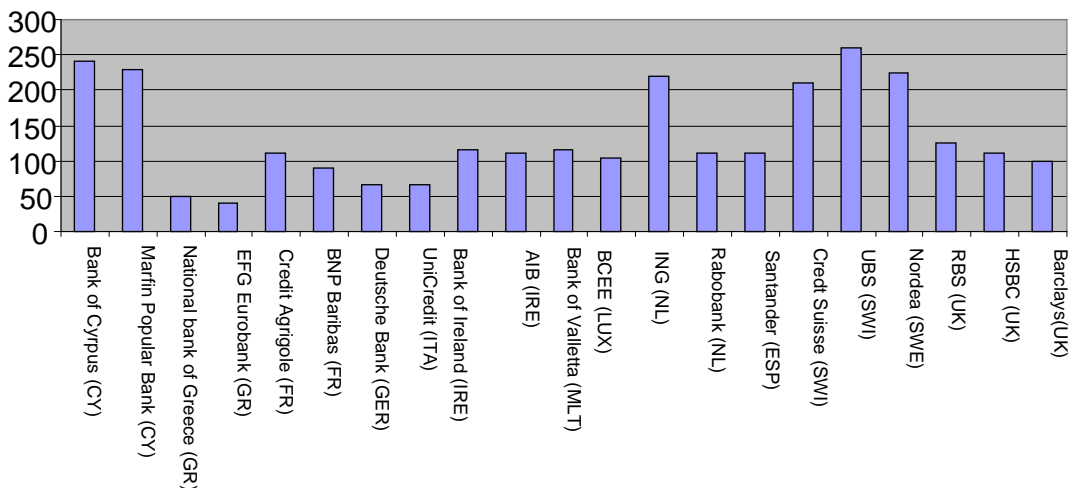
του αυτή, η οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου θα ήταν υποτονική, ενώ τα τελευταία χρόνια η οικονομία θα είχε βυθιστεί στην ύφεση.

Η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας κατονόμαζε την **Κύπρο ως τη μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Ρωσική Ομοσπονδία με σύνολο 41,7 δις. δολάρια ΗΠΑ** των εισερχόμενων άμεσων επενδύσεων. Το ύψος των ξένων επενδύσεων από την Κύπρο ήταν 2,7 φορές μεγαλύτερο από τις αντίστοιχες επενδύσεις από τη Γερμανία (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011-σελ. 22). Επίσης η **ροή σημαντικών κεφαλαίων από τη ρωσική αγορά** ήταν αξιοσημείωτη. Το άμεσο αποτέλεσμα τους ήταν να προκληθεί η «φούσκα» των ακινήτων στο εσωτερικό της Κύπρου και οι κυπριακές τράπεζες να επεκταθούν υπερβολικά σε αγορές του εξωτερικού. Η δε **δομή των επιτοκίων** που πρόσφεραν οι κυπριακές τράπεζες **ενίσχυε μόνο τους καταθέτες**.

Το **μεγαλύτερο μέρος των εξασφαλίσεων που έχουν οι τράπεζες είναι ακίνητα** των οποίων όμως, οι αξίες υπέστησαν μειώσεις τη τελευταία διετία. Εν μέσω διεθνούς οικονομικής κρίσης, γνωστής ως “sub primes”, οι κυπριακές τράπεζες χορήγησαν, μόνο στην κυπριακή αγορά, δάνεια συνολικούς αξίας μεγαλύτερης των 17 δις. Ευρώ, δηλαδή τριπλάσιο ποσό των καταθέσεων τους. Ταυτόχρονα ο **τραπεζικός δανεισμός σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά είναι εξαιρετικά υψηλός για τα ευρωπαϊκά δεδομένα**. Κατά συνέπεια το άμεσο μεγάλο πρόβλημα του κυπριακού πιστωτικού συστήματος που προέκυψε εν μέσω βαθιάς οικονομικής κρίσης, αποτελεί η **μη ικανοποίηση των ενυπόθηκων δανείων** αφού λόγω κυπριακών γραφειοκρατικών ιδιαιτεροτήτων και πρακτικών, είναι εξαιρετικά προβληματική η εκτίμηση της αξίας των ακινήτων, των πλειστηριασμών κλπ. Το πρόβλημα αυτό θέτει σε κίνδυνο ακόμα και την ίδια την βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος.

Για τους ανωτέρω λόγους καθώς και τις ανησυχητικές δημοσιονομικές ανισορροπίες της Κύπρου, η τελευταία έγινε **στόχος των διεθνών οίκων αξιολόγησης** από τον Νοέμβριο του 2010 που μέσα σ’ ένα χρόνο υποβίβασαν τα κρατικά της ομόλογα και την πιστοληπτική της ικανότητα στην κατηγορία «σκουπιδιών».

ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ (ASSETS % ΑΕΠ)

Πηγή: The Banker, World Bank.

Η δε **μαζική αγορά ελληνικών ομολόγων**, υψηλού κινδύνου και συνεπώς μεγάλης απόδοσης, κυρίως από την **Λαϊκή Τράπεζα (πρώην Marfin) και την Τράπεζα Κύπρου**, υπολειπόταν κατά πολύ της **μεγάλης έκθεσης των στην ελληνική αγορά**. Οι δύο αυτές τράπεζες πλήρωσαν τελικά ακριβά την ανάληψη των δύο αυτών κινδύνων, σε αντίθεση με άλλες τράπεζες όπως πχ την Ελληνική Τράπεζα που ακολούθησε μια πιο συνετή πολιτική στο θέμα αυτό.

Το **τραπεζικό σύστημα της Κύπρου** αποτελείται από: 3 Κυπριακές τράπεζες (μετά την απορρόφηση το 2013 της Λαϊκής Τράπεζας από την Τράπεζα Κύπρου απέμειναν οι Τράπεζα Κύπρου, Ελληνική Τράπεζα & USB) που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2012

Κύπρου, 4 Κυπριακές τράπεζες ειδικών δραστηριοτήτων, 9 θυγατρικές ξένων τραπεζών μεταξύ των οποίων 5 Ελληνικές, 8 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες της Ε.Ε., 17 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες εκτός της Ε.Ε. και 2 τράπεζες που εκπροσωπούνται με γραφεία αντιπροσωπείας.

Η κυπριακή αγορά, παρά το μικρό της μέγεθος, προσέφερε στους **ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους** κέρδη μέχρι και το έτος 2012, βελτιώνοντας την κερδοφορία τους, σε μια περίοδο που η δραστηριότητα τους στην Ελλάδα ήταν σε σοβαρή υποχώρηση. Ταυτόχρονα, το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς της Κύπρου, συνεχίζει ν' αποτελεί για την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα, εφελτήριο για να επεκτείνουν τη δραστηριότητα τους στη ρωσική αγορά

Οι **θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών** λειτουργούν ως κυπριακές τράπεζες, δηλαδή έχουν την εταιρική μορφή που προβλέπεται από τη νομοθεσία της Κύπρου και διαθέτουν ένα ικανοποιητικό δίκτυο καταστημάτων στην Κυπριακή αγορά. Τα περισσότερα καταστήματα διαθέτει η ALPHA BANK (36) που εντός του έτους 2013 συγχωνεύτηκε με την ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (12) και ακολουθούν: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (22), ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (15), και η EUROBANK με πέντε (5) τραπεζικά κέντρα. Μεταξύ των ελληνικών τραπεζών, η ALPHA BANK με 12 χρόνια παρουσίας στην κυπριακή αγορά, βρίσκεται στην πρώτη θέση τόσο στις καταθέσεις όσο και στις χορηγήσεις.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 2006 – 2013 (€ ΕΚΑΤ.)

Προέλευση καταθετών	Δεκέμβριος 2006	Δεκέμβριος 2012	Οκτώβριος 2013
Κάτοικοι Κύπρου	27.400,7	43.316,8	32.513,9
Κάτοικοι λοιπών κρατών μελών ΕΕ	1.147,8	5.322,6	2.682,0
Κάτοικοι τρίτων χωρών	14.550,6	21.518,0	12.116,3
Σύνολο	43.099,0	70.157,4	47.312,2

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Τα τελευταία χρόνια οι ελληνικών συμφερόντων τράπεζες αντιπροσωπεύουν το 10% περίπου των καταθέσεων ύψους 7 δισ. ευρώ και καλύπτουν το 14% των χορηγήσεων του κυπριακού τραπεζικού συστήματος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της EUROBANK, η οποία δραστηριοποιείται στο “Wholesale Banking”, κυρίως, στην παροχή υπηρεσιών ιδιωτικής τραπεζικής (private-corporate banking, international business banking, treasury κλπ) και με παρουσία μόλις πέντε ετών, δείχνει ότι έχει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Ήδη, στο σύντομο διάστημα της λειτουργίας της, βρίσκεται μεταξύ των πρώτων έξι τραπεζών ως προς τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις (3% περίπου).

Οι **ακάλυπτες επιταγές** αποτελούν το νέο πρόβλημα για τις τράπεζες της Κύπρου. Η οικονομική κρίση έχει φέρει σε δύσκολη θέση πολλές επιχειρήσεις, που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας, με φυσική συνέπεια την έκρηξη των ακάλυπτων επιταγών στην Κυπριακή αγορά. Παρά ταύτα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κεντρικού Αρχείου Πληροφοριών (ΚΑΠ), την ευθύνη τήρησης του οποίου έχει η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, σημειώθηκε μείωση κατά 32% στον μέσο όρο του αριθμού μηνιαίων καταχωρήσεων ακάλυπτων επιταγών το 2013, σε σχέση με το 2012. Μικρότερη μείωση κατά 24% σημειώθηκε στον μέσο όρο της αξίας μηνιαίων καταχωρήσεων ακάλυπτων επιταγών. Σημειώνεται ότι στο Κεντρικό Αρχείο Πληροφοριών (ΚΑΠ) καταχωρούνται μόνο οι ακάλυπτες επιταγές που υπερβαίνουν τα 2.000 ευρώ. Σύμφωνα με σχετική οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όταν επιστρέφουν μια ακάλυπτη επιταγή, υποχρεούνται να ενημερώνουν αυθημερόν, με ηλεκτρονικό ή άλλο πρόσφορο μέσο, το ΚΑΠ.

Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής αποτελεί **ποινικό αδίκημα** στην Κύπρο, αλλά μία άλλη σοβαρή επίπτωση της καταχώρησης ενός εκδότη ακάλυπτων επιταγών στο ΚΑΠ, είναι το πάγωμα όλων των τρεχούμενων λογαριασμών του. Συνέπεια αυτού, όσες επιταγές παρουσιασθούν μετά την καταχώρηση, επιστρέφονται απλήρωτες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιφορτίζονται με την ευθύνη να ζητούν από τα καταχωρημένα πρόσωπα, οι οποίοι

είναι πελάτες τους, την επιστροφή των μη χρησιμοποιηθέντων επιταγών που είναι στην κατοχή τους.

Κατά συνέπεια, οι αρνητικές διεθνείς και εθνικές οικονομικές συγκυρίες καθώς και τα υψηλά επιτόκια επηρέασαν, αναπόφευκτα και την **πιστωτική επέκταση**. Μετά από μια έντονη ανοδική πορεία που διήρκησε μέχρι τα μέσα του 2008, έκτοτε ο ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης επιβραδύνεται σταθερά και έντονα. Η μείωση του ρυθμού αύξησης της πιστωτικής επέκτασης, η οποία πλέον βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών και η μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ωθούν τα τραπεζικά ιδρύματα να επανεξετάσουν την πολιτική τους στο θέμα των επιτοκίων και στο ζήτημα των δανειοληπτών που αντιμετωπίζουν ανησυχητικά προβλήματα εξυπηρέτησης των υποχρεώσεών τους έναντι των τραπεζών.

5.1.2 Χρηματιστήριο Κύπρου

Το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) δραστηριοποιήθηκε για πρώτη φορά ως νομική οντότητα, με τη μορφή δημόσιας επιχείρησης, στις 29/3/1996. Το ΧΑΚ είναι ένα **ρυθμιζόμενο χρηματιστήριο**, στο οποίο πραγματοποιούνται συναλλαγές για εταιρικές και δημόσιες αξίες, όπως μετοχές, ομόλογα και δικαιώματα αγοράς μετοχών (ΔΑΜ). Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία το Διοικητικό Συμβούλιο του ΧΑΚ διορίζεται από την κυβέρνηση, οι δε εισηγμένες εταιρείες ανέρχονται στις 105. Οι Κύπριοι και ξένοι επενδυτές υποχρεούνται να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες μετοχών μόνον μέσω των χρηματιστηριακών εταιρειών που διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια.

Από τον Ιανουάριο του 2000, η κυβέρνηση διεύρυνε τους κανονισμούς που αφορούν επενδύσεις χαρτοφυλακίου από πολίτες της ΕΕ, με αποτέλεσμα οι επενδυτές που είναι πολίτες κράτους - μέλους της ΕΕ να έχουν πλέον το δικαίωμα να αποκτήσουν μέχρι και το 100% του μετοχικού κεφαλαίου Κυπριακών εταιρειών. Από αυτή τη ρύθμιση εξαιρούνται οι τράπεζες. Ο νόμος δεν επιτρέπει σε Κύπριο ή ξένο επενδυτή να κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου μιας τράπεζας ή ποσοστό μεγαλύτερο του 10% των μετοχών που διαθέτουν ψήφο, χωρίς την εκ των προτέρων έγκριση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου. Επίσης, οι τράπεζες υποχρεούνται να ζητούν έγκριση από την Κεντρική Τράπεζα πριν τη μεταβίβαση μετοχών σε μη Κύπριους πολίτες, στην περίπτωση που με τη συγκεκριμένη πράξη, το μετοχικό κεφάλαιο που θα περιέλθει στην κατοχή ξένων επενδυτών θα υπερβεί το 50% του συνόλου.

Από τις 30 Οκτωβρίου 2006, το ΧΑΚ λειτουργεί σε κοινή πλατφόρμα με ΧΑΑ, πράγμα που αποτελούσε τον σημαντικότερο στόχο από πλευράς στρατηγικού σχεδιασμού του ΧΑΚ. Η λειτουργία της κοινής πλατφόρμας απέφερε οφέλη για τους επενδυτές και τους συντελεστές της αγοράς γενικότερα, έως την κρίση του 2009.

Το ΧΑΚ αποτελεί μια **μικρή αγορά**, η συνολική κεφαλαιοποίηση της οποίας ανέρχεται (09.12.2013) στα 1,61 δισ. ευρώ. Το ΧΑΚ, κατά την τελευταία δεκαετία, ήταν ένα μικρό χρηματιστήριο, που σε αντίθεση με τα περισσότερα χρηματιστήρια διεθνώς, δεν αντανάκλυνε το μέγεθος ή τις δυνατότητες της οικονομίας της χώρας όπου λειτουργούσε. Το ΧΑΚ θα μπορούσε να αποτελέσει μια κρίσιμη βάση στην κυπριακή αγορά για ευρύτερα επενδυτικά σχέδια. Ως γνωστόν στην Κύπρο εδρεύουν οι περισσότερες εποπτευόμενες εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών από κάθε άλλη χώρα της Ευρώπης. Υπό όρους και προϋποθέσεις, οι εταιρείες αυτές, κυρίως ρωσικών συμφερόντων, θα μπορούσαν να γίνουν διάυλος για την αξιοποίηση επενδυτικών κεφαλαίων. Όμως το ΧΑΚ συνέχισε να καταγράφει μεγάλη, συνεχόμενη πτώση, γεγονός που κατατάσσει την κυπριακή αγορά στη χειρότερη θέση από όλα τα άλλα χρηματιστήρια των χωρών της Ευρωζώνης. Αρκετοί εντόπιοι αναλυτές θεωρούν ότι το **ο δημόσιος χαρακτήρας του ΧΑΚ** αποτελεί τη κυριότερη τροχοπέδη για την ανάπτυξη του. Οι κυπριακές Αρχές, από καιρού εις καιρόν, αναφέρουν ότι θα κινήσουν στο μέλλον τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης του Κυπριακού Χρηματιστηρίου.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου συστάθηκε το 2001 ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και αποτελεί μια από τις πέντε Εποπτικές Αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κύπρου. Η Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τη γενική εποπτεία της κεφαλαιαγοράς, τη παρακολούθηση των συναλλαγών κινητών αξιών, τη μελέτη και εισήγηση μέτρων στις

αρμόδιες αρχές αλλά και τη λήψη μέτρων από την ίδια για την κανονική λειτουργία της κεφαλαιαγοράς.

5.1.3 Ναυτιλία

Η ανάπτυξη της κυπριακής εμπορικής ναυτιλίας άρχισε ουσιαστικά με την ίδρυση του κυπριακού νηολογίου το 1963, ενώ οι προσπάθειες της Κύπρου για αναβάθμιση της εμπορικής της ναυτιλίας έγιναν πιο έντονες μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Το αποτέλεσμα ήταν πολύ ικανοποιητικό ιδίως μετά το 2004. Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση λειτούργησε καταλυτικά στην αναβάθμιση του Κυπριακού Νηολογίου, καθώς επίσης και στην είσοδο της κυπριακής σημαίας στην Λευκή Λίστα του Μνημονίου των Παρισίων και του Τόκιο, με αποτέλεσμα την εξέλιξη της Κύπρου σε πλήρες **ναυτιλιακό κέντρο**. Η Κύπρος αποτελεί σήμερα τη δέκατη ναυτιλιακή δύναμη στον κόσμο με εμπορικό στόλο 1.842 εγγεγραμμένων πλοίων που ξεπερνούν τα 22,5 εκατ. κόρους (στοιχεία νηολογίου 30.06.2012) και την **τρίτη μεγαλύτερη ναυτιλιακή δύναμη στην Ευρ. Ένωση**, κατέχοντας το 16% περίπου του στόλου των 27 Κρατών-Μελών της. Σε αυτά περιλαμβάνονται 240 φορτηγά χύμα, 200 γενικού φορτίου, 116 εμπορευματοκιβωτίων, 88 ακτοπλοϊκά, 59 πετρελαιοφόρα και 7 δεξαμενόπλοια.

Κατά το διάστημα Ιαν. – Σεπ. 2013 η **κίνηση των εμπορικών πλοίων** που κατέπλευσαν στην Κύπρο παρουσίασε για πρώτη φορά μετά το έτος 2006 αύξηση της τάξης του 8%. Μέχρι και το έτος 2012 ο αριθμός των αφίξεων πλοίων σε κυπριακά λιμάνια ακολουθούσε πτωτική πορεία αντικατοπτρίζοντας και την διεθνή ύφεση της εμπορικής ναυτιλίας.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΛΟΙΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΛΙΜΑΝΙΑ 2006- ΣΕΠ. 2013

2006	2007	2008	2009	2010	2011	ΙΑΝ.-ΣΕΠ. 2012	ΙΑΝ.- ΣΕΠ. 2013
4.534	4.279	4.052	3.915	3.607	3.319	3.121	3.387

Η **συνεισφορά της ναυτιλίας** (πλοιοκτησίας και πλοιοδιαχείρισης) στη διαμόρφωση του **ΑΕΠ**, ανέρχεται ακόμη και εν μέσω οικονομικής κρίσης στο **7%** ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ε.Ε. Τα κρατικά έσοδα από τέλη εγγραφής, φόρους, κλπ., που καταβάλλουν οι ναυτιλιακές εταιρείες υπερβαίνουν τα 8 εκ. ευρώ ετησίως και οι άμεσα απασχολούμενοι στις χερσαίες εγκαταστάσεις των ναυτιλιακών εταιρειών ανέρχονται σε 4.500, ενώ πολλές άλλες θέσεις εργασίας έχουν δημιουργηθεί σε παράλληλες, με την ναυτιλία, δραστηριότητες (ναυτασφαλιστές, ναυλομεσίτες, νηογνώμονες κλπ).

Το 95% των **εσόδων της κυπριακής ναυτιλιακής βιομηχανίας** προέρχεται από τη διαχείριση πλοίων υπό ξένη σημαία και μόνο το 5% από πλοία υπό κυπριακή σημαία (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011-σελ.29). Η πλειοψηφία των εσόδων προέρχονται από τη Γερμανία (63%). Από τα συνολικά έσοδα της πλοιοδιαχείρισης, το 75% αφορά την διαχείριση, το 18% τα ναύλα (freight), το 4% τις ναυλώσεις (charter) και το 3% άλλες δραστηριότητες. Η διαχείριση πληρωμάτων αποτελεί τον πιο σημαντικό τύπο υπηρεσίας πλοιοδιαχείρισης που παρέχεται στην Κύπρο, αφού καλύπτει το 48% της συνολικής πλοιοδιαχείρισης. Το 49% των εταιριών πλοιοδιαχείρισης συνεργάζεται με πλοιοδιαχειρίστριες εταιρείες στην Κύπρο. Τα **έξοδα** που καταβλήθηκαν από τη κυπριακή ναυτιλιακή βιομηχανία αφορούσαν κατά 45% έξοδα πληρωμάτων, εκ των οποίων το 30% καταβλήθηκε σε μη Ευρωπαίους πολίτες, έπονται τα έξοδα πλοιοδιαχείρισης (28%) και τα διοικητικά έξοδα.(27%).

Η Κύπρος έχει καταστεί, πλέον, **το μεγαλύτερο, σε επίπεδο ΕΕ και ένα από τα τρία μεγαλύτερα, σε παγκόσμια κλίμακα, κέντρα διαχείρισης πλοίων**, ενώ περίπου 140 ναυτιλιακές εταιρείες διατηρούν μονάδες πλήρους δραστηριότητας. Τα μέλη του Κυπριακού Ναυτικού Επιμελητηρίου έχουν στην ιδιοκτησία τους ή διαχειρίζονται περισσότερα από 2.300 ποντοπόρα πλοία. Η πλειοψηφία των εταιριών αυτών έχει εγκατασταθεί στην πόλη της Λεμεσού όπου αρκετές από τις μεγαλύτερες, παγκοσμίως, ναυτιλιακές εταιρείες έχουν μεταφέρει τα Κεντρικά Γραφεία τους στην πόλη αυτή. Εκτιμάται ότι οι εγκατεστημένες στην Κύπρο ναυτιλιακές εταιρείες διαχειρίζονται σήμερα το 4% του παγκόσμιου στόλου, πράγμα

που έχει πολλά οφέλη για την Κυπριακή οικονομία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των ναυτιλιακών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, δηλαδή εταιρείες πλοιοκτησίας και διαχείρισης πλοίων, το 87% προέρχεται από τις χώρες της Ε.Ε.

Το 2009 αφαιρέθηκε η «Κυπριακή Σημαία» από την αποκαλούμενη “Target List” της Αμερικανικής Ακτοφυλακής (USCG), πράγμα που βελτιώνει την **εικόνα της «Κυπριακής Σημαίας» στην ποντοπόρο ναυτιλία**. Επίσης, η κυπριακή σημαία βρίσκεται, όπως προαναφέρθηκε, στη λευκή λίστα τόσο του Μνημονίου των Παρισίων για τον έλεγχο των πλοίων (Paris MOU) όσο και του Μνημονίου του Τόκυο (Tokyo MOU).

Το έτος 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το αναθεωρημένο **Κυπριακό Ναυτιλιακό Φορολογικό Σύστημα**. Σύμφωνα με το εν λόγω φορολογικό σύστημα, η φορολόγηση των ναυτιλιακών εταιρειών, που έχουν έδρα τους την Κύπρο, γίνεται πλέον με βάση την **χωρητικότητα** του στόλου τους και όχι με βάση τα έσοδά τους. Αυτό σημαίνει φορολογική ελάφρυνση των ναυτιλιακών εταιρειών, πράγμα που προσελκύει και άλλες ναυτιλιακές εταιρείες στην Μεγαλόνησο, ώστε να επωφεληθούν των πλεονεκτημάτων αυτής της φορολογικής ρύθμισης, η οποία είναι συμβατή με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

Το **τουρκικό εμπάργκο** στα υπό κυπριακή σημαία πλοία αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για τις προοπτικές της κυπριακής ναυτιλίας, καθώς οι ναυλωτές που συνήθως ναυλώνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενίοτε μεγαλύτερο των δύο δεκαετιών, δεν επιθυμούν να έχουν περιορισμούς στη διακίνηση των πλοίων τους. Το κόστος για την κυπριακή οικονομία του τουρκικού εμπάργκο ανέρχεται στο 1,3% του ΑΕΠ. Οι επιπτώσεις του αφορούν ολόκληρη τη κυπριακή ναυτιλιακή βιομηχανία, όπως το νηολόγιο, τη λιμενική βιομηχανία, τον τομέα πλοιο-διαχείρισης και πλοιοκτησίας.

Είναι προφανές, ότι για ένα νησί, όπως η Κύπρος, οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ζωτικής σημασίας καθώς αποτελούν τη μοναδική λύση διεξαγωγής του μεγαλύτερου όγκου του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου. Για το λόγο αυτό, οι κυπριακές Αρχές επιδιώκουν τη βελτίωση της αποδοτικότητας της λειτουργίας των λιμανιών, τη μείωση του κόστους χειρισμού φορτίων και την ένταξη των λιμενικών υπηρεσιών σε ένα ολοκληρωμένο παγκόσμιο δίκτυο διανομής.

Μετά την σημαντική σμίκρυνση του όγκου του τραπεζικού τομέα της Κύπρου, η διαχρονικά ανερχόμενη κυπριακή ναυτιλία, μαζί με τον υπό δημιουργία ενεργειακό τομέα και την αναμενόμενη διατήρηση του ρόλου της ως διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου, αποτελεί έναν από τους πυλώνες όπου θα δομηθεί το **αναμορφωμένο οικονομικό μοντέλο** του νησιού.

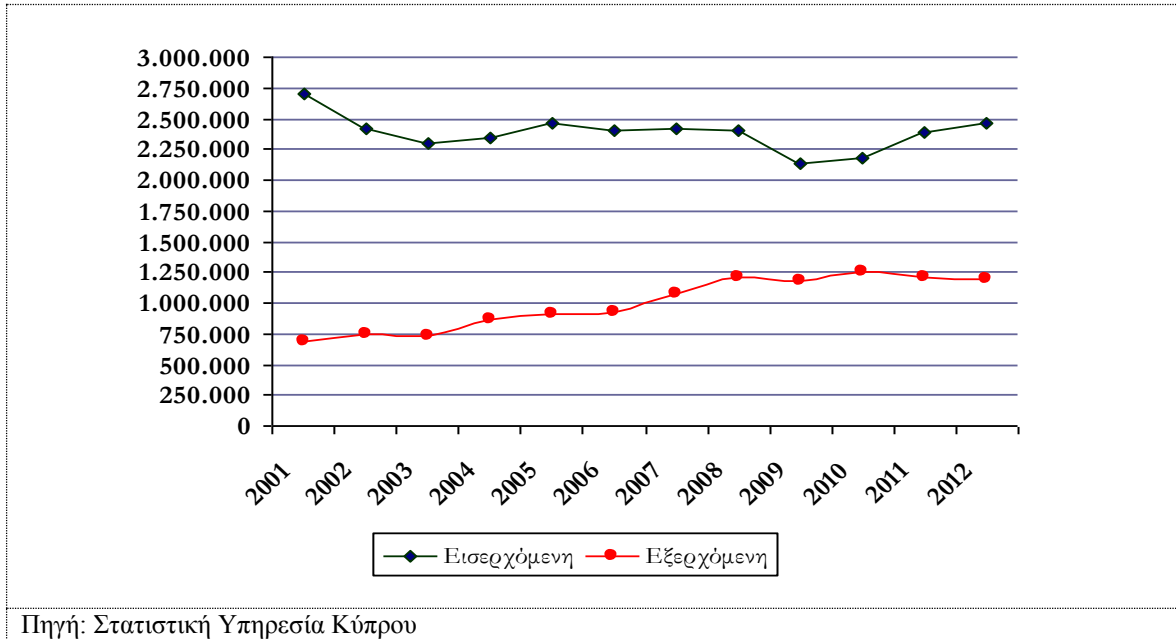
5.1.4 Τουρισμός

Στην Κύπρο ο τουρισμός αποτελεί επί τρεις δεκαετίες ένα από τα κυριότερα στηρίγματα της οικονομίας. Το έτος 2001, όταν ο τουρισμός μεσουρανούσε στην Κύπρο, αντιπροσώπευε το 20% του ΑΕΠ. Τα τελευταία χρόνια η άμεση συνεισφορά του στο κυπριακό ΑΕΠ και υπολογίζεται περίπου στο 6%. Κατά την παρελθούσα δεκαετία, ο τουριστικός τομέας υπερκεράστηκε από την άνθιση της αγοράς ακινήτων και το χρηματοοικονομικό τομέα, με αποτέλεσμα οι τουριστικές συναλλαγματικές εισροές να περιορίζονται πλέον στο **12% του ΑΕΠ**.

Λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της τουριστικής βιομηχανίας, το σύνολο των θέσεων εργασίας από τον τουρισμό ανέρχεται στο 19% του συνολικού εργατικού δυναμικού.

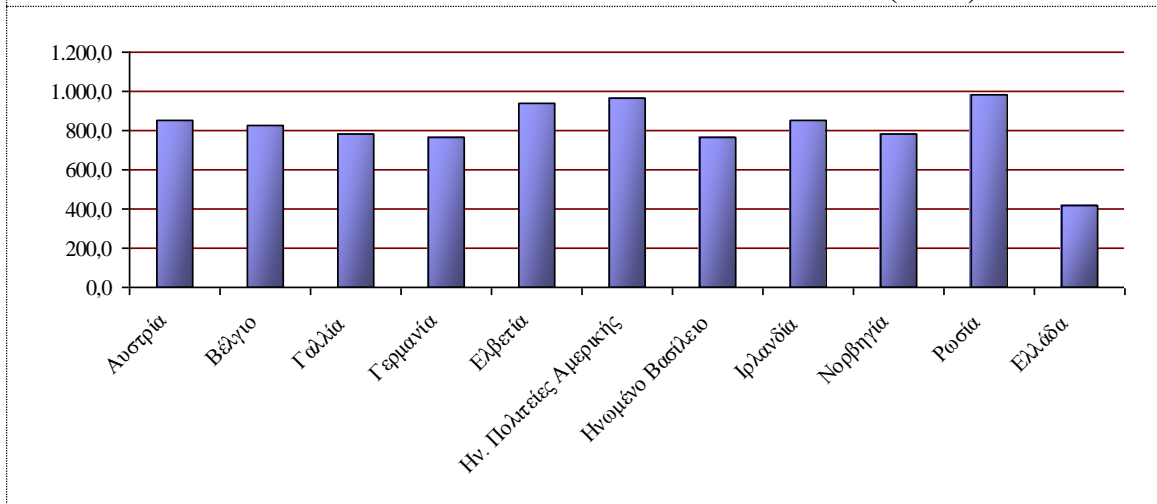
Οι **αφίξεις τουριστών το 2012** ανήλθαν σε 2,46 εκ., σημειώνοντας αύξηση 3%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην άνοδο των αφίξεων από τη Ρωσία. Το 38,92% της τουριστικής κίνησης προήλθε από το Ηνωμένο Βασίλειο, το 19,25% από τη Ρωσία, το 5,86% από τη Γερμανία και το 5,40% από την Ελλάδα. Τα έσοδα από τον τουρισμό το 2012 αυξήθηκαν κατά 10,2% σε σχέση με το 2011. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν το βαρόμετρο για τις εξελίξεις στην τουριστική βιομηχανία της Κύπρου. Η κίνηση από την Ρωσία αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια, πράγμα που δημιουργεί προσδοκίες στην τουριστική βιομηχανία και μάλιστα σε μακροπρόθεσμη βάση.

ΕΤΗΣΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ 2001-2012

Η μέση διάρκεια παραμονής στην Κύπρο είναι 9,8 μέρες, ενώ η κατά κεφαλήν δαπάνη ανέρχεται κατά μέσον όρο στα 731,2 ευρώ, εκ των οποίων 367,8 ευρώ για διαμονή. Η υψηλότερη κατά κεφαλή δαπάνη από τουρίστες με χώρα προέλευσης την Ελβετία, ενώ ακολουθούν η Ρωσία και η Ιρλανδία.

ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΟ 2012 (ΕΥΡΩ)

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) δημοσίευσε τη **Στρατηγική Τουρισμού 2014-2016**, για τις δράσεις που επιβάλλεται να αναπτύξει. Η διεύρυνση της τουριστικής οικονομίας της Κύπρου, αναμένεται να επιτευχθεί, κυρίως, μέσα από τη διείσδυση και καθιέρωση της Κύπρου σε στοχευμένες τουριστικές αγορές (Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβίας, Ρωσίας, Γερμανίας, Καζακστάν, Κίνας), την υλοποίηση έργων τουριστικής υποδομής, όπως και τη βελτίωση της τουριστικής εμπειρίας. Μεταξύ άλλων, ο ΚΟΤ προβλέπει σε τριετείς συμφωνίες με γνωστούς "Tours Operators" (Thomas Cook, TUI κλπ) και συνεργασία με αεροπορικές εταιρείες (πχ British Airways, Ryanair, Easy Jet, Norwegian, Air Baltic κλπ).

Βέβαια η βελτίωση του εισροών τουριστών στην Κύπρο προϋποθέτει την **βελτίωση της εποχικότητας** με επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την βελτίωση της

ανταγωνιστικότητας του κυπριακού τουριστικού προϊόντος. Σε γενικές γραμμές, η Κύπρος αποτελεί έναν ακριβό προορισμό, αφού οι τιμές της είναι υψηλότερες άλλων ανταγωνιστριών χωρών, χωρίς να ανταποκρίνονται στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Το κύριο ανυπέρβλητο πρόβλημα του κόστους για τα ξενοδοχεία αποτελεί η υψηλή τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος.

Σύμφωνα με τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Ξενοδόχων (ΠΑΣΥΞΕ) θα πρέπει να **αναπτυχθούν όλες οι μορφές τουρισμού**, όπως του εναλλακτικού, του εκθεσιακού, του συνεδριακού, του περιπατητικού, του ποδηλατικού, γκολφ (ύπαρξη τεσσάρων γηπέδων και υπό κατασκευή άλλα δύο), του αθλητικού (πχ αγώνες αυτοκινήτου IRC, διεθνής μαραθώνιος Λεμεσού, παγκόσμιος αγώνας σκοποβολής, ή άρσης βαρών κάτω των 21, ποδηλατικός αγώνας Sun Sunny Cup, προετοιμασία ποδοσφαιρικών ομάδων βόρειας Ευρώπης), του ιατρικού, του πολιτιστικού-θρησκευτικού, τέλεσης γάμων (πχ με το Ισραήλ σαν κύρια αγορά στόχευσης κλπ), ώστε να επιτευχθεί η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες το χρόνο. Θα έπρεπε να υπάρχει **στρατηγική ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος για όλη την Κύπρο**, σύμφωνα με το επιτυχημένο παράδειγμα των Αρχών της Λεμεσού. Συγκεκριμένα στη Λεμεσό έγινε εξορθολογισμός του τοπικού τουριστικού προϊόντος μέσω κλεισίματος ξενοδοχείων χαμηλούς ποιότητας, προσφοράς πολλών πλεονεκτημάτων, πραγματοποίησης έργων, δράσεων "marketing" (πχ "Limassol Branding"), εκδηλώσεων κλπ. Αναμένεται ότι η κυβερνητική απόφαση (Ανοιξη του 2013) για ύπαρξη **καζίνο** θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν.

Οι Αρχές ανακοίνωσαν κατά την τελευταία διετία σειρά **συγχρηματοδοτούμενων έργων** για να εκσυγχρονιστούν οι τουριστικές επιχειρήσεις, την ανάπτυξη του ναυτικού τουρισμού μέσω της ανέγερσης τόσο της Μαρίνας Λεμεσού και της Μαρίνας Λάρνακας, όσο και των λιμανιών Λάρνακας, Αγίας Νάπας και Πάφου. Επιπλέον ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) ανακοίνωσε τα σχέδια του σχετικά με την ανάπτυξη των «Δρόμων Κρασιού» στα Κρασοχώρια, νέα γήπεδα ποδοσφαίρου στη Λεμεσό για προπόνηση ξένων ομάδων τους χειμερινούς μήνες, νέο αθλητικό κέντρο στη Λάρνακα, κέντρο αντισφαίρισης και νέο Ολυμπιακό Σκοπευτικό Κέντρο στην επαρχία Αμμοχώστου, νέο χιονοδρομικό κέντρο στο Τρόοδος, σχέδιο ανέγερσης πολλών γηπέδων γκολφ κλπ..

Μία άλλη προϋπόθεση για την αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην Κύπρο, παραμένει η **αναβάθμιση των ξενοδοχείων**, τα οποία χαρακτηρίζονται «γερασμένα», σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών. Η απασχόληση φθηνού **εργατικού δυναμικού** από τρίτες χώρες, που δεν διαθέτουν κατάλληλη εκπαίδευση, σε ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης είναι ένας, επιπρόσθετος, ανασταλτικός παράγων για την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών. Το πρόβλημα αυτό, επιχειρείται να αντιμετωπιστεί μέσω προσωπικού από την Ελλάδα που αναζητεί εργασία στην Κύπρο κατά την τελευταία τριετία.

Ένας άλλος τομέας που θα μπορούσε να ενισχύσει τις οικογενειακού τύπου μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις της Κύπρου είναι ο **αγροτουρισμός**. Ο εν λόγω τομέας που διαθέτει μια ιδιαίτερη ταυτότητα, μεταξύ διαφόρων άλλων εμπειριών της κυπριακής υπαίθρου, θα μπορούσε να προωθηθεί διεθνώς μέσω του «ηλεκτρονικού τουρισμού» (πχ "social media", ηλεκτρονικό εμπόριο, εφαρμογές εντοπισμού θέσης και κινητών τηλεφώνων). Υπενθυμίζεται ότι ο «ηλεκτρονικός τουρισμός», στον οποίο επιδίδονται επιτυχώς η Ινδία και Κίνα, προωθεί νέους τουριστικούς προορισμούς, δίνοντας έμφαση στην ιδιαίτερη ταυτότητα και εμπειρίες που προσφέρει ένας προορισμός και όχι στο παραδοσιακό μοντέλο «ήλιος, θάλασσα, αλκοόλ» που έχει πλέον κορεστεί.

Η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά την **εξερχόμενη τουριστική κίνηση**, η οποία περιορίστηκε κατά 1,2% (2012) σε σχέση με το 2011. Η συντριπτική πλειοψηφία (άνω του 60%) Κυπρίων τουριστών επισκέπτεται ευρωπαϊκούς προορισμούς και κυρίως την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρωσία. Τα τελευταία χρόνια, πριν το ξέσπασμα της σημερινής οικονομικής κρίσης, ο εξερχόμενος τουρισμός είχε υπερβεί τον συνολικό πληθυσμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, γεγονός που αποδίδεται τόσο στο υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα όσο και στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας.

Συμπερασματικά, η διαχρονικά **δυναμική συνεισφορά του τριτογενούς τομέα στο ΑΕΠ** συνεχίστηκε και το 2012/13 και το ποσοστό του στην διαμόρφωση του ΑΕΠ παραμένει κοντά στο **75%**. Όπως είναι φυσικό, ο τριτογενής τομέας δοκιμάστηκε ιδιαίτερα σκληρά από την οικονομική κρίση (πχ τραπεζικός τομέας) αλλά και από την πτώση του τουρισμού μετά τον Μάρτιο του 2013. Η θερινή τουριστική περίοδος της χρονιάς αυτής αποτέλεσε μια χαμένη ευκαιρία για την Κύπρο (-4%) σε αντίθεση με την Ελλάδα που επωφελήθηκε της κοινωνικής αστάθειας στη Τουρκία, στην Αίγυπτο κλπ με αποτέλεσμα ο τουρισμός της να γνωρίσει μια εντυπωσιακή ανάκαμψη.

Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται μετά τον Μάρτιο του 2013 είναι εάν το μέχρι τώρα **οικονομικό μοντέλο έφθασε στα όρια του**. Μετά τις προαναφερθείσες άμεσες ριζικές αλλαγές στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα, καθίσταται προφανής η ανάγκη καθορισμού των ορίων της Κύπρου σαν **διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου**. Η **ναυτιλία** και ο τομέας της **ενέργειας**, φαίνεται να δίνουν αρκετές υποσχέσεις για να συμβάλουν, μαζί με τον τομέα διεθνών υπηρεσιών, στη δημιουργία ενός αναθεωρημένου κυπριακού οικονομικού μοντέλου στο μέλλον.

Τέλος οι λοιποί, **παραδοσιακοί πυλώνες του παλαιού «κυπριακού οικονομικού θαύματος»** (τουριστικός και κατασκευαστικός τομέας), βρίσκονται σε βαθιά κρίση και δεν αποτελούν πλέον εγγύηση ότι θα είναι σε θέση να στηρίξουν σύντομα την κυπριακή οικονομία όπως στο παρελθόν.

5.2 Βιομηχανική πολιτική

Ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα και συμμετέχει, κατά την τελευταία επταετία, στη διαμόρφωση του ΑΕΠ με ποσοστό 13-15%. Ο εν λόγω κλάδος πρόσφερε απασχόληση στο 18,2% περίπου του εργατικού δυναμικού. Ο τομέας της **μεταποίησης** γνώρισε αύξηση των εξαγωγών μεταποιημένων προϊόντων βιομηχανικής προέλευσης, αλλά και μειωμένη εσωτερική ζήτηση. Οι σημαντικότεροι κλάδοι του τομέα της μεταποίησης είναι κυρίως αυτοί των **τροφίμων και ποτών**, της **τυπογραφίας**, των **επίπλων**, των **μεταλλικών**, των **καπνικών**, των **πλαστικών**, των **χημικών** και **φαρμακευτικών** προϊόντων.

Μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, οι κυπριακές επιχειρήσεις επιβαρύνθηκαν με το **κόστος της εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο**, ενώ οι κλάδοι εντάσεως εργασίας αντιμετωπίζουν σοβαρότερα **προβλήματα ανταγωνιστικότητας**, όχι μόνο στις αγορές του εξωτερικού, αλλά και στη κυπριακή αγορά. Ο διεθνής ανταγωνισμός εντείνεται τόσο από τις αναπτυσσόμενες χώρες χαμηλού εργατικού κόστους, όσο και από τις αναπτυγμένες χώρες που συνδυάζουν σχέδιο, ποιότητα, απαιτήσεις του καταναλωτή, νέους τρόπους ευέλικτης παραγωγής για ενισχυμένη παραγωγικότητα, εργασία και απόδοση κεφαλαίου.

Ως συνέπεια των ανωτέρω, η **συνεισφορά του δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ** ανήλθε κατά το έτος **2012 στο 13,1%** (έναντι 14,5% το 2011). Από τους υποτομείς του δευτερογενούς τομέα διεσώθη εκείνος της παραγωγής **χαλουμιού** (βιομηχανία τροφίμων). Ο σημαντικός υποτομέας της **φαρμακοβιομηχανίας** διατηρήθηκε σε αξιόλογα επίπεδα παρά τη κρίση. Τα κυριότερα βιομηχανικά προϊόντα της Κύπρου είναι τα φαρμακευτικά, οι φωτοευαίσθητες ημι-αγωγίμες συσκευές, τα τρόφιμα, τα ποτά και ο επεξεργασμένος καπνός.

Η κυπριακή **βιομηχανική πολιτική** της τελευταίας δεκαετίας χαρακτηρίζεται από τη δημιουργία Βιομηχανικών Περιοχών που επιτρέπουν την άμεση εγκαθίδρυση βιομηχανικών μονάδων με το χαμηλότερο δυνατό κεφαλαιουχικό κόστος. Στην ελεύθερη Κύπρο λειτουργούν 12 **Βιομηχανικές Περιοχές** που καλύπτουν όλες τις επαρχίες. Οι Βιομηχανικές Περιοχές συμπληρώνονται από 100 περίπου Βιομηχανικές/Βιοτεχνικές Ζώνες.

Σε γενικές γραμμές, η κυπριακή μεταποιητική βιομηχανία, συγκρινόμενη με το μέσο όρο των λοιπών χωρών της Ε.Ε., παρουσιάζει τη τελευταία δεκαετία **χαμηλή παραγωγικότητα**, **υψηλό εργατικό κόστος** αλλά και **υψηλή προστιθέμενη αξία**.

Τα βασικά **πλεονεκτήματα** της θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

Η καλλιέργεια **καταναλωτικής πίστης (brand loyalty) στα εγχώρια προϊόντα** καθιστά εξασφαλισμένη την τοπική αγορά στις κυπριακές παραγωγικές επιχειρήσεις (πχ στους κλάδους ποτοποιίας, ζυθοποιίας, γαλακτοκομικών-λευκό γιαούρτι, χαλούμι-, κρεάτων, φαρμακευτικών). Το **ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο για προσέλκυση επενδύσεων** (χαμηλός

συντελεστής φορολόγησης επιχειρηματικών κερδών, ευέλικτες διαδικασίες σύστασης και έναρξης λειτουργίας εταιρίας) αυξάνει το βαθμό ελκυστικότητας της Κύπρου. Η τάση προσανατολισμού στην **ποιότητα** οδηγεί στην ικανοποιητική προστιθέμενη αξία της Κυπριακής μεταποίησης (πχ φαρμακευτικά προϊόντα, παρασιτοκτόνα, χρώματα και βερνίκια, θερμοσίφωνες κλπ). Η επιτυχημένη εφαρμογή από τις επιχειρήσεις **σειράς μεθόδων στήριξης της ζήτησης** των παραγόμενων προϊόντων εξασφαλίζει την απορρόφηση όλης σχεδόν της παραγωγής (πχ παραγωγή με συμβόλαιο και επανασυσκευασίες- repackaging- για λογαριασμό ξένων εταιρειών που εμπορεύονται παρασιτογενή προϊόντα, κατασκευές σύμφωνα με ατομικές απαιτήσεις-tailor made- στα έπιπλα, σύστημα επιστρεφόμενων φιαλών στη ποτοποιεία/ζυθοπαραγωγή κλπ).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι στον πίνακα επιδόσεων στην **καινοτομία** της Ε.Ε., η Κύπρος τοποθετείται **μεταξύ των «οπαδών της καινοτομίας»** με επιδόσεις που πλησιάζουν τον μέσο όρο της ΕΕ. Βέβαια η Κύπρος έχει χαμηλό επίπεδο δαπανών στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης (E & A) ως ποσοστού του ΑΕΠ (0,49%), ποσοστό που απέχει πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,0%), αλλά το επίπεδο της είναι σύμφωνο με τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 20.20». Επίσης, παρά το γεγονός ότι οι συνεισφορές των επιχειρήσεων στις επενδύσεις του τομέα E & A συγκαταλέγονται στις χαμηλότερες στην ΕΕ (0,1% του ΑΕΠ έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που είναι 1,25%) λόγω έλλειψης φορολογικών κινήτρων, το επίπεδο συμμετοχής των κυπριακών επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα είναι το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ και στην 27^η θέση του παγκόσμιου δείκτη καινοτομίας (INSEAD).

Οι σημαντικότερες **αδυναμίες** της κυπριακής μεταποίησης, είναι με τη σειρά τους οι εξής:

Η **χαμηλή παραγωγικότητα** (πχ κλάδοι πλαστικών, φαρμακευτικών, ποτοποιίας, κρεάτων, χρωμάτων και θερμοσιφώνων) και το **υψηλό λειτουργικό κόστος/κόστος παραγωγής** λόγω χαμηλούς παραγωγικότητας, υψηλού εργατικού κόστους-ΑΤΑ-, ακριβών πρώτων υλών, ηλεκτρικής ενέργειας, υπο-απασχόλησης των μηχανημάτων (κλπ) αποτελούν τις κυριότερες αδυναμίες της Κυπριακής βιομηχανίας. Οι λοιποί αρνητικοί παράγοντες που την επηρεάζουν δυσμενώς είναι η **έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού**, η μεγάλη ευαισθησία των επιχειρήσεων στις **μεταβολές τιμών των πρώτων υλών**, το **μικρό μέγεθος** των εταιριών αλλά και της τοπικής αγοράς, η **γραφειοκρατία**, η **έλλειψη προϊόντικής διαφοροποίησης** και η περιορισμένη προσφορά **προϊοντικού χαρτοφυλακίου**.

Ο **κλάδος των κατασκευών** στην Κύπρο έχει εισέλθει σε ύφεση από το 2008. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου (ΥΣΤΑΤ), το 2012 εκδόθηκαν συνολικά 7172 άδειες οικοδομής, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 4,45% σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους (7506 άδειες). Οι βασικές αιτίες για τη μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας θα πρέπει να αναζητηθούν, στην περιοριστική πιστωτική πολιτική και στην πτώση της αγοράς ακινήτων από αλλοδαπούς. Οι μειώσεις των τιμών ακινήτων, στις οποίες προέβησαν οι κατασκευαστές, οι οποίες σε ορισμένες περιοχές υπερέβησαν και το 20%, δεν έχουν καταφέρει να αναθερμάνουν την αγορά. Εξάιρεση αποτέλεσε η Πάφος περί τα τέλη του 2012 και αρχές 2013 λόγω της ξαφνικής παρουσίας Κινέζων κυρίως αγοραστών, επωφελούμενοι του κινήτρου χορήγησης άδειας διαμονής σε ξένους επενδυτές ακινήτων.

Η κρίση ξεκίνησε από τις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου και επεκτάθηκε σε όλες τις επαρχίες της Κύπρου.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

	Ιαν. – Δεκ. 2012				Ιαν. – Δεκ. 2011			
	Αρ. Αδειών	Εμβαδόν (μ ²)	Αξία (€000)	Αρ. οικιστ. μονάδων	Αρ. Αδειών	Εμβαδόν (μ ²)	Αξία (€000)	Αρ. οικιστ. μονάδων
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	2.463	541.318	542.904	1.876	2.556	825.702	722.301	2.937
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	400	104.435	117.967	472	394	154.579	145.496	604
ΛΑΡΝΑΚΑ	1.076	267.099	310.277	1.137	1.194	404.598	348.250	1.478
ΛΕΜΕΣΟΣ	1.911	395.195	427.637	1.595	2.008	496.658	494.651	2.050
ΠΑΦΟΣ	1.322	191.819	233.480	799	1.354	371.500	354.436	1.770
ΣΥΝΟΛΟ	7.172	1.499.866	1.632.265	5.879	7.506	2.253.037	2.065.134	8.839

Πηγή: Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία

Η αξία της ετήσιας παραγωγής από τα **ορυχεία και τα λατομεία** διπλασιάστηκε κατά την παρελθούσα δεκαετία (από 25,5 εκ. ευρώ το 2001 σε 28,5 εκ ευρώ το 2012). Η μοναδική μεταλλευτική δραστηριότητα που υπάρχει σήμερα στην χώρα είναι το μεταλλείο χαλκού της Σκουριώτισσας. Η λατομική βιομηχανία είναι έντονα δραστηριοποιημένη και σήμερα λειτουργούν 167 λατομεία που παράγουν διάφορα πετρώματα και βιομηχανικά ορυκτά.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ 2001 – 2012 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

2012*	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
28,5	42,1	46,6	46,7	62,1	49,6	45,0	43,4	40,7	34,3	29,4

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία

Τέλος τα επόμενα χρόνια αναμένεται η ανάπτυξη του **ενεργειακού τομέα** (φυσικού αερίου, πετροχημικών κλπ) σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα των ερευνών για τα συνολικά αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου στην κυπριακή ΑΟΖ.

5.3 Αγροτική πολιτική

Ο πρωτογενής τομέας βρίσκεται, ακόμη, σε μια **μεταβατική φάση** που οφείλεται στο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ. Η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ παρουσιάζει, εδώ και αρκετά χρόνια, μια **σταθερά πτωτική τάση**. Από το 16% του ΑΕΠ που καταλάμβανε το 1960, μειώθηκε διαχρονικά στο 3,4% το 2004, σε 2,3% το 2009 και 2,0 % το 2012.

Ο αριθμός των **γεωργικών εκμεταλλεύσεων** ανέρχεται στις 45.199, το 99% των οποίων είναι ατομικές. Κατά μέσο όρο υπάρχουν 5 τεμάχια και 35 δεκάρια ανά εκμετάλλευση, ενώ η μέση έκταση ανά τεμάχιο είναι 7 δεκάρια. Από τη συνολική έκταση του νησιού (925.100 εκτάρια) περίπου 589.880 εκτάρια ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και από αυτά η γεωργική γη αποτελεί το 26%, τα δάση το 24%, οι άλλες δασοκαλυμμένες εκτάσεις το 30%, η άγονη και ακαλλιέργητη γη το 7% και η οικιστική γη το υπόλοιπο 13%. Η συνολική έκταση της γεωργικής γης ήταν 153.300 εκτάρια το 2003. Οι ετήσιες καλλιέργειες αντιπροσωπεύουν το 69,8%, οι μόνιμες το 26,4%, οι βοσκότοποι το 0,3% και η αγρανάπαυση το 3,5% της γεωργικής γης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερα προϊόντα καλύπτουν το 80,3% της γεωργικής γης, πιο συγκεκριμένα τα σιτηρά με 47,4%, τα κτηνοτροφικά φυτά 15,5%, τα αμπέλια 8,2% και οι ελιές & χαρουπιές 9,2%. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν επιπλέον και 40.800 εκτάρια ακαλλιέργητης και άγονης γης (εγκαταλελειμμένη γεωργική γη) που αποτελούν το 7% της συνολικής έκτασης.

Το μικρό μέγεθος και ο **κατακερματισμός του αγροτικού κλήρου**, δυσχεραίνουν την ορθή και αποδοτική διαχείριση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα στις ημιορεινές περιοχές. Τα **σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα** που παράγει η Κυπριακή γη είναι: σιτηρά, πατάτες, σταφύλια, εσπεριδοειδή, λαχανικά και ελιές.

Όσον αφορά την καλλιέργεια **βιολογικών προϊόντων** οι σχετικές εκτάσεις ανέρχονται σε 1.684,3 εκτάρια αποτελώντας περίπου το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Οι πιο σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), οι αροτραίες καλλιέργειες –σιτηρά, ψυχανθή- (34%) και τα αμπέλια (7%). Άλλες βιολογικές καλλιέργειες είναι οι χαρουπιές (3%), φυλλοβόλα (2,5%), αρωματικά (2%), λαχανικά (1%) κλπ..

Στις πλείστες των περιπτώσεων οι παραγόμενες ποσότητες είναι επαρκείς για την **κάλυψη της εγχώριας κατανάλωσης**, ενώ για μερικά «ελλειμματικά» προϊόντα γίνονται εισαγωγές και για κάποια άλλα πραγματοποιούνται εξαγωγές κυρίως στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

α) Η **φυτική παραγωγή** περιλαμβάνει τα «κτηνοτροφικά φυτά» που καταλαμβάνουν τις μεγαλύτερες εκτάσεις (33,7 χιλιάδες εκτάρια περίπου), τα σιτηρά (31 χιλιάδες εκτάρια), τις ελιές (12 χιλιάδες εκτάρια), τα αμπέλια (8,8 χιλιάδες εκτάρια) και τα κατεξοχήν εξαγώγιμα προϊόντα, όπως πατάτες (4,9 χιλιάδες εκτάρια) και εσπεριδοειδή (4,9 χιλιάδες εκτάρια). Σε έκταση περίπου 2,1 χιλιάδων εκταρίων καλλιεργούνται πεπονειδή και άλλα λαχανικά (ντομάτες, αγγούρια, φυλλώδη κλπ) ενώ σε ορεινές περιοχές φυλλοβόλα-οπωροφόρα δέντρα (πχ μηλιές, αχλαδιές, ροδακινιές, κερασιές κλπ.

Ως προς το θέμα της **διατήρησης του περιβάλλοντος και της υπαίθρου** οι τρεις πιο παραδοσιακές καλλιέργειες είναι οι ελιές, χαρουπιές και αμυγδαλιές. Οι **ελιές** πήραν τα τελευταία χρόνια ανάπτυξη με τη δημιουργία νέων αρδευόμενων φυτειών με αποτέλεσμα η έκταση της καλλιέργειας τους να ξεπερνά πλέον αυτή των εσπεριδοειδών. Με τη σειρά της, η παραγωγή **ελαιολάδου** έχει οδηγήσει σε σχετική αυτάρκεια και ακόμη σε εξαγωγές. Το ίδιο φαινόμενο, αλλά με πιο έντονο τρόπο, παρατηρείται στις **πατάτες** και τα **εσπεριδοειδή**. Αντίθετα εισάγονται σημαντικές ποσότητες **σιτηρών**. Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών συρρικνώνεται λόγω των διεθνών ανταγωνιστικών τιμών, της ανομβρίας (κλπ) και δημιουργείται έτσι η ανάγκη αναδιάρθρωσης κάποιων καλλιεργειών, όπως της πατάτας.

β) Η **κτηνοτροφική παραγωγή** αν και είναι αρκετά ανταγωνιστική, εν τούτοις κατά περιόδους αντιμετωπίζει **εξειδικευμένα προβλήματα** που σχετίζονται με κρούσματα αφθώδους πυρετού, την προσβολή μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων από την τρομάδη νόσο και τις μολυσμένες ζωοτροφές, με αποτέλεσμα την ανίχνευση αφλατοξινών στο αγελαδινό γάλα. Η ανεπάρκεια της εγχώριας παραγωγής **ζωοτροφών** και η, κατά συνέπεια, μεγάλη εξάρτηση από τις αγορές του εξωτερικού αποτελεί ένα πρόσθετο πρόβλημα για την κτηνοτροφία της Κύπρου, αφού επηρεάζει, δυσμενώς, την ανταγωνιστικότητά της. Τέλος η εναρμόνιση με τα ισχύοντα στην Ε.Ε., δημιουργεί νέες υποχρεώσεις στις μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες, κυρίως χοιροστάσια και βουστάσια, οι οποίες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες τεχνικές **διαχείρισης αποβλήτων**, κάτι που απαιτεί εξειδικευμένες επενδύσεις και **αυξάνει το κόστος λειτουργίας** τους.

Επίσης οι **δύο κυριότεροι παραγωγοί γάλακτος**, κατηγορούνται από τις τοπικές γαλακτοβιομηχανίες για μονοπωλιακές ή **ολιγοπωλιακές πρακτικές** με αποτέλεσμα η τιμή παραγωγού-προμηθευτή γάλακτος προς τη βιομηχανία να είναι από τις υψηλότερες στην Ε.Ε., αν όχι η υψηλότερη.

Η Κύπρος έχει **αυτάρκεια χοιρινού κρέατος, κρέατος πουλερικών και αυγών**. Παρά την ανάπτυξη, ο βαθμός αυτάρκειας στην αιγοπροβατοτροφία είναι γύρω στο 80%, ενώ μεγαλύτερη εξάρτηση από τις **εισαγωγές έχει ο τομέας του βοδινού κρέατος**. Οι μονάδες αγελαδοτροφείας είναι μεικτές, δηλαδή η παραγωγή γάλακτος και η πάχυνση μόσχων γίνονται στην ίδια μονάδα. Παρά τη σχετική αυτάρκεια στο **φρέσκο γάλα**, πραγματοποιούνται σημαντικές **εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων**.

Στη Κύπρο λειτουργούν 236 βουστάσια στα οποία γίνεται εκτροφή 55.000 βοοειδών περίπου, εκ των οποίων 24.000 γαλακτοφόρων αγελάδων. Στη χοιροτροφία λειτουργούν 95 οργανωμένα χοιροστάσια. Ο αριθμός αιγοπροβάτων ανέρχεται σε 451.000 περίπου.

Η **πτηνοτροφία** (102 πτηνοτροφικές μονάδες) αντιμετωπίζει **ανταγωνισμό** από τις μεγάλες και σύγχρονες πτηνοτροφικές μονάδες **του Ισραήλ**, που λόγω των διευκολύνσεων που παρέχει η Ε.Ε. στην χώρα αυτή, έχουν την δυνατότητα να ανταγωνισθούν τις αντίστοιχες Κυπριακές στην εσωτερική αγορά.

γ) Η **αλιεία** έχει **περιορισμένη σημασία** για την οικονομία της Κύπρου, λόγω του μικρού αλιευτικού πλούτου των Κυπριακών θαλασσών αλλά και της κατοχής, από την Τουρκία, των σημαντικότερων αλιευτικών πεδίων της Νήσου. Η συνολική ετήσια παραγωγή της θαλάσσιας αλιείας ανέρχεται στους 1.900-2.000 τόνους. Η παραγωγή ψαριών από τις **υδατοκαλλιέργειες** γίνεται από μικρό αριθμό μονάδων που αποτελείται από 7 ιχθυοτροφεία πάχυνσης τσιπούρας και λαυρακιού, δύο ιχθυοτροφεία που ασχολούνται αποκλειστικά με την πάχυνση ερυθρού τόνου και 9 μικρές μονάδες που ασχολούνται με την παραγωγή πέστροφας. Η μισή περίπου παραγωγή, εξάγεται κυρίως στις χώρες της Ευρώπης.

Ορισμένα από τα παραγόμενα **αγροτικά προϊόντα εξάγονται** προς τις χώρες της Ε.Ε., αλλά και προς τρίτες χώρες, κυρίως γειτονικές. Όπως προαναφέρθηκε, οι Κυπριακές **πατάτες** και τα **εσπεριδοειδή** είναι βασικά εξαγωγίμα προϊόντα. Το 93-95% της παραγωγής κυπριακής πατάτας εξάγεται στις χώρες της Ε.Ε. και το υπόλοιπο προς τρίτες χώρες. Το 75% τουλάχιστον των ετήσιων εξαγωγών εσπεριδοειδών κατευθύνεται προς τις αγορές της Ε.Ε. και το υπόλοιπο προς τρίτες χώρες.

Η μεταποίηση των «γκρέιπφρουτ» και η παραγωγή χυμών (κλπ) αποτελούσε για χρόνια μια από τις σημαντικότερες μορφές μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Η φθίνουσα όμως πορεία των εξαγωγών φρέσκων εσπεριδοειδών συνέτεινε επίσης στην αύξηση της

μεταποίησης και των εξαγωγών της (πχ χυμοί εσπεριδοειδών). Όσον αφορά τις εισαγωγές-εξαγωγές μεταποιημένων εσπεριδοειδών αυτές αφορούν εισαγωγές χυμού πορτοκαλιού και εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων (χυμών και τεμαχίων) «γκρέιπφρουτ», λεμονιού και πορτοκαλιού.

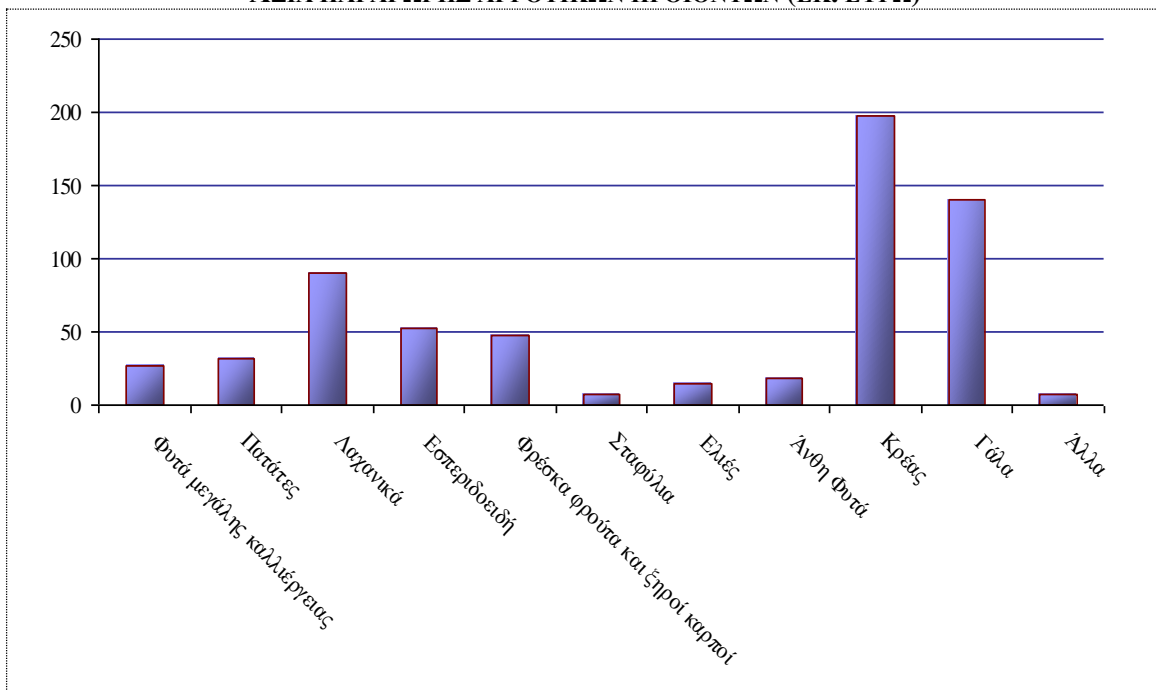
Τα οινοποιήσιμα σταφύλια μεταποιούνται από **τέσσερις οινοβιομηχανίες** και τοπικά οινοποιεία. Παράγεται επίσης οινόπνευμα και άλλα προϊόντα, εξειδικευμένα και μη.

Η ζωική παραγωγή δεν επαρκεί για τις ανάγκες χώρας και για τον λόγο αυτό **εισάγονται όλων των ειδών κρέατα** από διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, από την οποία εισάγεται κυρίως πρόβειο κρέας. **Το μοναδικό άξιο λόγου εξαγωγίμο γαλακτοκομικό προϊόν της ζωικής παραγωγής είναι το χαλούμι.** Το προϊόν αυτό παράγεται από μίγμα αγελαδινού και αιγοπρόβειου γάλακτος. Η μέση ετήσια παραγωγή χαλουμιού, είναι περί τους 12.000 τόνους, εκ των οποίων εξάγεται το 55% περίπου και αποφέρει έσοδα ύψους 41 εκατομ. ευρώ. Το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού έχει κατοχυρώσει το χαλούμι ως εμπορικό σήμα (Trade Mark) στο Ην. Βασίλειο, τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, ενώ εκκρεμεί στις Βρυξέλλες ο φάκελος για εγγραφή του χαλουμιού ως προϊόντος Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ).

Δεν υπάρχει ντόπια παραγωγή βουτύρου ή σκόνης γάλακτος. Τέλος αξιόλογη θεωρείται και η παραγωγή παραδοσιακών μεταποιημένων προϊόντων όπως χαλουμιού από αιγοπρόβειο γάλα, γλυκών από φρούτα, «σουτζούκου», αλλαντικών κλπ..

Στο πλαίσιο της **Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) για την περίοδο 2007-2013** θα διατεθούν κονδύλια στην Κύπρο συνολικού ύψους **162,5 εκ. Ευρώ** από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Για την αξιοποίηση των πόρων αυτών, η Κύπρος συνέταξε το **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης**, ως προς τους γενικούς στρατηγικούς στόχους και τομείς, που εξειδικεύονται μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Ο συνολικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε **325 εκ. Ευρώ**, από τα οποία 162,5 εκ. Ευρώ (δηλαδή το 50%), όπως προαναφέρθηκε, αποτελούν κοινοτική χρηματοδότηση. Επιπλέον ένα ποσό 55 εκ. Ευρώ αποτελεί κρατική ενίσχυση.

ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

6. Ξένες επενδύσεις

6.1 Επενδυτικό Καθεστώς

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να συμμετέχουν σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας μέχρι και 100%, είτε προέρχονται από κράτη μέλη της ΕΕ, είτε από τρίτες χώρες. Για τους επενδυτές κρατών μελών της ΕΕ δεν υφίσταται κανένας περιορισμός στην απόκτηση γης, κάτι που όμως δεν ισχύει για τους επενδυτές τρίτων χωρών. Στο Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (ΥΕΕΒΤ) λειτουργεί εδώ και μερικά χρόνια η Υπηρεσία Μονοθυριδικής Πρόσβασης για την **ταχεία σύσταση επιχειρήσεων** (www.mcit.gov.cy).

Από τον Ιανουάριο του 2008, λειτουργεί, υπό την εποπτεία και την χρηματοδότηση του ΥΕΒΤ, ο **Κυπριακός Οργανισμός Προώθησης Επενδύσεων** (www.cipa.org.cy) με συμμετοχή δέκα ατόμων από τον ιδιωτικό τομέα στο δωδεκαμελές Δ.Σ., ο οποίος έχει επιφορτισθεί με την προσέλκυση ξένου επιχειρηματικού κεφαλαίου για άμεσες επενδύσεις σε τομείς προτεραιότητας όπως, τραπεζικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, λογιστικές-νομικές υπηρεσίες, τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, ναυτιλία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έρευνα και ανάπτυξη, εκπαίδευση, υπηρεσίες υγείας, τουρισμός κλπ.

Η **γεωπολιτική θέση** της Κύπρου, καθώς και το ευνοϊκότατο ακόμη **φορολογικό καθεστώς**, παρά τις φορολογικές αυξήσεις (ο εταιρικός φόρος ανήλθε από 10% σε 12,5%), αποτελούν τους κυριότερους λόγους που καθιστούν την κυπριακή αγορά πόλο έλξης των ξένων επιχειρήσεων.

Η Κύπρος διαθέτει δύο διεθνή αεροδρόμια στη Λάρνακα και την Πάφο και ένα ευρύ δίκτυο συνδέσεων με Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Ασία που εξυπηρετείται από περισσότερους από 100 διεθνείς αερομεταφορείς. Λόγω του καλού δικτύου συνδέσεων, αποτελεί **διαμετακομιστικό κέντρο εμπορευματικών αερομεταφορών** για την ευρύτερη περιοχή. Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, διαθέτει δύο λιμάνια για εμπορευματική και επιβατική χρήση στη Λεμεσό και στη Λάρνακα, δύο για μικρά σκάφη στην Πάφο και στο Λατσί και ένα αποκλειστικά για βιομηχανική χρήση στο Βασιλικό. Λειτουργούν, επίσης, τρεις τερματικοί σταθμοί καυσίμων σε Λάρνακα, Δεκέλεια και Βασιλικό. Το οδικό δίκτυο είναι ανεπτυγμένο, εκτεινόμενο σε 12.280 χλμ..

Επιπλέον, η Κύπρος καταβάλλει **προσπάθειες να προσελκύσει ξένους επενδυτές**, προβάλλοντας την ποιότητα ζωής, τη γεωγραφική της θέση, την ένταξή της στην ΕΕ, και τις καλές θέσεις που κατέχει στην παγκόσμια κατάταξη στους δείκτες ανταγωνιστικότητας, διαφθοράς και επιχειρηματικότητας. Κρίνεται σκόπιμο, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, το 2012, η Κύπρος απώλεσε 11 θέσεις σε σχέση με το 2011 στην κατάταξη στον δείκτη ανταγωνιστικότητας.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ GCI		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2012-2013	2011-2012
Ελβετία	1	1
Σιγκαπούρη	2	2
Φινλανδία	3	4
Γερμανία	6	6
ΗΠΑ	7	5
Ισραήλ	27	22
Τουρκία	43	59
ΚΥΠΡΟΣ	58	47
Ρουμανία	78	77
Αλβανία	89	78
ΕΛΛΑΔΑ	96	90
Αίγυπτος	107	94

Πηγή: World Economic Forum

*Σύνολο 144 χωρών

ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Ease of Doing Business Index)		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2012	2011
Σιγκαπούρη	1	1
ΗΠΑ	4	4
Δανία	5	5
Ηνωμένο Βασίλειο	7	6
Ιρλανδία	10	8
πΓΔΜ	22	34
ΚΥΠΡΟΣ	40	49
Τουρκία	71	73
Ρουμανία	72	65
Αλβανία	82	77
Ιταλία	87	83
ΕΛΛΑΔΑ	100	101
Ρωσία	120	124
Βραζιλία	126	120

Πηγή: World Bank

*Σύνολο 183 χωρών

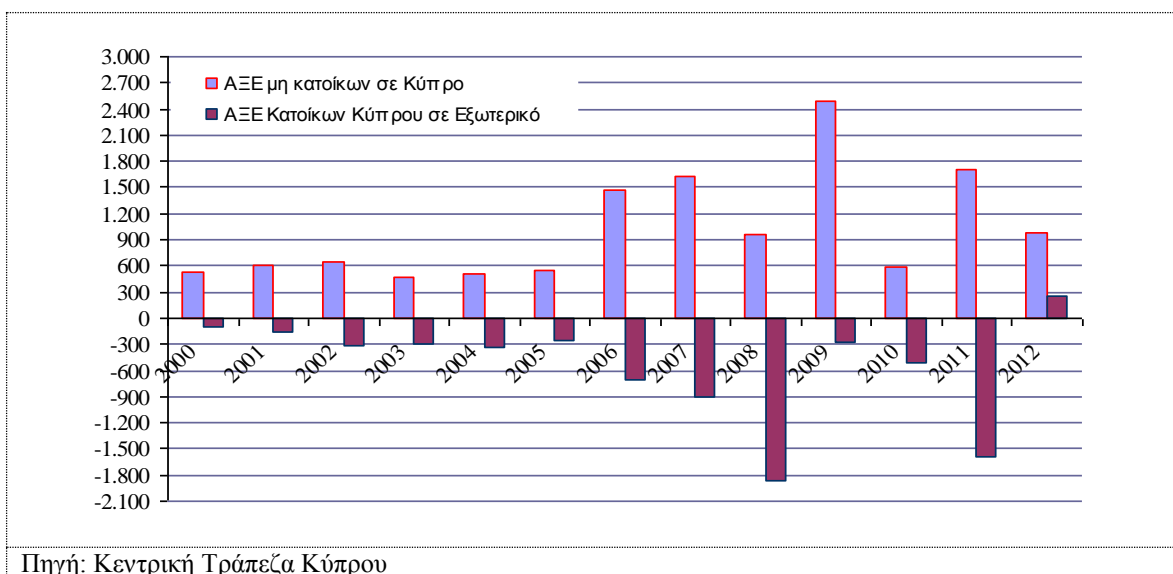
ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ CPI		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2012	2011
Νέα Ζηλανδία	1	1
Δανία	1	2
Σουηδία	4	4
Ελβετία	6	8
Γερμανία	13	14
ΗΠΑ	19	24
ΚΥΠΡΟΣ	29	30
Ισραήλ	39	36
Τουρκία	54	61
Ρουμανία	66	75
πΓΔΜ	69	69
Βουλγαρία	75	86
ΕΛΛΑΔΑ	94	80
Αίγυπτος	118	112
Ρωσία	133	143
Συρία	144	129

Πηγή: Transparency International * 180 χώρες

6.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

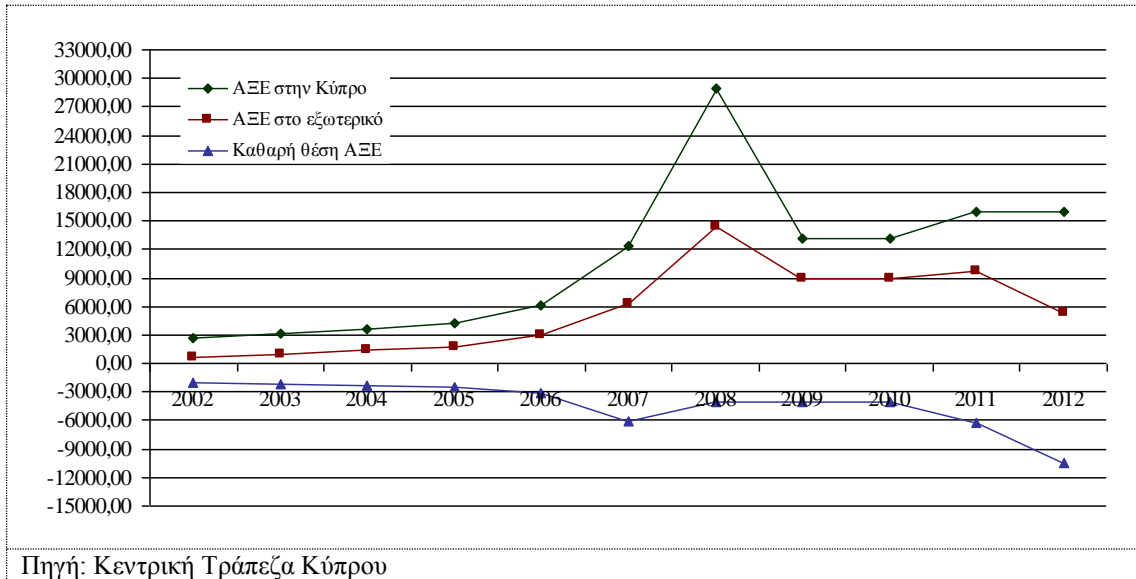
Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) μη κατοίκων στην Κύπρο, το 2012, ανήλθαν σε 978,6 εκ. ευρώ περιοριζόμενες σημαντικά σε σχέση με το 2011 (1.715,0 εκ. ευρώ). Αξιοσημείωτη είναι η αντίστροφη τάση που σημειώθηκε στις ΑΞΕ κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό, οι οποίες το 2012 είχαν θετικό πρόσημο (ήτοι επιστροφή επενδύσεων), ανερχόμενες σε 219 εκ. ευρώ από -1.583 το 2011.

ΆΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΕΙΣΡΟΕΣ – ΕΚΡΟΕΣ 2000 – 2012 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

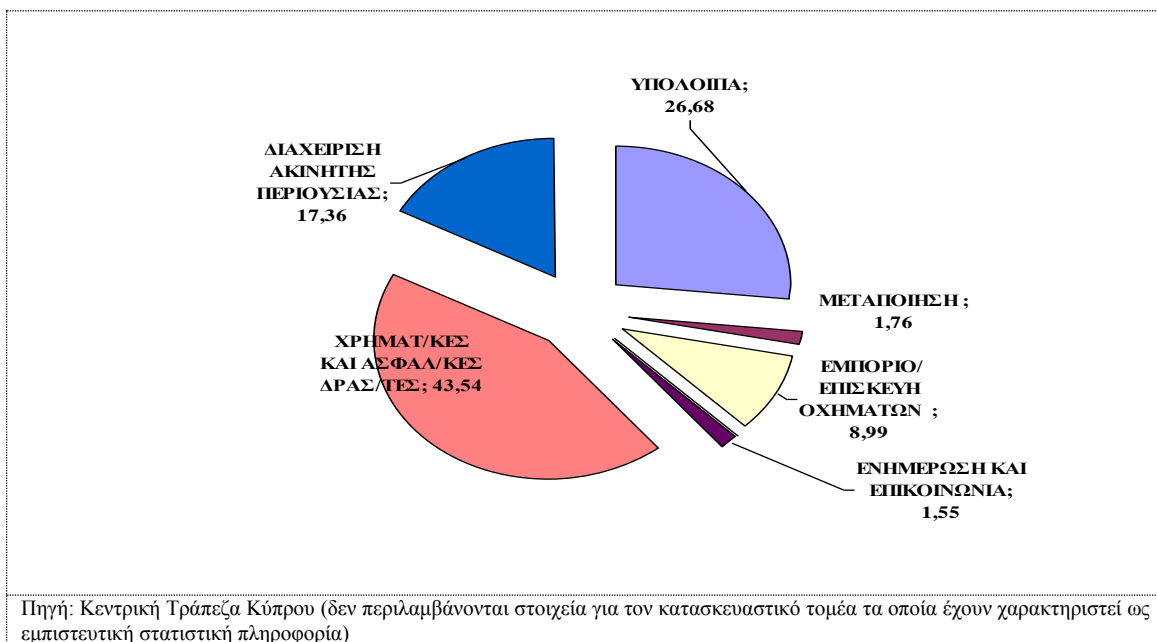
Όσον αφορά στη διεθνή επενδυτική θέση της Κύπρου, το 2012, το συνολικό ύψος των ΑΞΕ στην Κύπρο ανήλθε σε 15.887 εκ. ευρώ, σημειώνοντας μικρή μείωση σε σχέση με το 2011 (15.972 εκ. ευρώ). Δεδομένου ότι το συνολικό ύψος των ΑΞΕ στο εξωτερικό ανήλθε σε 5.397 εκ. ευρώ, η διεθνής θέση της Κύπρου σε επίπεδο ΑΞΕ διαμορφώνεται στο ποσό των -10.491 εκ. ευρώ (από -6.261 εκ. ευρώ το 2011).

ΆΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΗ ΚΥΠΡΟΥ 2002-2012

Σημειώνουμε ότι, σύμφωνα με στοιχεία του κυπριακού Υπουργείου Εσωτερικών, το 2010, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των **εκατομμυριούχων επενδυτών από τρίτες χώρες** που πολιτογραφήθηκαν Κύπριοι πολίτες. Αναλυτικότερα, από το 2008 (οπότε ετέθη σε ισχύ η διαδικασία απόκτησης κυπριακής υπηκοότητας με ταχείς διαδικασίες, επί τη βάση συγκεκριμένων οικονομικών κριτηρίων) έως το 2010, έχουν πολιτογραφηθεί Κύπριοι συνολικά 57 εκατομμυριούχοι (κυρίως από Ρωσία και Ουκρανία), εκ των οποίων οι 26 έλαβαν την υπηκοότητα το 2010. Ενδεικτικό στοιχείο αποτελεί η μεταβολή του αριθμού των αιτήσεων για εγγραφές νέων εταιρειών, πολλές από τις οποίες αφορούν σε εταιρείες αλλοδαπών συμφερόντων. Συγκεκριμένα, στο διάστημα 2009 – 2011, ο αριθμός των αιτήσεων αυξήθηκε από 16.101 σε 19.538, για να μειωθεί, ωστόσο, το 2012 σε 17.999.

ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (2012)

Οι σημαντικότερες, πάντως, επενδύσεις κατά την τελευταία διετία αφορούν στον τομέα της ενέργειας:

Η VTT Vasiliko Ltd και η J&P Group προέβησαν σε συμφωνία στρατηγικής συνεργασίας με αντικείμενο την ανέγερση **τερματικού αποθήκευσης πετρελαιοειδών στο Βασιλικό**, επένδυση ύψους 220 εκατομμυρίων ευρώ. Η κατασκευή του τερματικού αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Ιούλιο του 2014. Σε πρώτη φάση, το τερματικό θα έχει τη δυνατότητα αποθήκευσης 543 χιλ. m³ καυσίμων (βενζίνη, ντίζελ, καύσιμα αεροσκαφών, μαζούτ, MTBE) και με την ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης η χωρητικότητα θα ανέλθει στις 858 χιλ. m³. Στο πλαίσιο του έργου θα κατασκευαστεί αποβάθρα δεξαμενόπλοιων με τέσσερα σημεία πρόσδεσης. Η αποβάθρα θα εκτείνεται 1200m στη θάλασσα και θα περιλαμβάνει δύο βραχίονες φόρτωσης ανά σημείο πρόσδεσης ανά προϊόν με ικανότητα φόρτωσης / εκφόρτωσης 1250 m³/h.

Η επένδυση της αμερικανικής εταιρείας NOBLE ENERGY (ύψους 1,48 δισ. ευρώ) αφορά στις **υποθαλάσσιες έρευνες για κοιτάσματα υδρογονανθράκων στο οικοπέδο 12** της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Σύμφωνα με τον Διευθυντή της εταιρείας στην Κύπρο, εφόσον οι θετικές προσδοκίες ευοδωθούν, το πιο αποτελεσματικό μέσο για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου αποτελεί η κατασκευή μονάδας υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG). Το κόστος μίας τέτοιας επένδυσης (για παραγωγή 5 εκ. τόνων LNG ετησίως) υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε 10 δισ. USD και ο χρόνος κατασκευής της μονάδας σε 3-4 χρόνια.

Σημειώνεται επίσης η υπογραφή Μνημονίου Συναντίληψης ‘NOBLE’- ‘DELEK’- ‘AVNER’ και του Κύπριου Υπουργού Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού κ. Λακκοτρύπη (Λευκωσία, 26.06.2013) για τη δημιουργία του **Τερματικού Υγροποίησης Φυσικού Αερίου στο Βασιλικό**. Το εν λόγω Μνημόνιο αποτελεί τη βάση για την τελική συμφωνία, η οποία αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2013.

Στον τομέα των κατασκευών επισημαίνουμε το έργο ‘**Limni Bay resort**’, ένα μεγάλο αναπτυξιακό έργο της εταιρείας ‘Cyprus Limni Resorts and Golf Courses Plc’, μέλους του Ομίλου Σιακόλα, στην περιοχή Λίμνης, του Διαμερίσματος Πόλης Χρυσοχούς. Η συνολική επένδυση μαζί με την αξία της γης, το ξενοδοχείο, τα γήπεδα γκολφ, τις επαύλεις και τις άλλες συναφείς αναπτύξεις θα ανέλθει περίπου στο €1,5 δισ.. Επιπλέον, με αφορμή τα εγκαίνια του συγκεκριμένου έργου ο εμπνευστής του έργου, κ. Ν. Σιακόλας, εξήγγειλε την πρόθεσή του για ίδρυση μικρής, βιώσιμης και ευέλικτης αεροπορικής εταιρείας, που θα έχει σαν βάση της το αεροδρόμιο Πάφου, θα λειτουργεί όλο το χρόνο και θα μεταφέρει επισκέπτες ιδιαίτερα για την περιοχή Πόλης Χρυσοχούς.

Λαμβάνοντας υπ’ όψιν τα υφιστάμενα στατιστικά στοιχεία, ο κύριος όγκος των ΑΞΕ στην Κύπρο αφορά σε **παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών** (8.856 εκ. ευρώ, ήτοι 52% επί του συνόλου ΑΞΕ), ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκονται οι **συμβουλευτικές υπηρεσίες** διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, νομικής και λογιστικής φύσης (5.492,7 εκ. ευρώ, ήτοι 33% επί του συνόλου ΑΞΕ).

7. Υποδομές - μεταφορές

Η Κύπρος διαθέτει **δύο διεθνή αεροδρόμια** στη Λάρνακα και στην Πάφο και ένα ευρύ δίκτυο συνδέσεων με Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Ασία που εξυπηρετείται από μεγάλο αριθμό διεθνών αερομεταφορέων. Λόγω του καλού δικτύου συνδέσεων, αποτελεί **διαμετακομιστικό κέντρο εμπορευματικών αερομεταφορών** για την ευρύτερη περιοχή.

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, διαθέτει **δύο λιμάνια** για εμπορευματική και επιβατική χρήση στη Λεμεσό και στη Λάρνακα, δύο για μικρά σκάφη στην Πάφο και στο Λατσί και ένα αποκλειστικά για βιομηχανική χρήση στο Βασιλικό. Λειτουργούν, επίσης, **τρεις τερματικοί σταθμοί καυσίμων** σε Λάρνακα, Δεκέλεια και Βασιλικό. Το **οδικό δίκτυο** είναι ανεπτυγμένο, εκτεινόμενο σε 12.280 χλμ. Όμως η σημαντικότερη πρόκληση έχει σχέση με την υπερβολική **εξάρτηση από το αυτοκίνητο**, ενώ τα δημόσια μέσα μεταφοράς, δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς. Σημειωτέον ότι ο σιδηρόδρομος είναι εντελώς ανύπαρκτος.

Στο πλαίσιο αυτό οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ήμισυ των **συνολικών εκπομπών CO₂** από δραστηριότητες που δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας

εκπομπών (ETS) στην Κύπρο και είναι περίπου 75% περισσότερο έντασης ενέργειας από τον μέσο όρο της ΕΕ. και μακριά από τους κυπριακούς στόχους για το έτος 2020.

8. Κανονιστικό πλαίσιο – Φορολόγηση – Νομικά χαρακτηριστικά κυπριακών εταιρειών

Σύμφωνα με την **φορολογική μεταρρύθμιση της 1.1.2003**, ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο φορολογείται σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία μόνο **εάν διαμένει στην Κύπρο για περισσότερες από 183 ημέρες τον χρόνο** (φυσικό πρόσωπο) ή **εάν η διεύθυνση και ο έλεγχος της εταιρείας** διεξάγονται στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Σε κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο, που είναι **κάτοικος Κύπρου**, για κάθε φορολογικό έτος επιβάλλεται φόρος στο εισόδημα που αποκτάται ή προκύπτει από πηγές τόσο εντός όσο και εκτός της Κύπρου (κέρδη, μισθούς, μερίσματα, τόκους, συντάξεις, ενοίκια, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κ.ά.).

Με την ανωτέρω φορολογική νομοθεσία καθίσταται πλέον **υποχρεωτική η υποβολή ετήσιας δήλωσης εισοδήματος** προς το Γραφείο Φόρου Εισοδήματος και από εταιρείες, οι οποίες έχουν μεν συσταθεί στην Κύπρο, αλλά **δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου**. Επιπλέον, υποχρέωση τήρησης βιβλίων και αρχείων και ετοιμασίας εξελεγχμένων λογαριασμών έχουν και πρόσωπα, τα οποία έχουν **εισόδημα μόνον από μερίσματα και τόκους**.

Η απλή εγγραφή της εταιρείας στην Κύπρο δεν συνεπάγεται και τη φορολόγησή της σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, ούτε τη δυνατότητα να απολαμβάνει οποιασδήποτε ευνοϊκής διάταξης από τις συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συνάψει η Κύπρος, εάν η διαχείρισή της δεν διεξάγεται στην Κύπρο.

Στην περίπτωση που η διαχείριση της εταιρείας δεν γίνεται στην Κύπρο τότε η εταιρεία αυτή είναι υποχρεωμένη να καταβάλλει φόρο, σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία, για τα **εισοδήματα που προκύπτουν από τις δραστηριότητές της στην Κύπρο**.

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, οι σημαντικότερες νομικές μορφές των κυπριακών εταιρειών είναι η ιδιωτική μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (περιορισμένο δικαίωμα μεταβίβασης μετοχών, αριθμός μετόχων έως 50) και η δημόσια μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (χωρίς τους περιορισμούς της ιδιωτικής μετοχικής εταιρείας και με τη δυνατότητα εισαγωγής της προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου).

Η συνηθέστερη μορφή εταιρειών στην Κύπρο είναι η **ιδιωτική μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης**, που έχει όλα τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής ανώνυμης εταιρείας και όχι της ελληνικής ΕΠΕ. Συστήνεται με υπογραφή, από τους ιδρυτές της ή εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους τους, του ιδρυτικού εγγράφου (περιέχει υποχρεωτικά την επωνυμία, τους σκοπούς, την ευθύνη των μελών και το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου) και του καταστατικού της. Τα έγγραφα αυτά κατατίθενται στο Τμήμα Εφόρου Εταιρειών του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, προκειμένου η εταιρεία να εγγραφεί στο Μητρώο Εταιρειών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το **κόστος σύστασης** μιας απλής κυπριακής εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με μετοχές, ανέρχεται σε 1.000-1.200 ευρώ και τα βασικά έξοδα νομικής αντιπροσώπευσης (υπηρεσία διευθυντών, εγγεγραμμένου γραφείου, γραμματέα) σε 1.000 ευρώ, ετησίως. Ειδικότερα, το κόστος της εγγραφής της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με μετοχικό κεφάλαιο στο Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη του κυπριακού Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ανέρχεται στα 105,00 ευρώ συν ποσοστό 0,6% επί του ονομαστικού κεφαλαίου της εταιρείας (βλ. ιστοσελίδα του **Τμήματος Εφόρου Εταιρειών του Κυπριακού Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού**, www.mcit.gov.cy).

Ο ελάχιστος αριθμός των ιδρυτών/μετόχων είναι ένας, ενώ ο κάθε μέτοχος θα πρέπει να γνωστοποιεί τα πλήρη στοιχεία του (πλήρες όνομα, διεύθυνση, εθνικότητα, επάγγελμα, αριθμός μετοχών). Ο διορισμός γραμματέα -επιφορτισμένου με την ετοιμασία και καταχώρηση της ετήσιας έκθεσης στον Έφορο Εταιρειών, την τήρηση των πρακτικών των συνελεύσεων και συνεδριάσεων, την ετοιμασία των ψηφισμάτων και την καταχώρηση των αλλαγών στον Έφορο Εταιρειών- είναι δεσμευτική από τον κείμενη νομοθεσία. Όσον αφορά στο ύψος του μετοχικού κεφαλαίου δεν υφίσταται σχετική πρόβλεψη. Είθισται το ελάχιστο αρχικό μετοχικό κεφάλαιο να καθορίζεται σε 100 ευρώ, διαιρεμένο σε ισάριθμες μετοχές. Η διαδικασία σύστασης εταιρείας διαρκεί μόνο λίγες ημέρες.

Πέρα από τον **χαμηλό συντελεστή του εταιρικού φόρου**, ο οποίος από 10% αυξήθηκε σε 12,5% από τον Ιανουάριο 2013, η **σύσταση ιθύνουσας εταιρείας στην Κύπρο** με σκοπό τον καλύτερο φορολογικό προγραμματισμό της επιχείρησης, παρουσιάζει, μεταξύ άλλων, τα εξής **πλεονεκτήματα**:

- Η παρακράτηση φόρου στα εξερχόμενα από την κυπριακή εταιρεία μερίσματα, προς μέτοχο που δεν είναι κάτοικος Κύπρου, είναι μηδενική.
- Δεν υφίσταται φόρος κεφαλαιουχικών κερδών εκτός από κέρδη που προκύπτουν από τη διάθεση ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται στη Κύπρο ή κερδών από διάθεση μετοχών, που αντιπροσωπεύουν ακίνητη περιουσία στην Κύπρο.
- Υπάρχει η δυνατότητα πραγματοποίησης πληρωμών, διανομής μερισμάτων και κερδών, τόκων και δικαιωμάτων στο εξωτερικό χωρίς καμία φορολογική επιβάρυνση.

Η Κύπρος έχει συνάψει **συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας** με 46 κράτη: Αίγυπτος, Άγιος Μαρίνος, Αρμενία, Αυστρία, Αζερμπαϊτζάν, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ινδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Καναδάς, Κατάρ, Κίνα, Κιργιστάν, Κουβέιτ, Λευκορωσία, Λίβανος, Μάλτα, Μαυρίκιος, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ν. Αφρική, Νορβηγία, Ουγγαρία, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σεϋχέλλες, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Σιγκαπούρη, Συρία, Τατζικιστάν, Ταϊλάνδη, Τσεχία.

Σύμφωνα με τις ανωτέρω συμφωνίες, ο φόρος που επιβάλλεται στη μία χώρα δίνεται ως πίστωση στο φόρο που επιβάλλεται στη χώρα, στην οποία διαμένει ο φορολογούμενος, με αποτέλεσμα ο φορολογούμενος να μην επιβαρύνεται με ψηλότερο φορολογικό συντελεστή από τον συντελεστή της χώρας με τον πιο ψηλό συντελεστή φόρου.

Σε συνέχεια της εναρμόνισης της κυπριακής με την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί **αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ φορολογικών αρχών** είναι δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν σε φυσικά και νομικά πρόσωπα με άλλα κράτη μέλη.

Για τις εταιρείες, όπως ήδη σημειώθηκε, ο φορολογικός συντελεστής είναι 12,5% επί των κερδών, ενώ **για τα φυσικά πρόσωπα ο συντελεστής φορολόγησης** κυμαίνεται ως εξής:

- Για φορολογητέο εισόδημα 0-19.500 ευρώ: 0%
- Για φορολογητέο εισόδημα 19.500-28.000 ευρώ: 20%, ήτοι φόρος 1.700 ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα 28.001-36.300 ευρώ: 25%, ήτοι φόρος 2.075 ευρώ επιπλέον και αθροιστικά 3.775 (1.700+2.075) ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα 36.301-60.000 ευρώ: 30%, ήτοι φόρος 7.110 ευρώ επιπλέον και αθροιστικά 10.885 ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα άνω των 60.000 ευρώ: 35%
- Σημειώνουμε ότι τόσο για τα φυσικά όσο και για τα νομικά πρόσωπα, τα εισοδήματα από μερίσματα καθώς και τα κέρδη από διάθεση τίτλων απαλλάσσονται από την φορολόγηση.

Όλες οι εταιρείες συμπεριλαμβανομένων των αδρανών και αυτών που δεν κατέχουν περιουσιακά στοιχεία ή έχουν περιουσιακά στοιχεία στις κατεχόμενες περιοχές, θα υπόκεινται στο **σταθερό ετήσιο τέλος** ύψους €350, πληρωτέο στον Έφορο Εταιρειών. Ο περιορισμός του συνολικού ετήσιου τέλους στις €20.000 για συγκροτήματα εταιρειών καταργείται. Καταργείται επίσης η εξαίρεση που ίσχυε για το έτος εγγραφής της εταιρείας. Η τελευταία μέρα καταβολής τους τέλους για το 2012 είναι η 31η Μαΐου 2013.

Σημειώνεται επίσης ότι για όσους οφείλουν να τηρούν λογιστικά βιβλία, η **ζημιά οποιουδήποτε φορολογικού έτους μεταφέρεται και συμψηφίζεται** με το εισόδημα οποιουδήποτε φορολογικού έτους για πέντε έτη από το τέλος του φορολογικού έτους, εντός του οποίου προέκυψε η ζημιά. Η εν λόγω μεταφορά δεν είχε χρονικό περιορισμό μέχρι πρότινος.

Ειδικοί φορολογικοί συντελεστές και έκτακτη αμυντική εισφορά

- Για δικαιώματα **πνευματικής ιδιοκτησίας**, άλλων δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως, αποζημιώσεως ή άλλου εισοδήματος που αποκτάται από πηγές εντός της Κύπρου από πρόσωπο μη κάτοικο Κύπρου, η παρακράτηση φόρου ανέρχεται σε 10%.
- Οι **ναυτιλιακές εταιρείες**, βάσει της ναυτιλιακής νομοθεσίας από 1.1.2010, φορολογούνται αποκλειστικά με βάση τη χωρητικότητα (tonnage) των πλοίων ως εξής: οι πρώτοι 1.000 τόνοι με 0,365 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 9.000 με 0,3103 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 15.000 με 0,2008 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 15.000 με 0,1278 ευρώ/τόνο και κάθε τόνος επιπλέον των 40.000 με 0,073 ευρώ/τόνο.
- Για το ακαθάριστο ποσό οποιουδήποτε μισθώματος για την προβολή **κινηματογραφικών ταινιών** στην Κύπρο, που αποκτάται από πρόσωπο μη κάτοικο Κύπρου, η παρακράτηση φόρου ανέρχεται σε 5%
- Το **ακαθάριστο ποσό** που αποκτάται από **μη κάτοικο Κύπρου** από την άσκηση στην Κύπρο οποιουδήποτε επαγγέλματος ή επιτηδεύματος ή από υπηρεσίες ψυχαγωγίας στο κοινό περιλαμβανομένων και ποδοσφαιρικών ομάδων και άλλων αθλητικών αποστολών, υπόκειται σε παρακράτηση φόρου 10%.
- Η έκτακτη **αμυντική εισφορά** επιβάλλεται στους τόκους των καταθέσεων σε ποσοστό 10% (φυσικά και νομικά πρόσωπα), στα μερίσματα που λαμβάνονται από φυσικά πρόσωπα από εταιρεία στην Κύπρο σε ποσοστό 15%, στα μερίσματα από το εξωτερικό που εισπράττονται από φυσικά πρόσωπα σε ποσοστό 15%. Ο συντελεστής Έκτακτης Αμυντικής Εισφοράς για άτομα και εταιρείες αυξάνεται από 15% σε 30% σε τόκους που δεν πηγάζουν από τη συνήθη διεξαγωγή της επιχείρησης ή δεν συνδέονται στενά με αυτή. Η αύξηση αυτή του συντελεστή της Έκτακτης Αμυντικής Εισφοράς εφαρμόζεται αναφορικά με τόκους που λαμβάνονται ή πιστώνονται από τις 29 Απριλίου 2013 και μετά. Εάν τα μερίσματα εισπράττονται από εταιρεία τότε αυτά απαλλάσσονται από την καταβολή της έκτακτης αμυντικής εισφοράς. Η απαλλαγή δεν εφαρμόζεται εάν η εταιρεία που καταβάλλει το μερίσμα, επιδίδεται, σε ποσοστό πάνω από 50%, σε δραστηριότητες οι οποίες απολήγουν σε εισόδημα από επένδυση και εάν η επιβάρυνση του αλλοδαπού φόρου πάνω στο εισόδημα της εταιρείας που καταβάλλει το μερίσμα, είναι σημαντικά χαμηλότερη από την φορολογική επιβάρυνση της εταιρείας που λαμβάνει το μερίσμα στην Κύπρο.
- Από την 1 Μαρτίου 2013, τα **τέλη χαρτοσήμων** για συμβάσεις τροποποιούνται ως εξής: Για αξία σύμβασης €1 - €5.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι μηδέν, για αξία €5.001 - €170.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι 1,5% και τέλος για αξία πάνω από €170.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι 2% με μέγιστο συνολικό τέλος χαρτοσήμου τις €20.000.

Έκτακτη Εισφορά Ιδιωτικού και ευρύτερου Δημόσιου Τομέα

- Η ισχύς της Έκτακτης Εισφοράς που επιβάλλεται σε **ακαθάριστες απολαβές και συντάξεις μισθωτών** υπαλλήλων, κέρδη των αυτοτελώς εργαζομένων και συντάξεις τόσο του ιδιωτικού όσο και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, η οποία εισήχθη εντός του 2012, επεκτάθηκε μέχρι και το 2016.
- Από την 1 Ιανουαρίου 2014 το χαμηλό ποσοστό **2,5% της Έκτακτης Εισφοράς** θα αρχίζει από μηνιαίες απολαβές, κέρδη και συντάξεις ύψους €1.500 αντί €2.500.

Συντελεστές εισφορών κοινωνικής ασφάλισης

- Ο συντελεστής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους **ελεύθερους επαγγελματίες** ανέρχεται σε 12,6%, ενώ για το διάστημα 2014-2018 αυξάνεται σε 14,6%
- Για τους **υπαλλήλους** ο ανωτέρω συντελεστής ανέρχεται σε 6,8% και από 1.1.2014 θα αυξηθεί σε 7,8%
- Για τους **εργοδότες** ανέρχεται σε 6,8% και από 1.1.2014 θα αυξηθεί σε 7,8%

- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο **Ταμείο Πλεονάζοντος Προσωπικού** ανέρχεται στο 1,2%
- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο **Ταμείο Βιομηχανικής Κατάρτισης** ανέρχεται στο 0,5%
- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο **Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής** ανέρχεται στο 2%.

Το ποσοστό εισφοράς εργοδοτών και μισθωτών θα αυξάνεται κατά 0,5% ανά πενταετία.

Φόρος ακίνητης περιουσίας

Η επιβολή του ανωτέρω φόρου πραγματοποιείται την 1^η Ιανουαρίου κάθε έτους και υπολογίζεται στην **αγοραία αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας την 1.1.1980**. Καταβάλλεται στις 30/9 κάθε έτους.

Οι **συντελεστές φορολόγησης**, ανάλογα με την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας, είναι διαμορφωμένοι ως εξής :

- Για αξία ακινήτου από 1-170.860 ευρώ, ο συντελεστής είναι 0 τοις χιλίοις.
- Για αξία ακινήτου από 170.861-427.150 ευρώ, ο συντελεστής είναι 2,5 τοις χιλίοις.
- Για αξία ακινήτου από 427.151-854.300 ευρώ, ο συντελεστής είναι 3,5 τοις χιλίοις.
- Για αξία ακινήτου πάνω από 854.300 ευρώ, ο συντελεστής είναι 4 τοις χιλίοις.

Με ισχύ από τη 1 Ιανουαρίου 2013, οι ανά ιδιοκτήτη κλίμακες και συντελεστές του φόρου αυτού τροποποιήθηκαν και κυμαίνονται **από 6%** για αξίες 1.1.1980 μέχρι €40.000, **ως 19%** για τέτοιες αξίες που υπερβαίνουν τα €3 εκ..

Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας αυξήθηκε από 17% σε 18% για την περίοδο 14.01.2013-12.01.2014 και σε 19% από 13.01.2014 και μετά. Επιβάλλεται στις **εισαγωγές** και στις **παραδόσεις** αγαθών και **παροχές υπηρεσιών** που πραγματοποιούνται **στην Κύπρο**, με τις ακόλουθες εξαιρέσεις ανά κατηγορία :

- **Συντελεστής 0%:** Εξαγωγές, παραδόσεις τροφίμων, προμήθειες από το εξωτερικό για διαμεσολάβηση σε εισαγωγές/εξαγωγές στην/από την Κύπρο, διεθνείς αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές προσώπων και αγαθών, υπηρεσίες διαχείρισης πλοίων, παραδόσεις αγαθών που προορίζονται να τοποθετηθούν σε αποθήκες της Αρχής Λιμένων/Τελωνείων και τελούν υπό καθεστώς προσωρινής εισαγωγής ή διαμετακόμισης κ.ά.
- **Συντελεστής 5%:** Παραδόσεις ζωοτροφών, λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, σπόρων, ζώων, παραδόσεις νερού μη εμφιαλωμένου, βιομηχανοποιημένων ποτών και φρουτοποτών, εμφιαλωμένο νερό -εξαιρουμένων των αναψυκτικών και οينوπνευματωδών ποτών-, βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά, διάφορα αγαθά για εξυπηρέτηση αναπήρων, παγωτά και παγωτοσκευάσματα, αλατισμένα προϊόντα δημητριακών ή πατάτας, ξηροί καρποί αλατισμένοι, παραδόσεις φαρμάκων και εμβολίων.
- **Συντελεστής 8% (θα αυξηθεί σε 9% από 13.01.2014):** Υπηρεσίες εστιατορίου, διανομή σε ξενοδοχεία, τουριστικά καταλύματα και παρόμοιους χώρους, μεταφορά επιβατών στο εσωτερικό της Κυπριακής Δημοκρατίας, θαλάσσια εγχώρια μεταφορά επιβατών.

9. Επιχειρηματικό περιβάλλον - ενδεικτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν εταιρείες στην κυπριακή αγορά*

Η Κύπρος, σχετικά νέο κράτος-μέλος της Ε.Ε., παρουσιάζει τις γνωστές «παιδικές ασθένειες» ή **δυσκολίες προσαρμογής νεοεισερχομένων κρατών στο κοινοτικό κεκτημένο** (πχ θέματα δικαίου του ανταγωνισμού κλπ). Εκτός αυτής της ιδιαιτερότητας, ελληνικές και άλλες ξένες εταιρίες αντιμετωπίζουν συνήθως τα κατωτέρω προβλήματα όταν δραστηριοποιούνται στη κυπριακή αγορά:

-Την έντονη **γραφειοκρατία** όταν πρόκειται να υποβληθεί αίτηση **άδειας οικοδομής και λειτουργίας**. Κάθε φορά που μια εταιρεία υποβάλλει τέτοιου είδους αίτηση, ακόμη και αν ο φάκελος είναι πανομοιότυπος με προηγούμενο αίτημα της ίδιας εταιρείας, η καθυστέρηση παραμένει αδικαιολογήτως η ίδια. Αυτό το φαινόμενο, έχει αντίκτυπο στους προγραμματισμούς της όποιας εταιρείας αφού δεν μπορούν να προετοιμαστούν σωστά οι προϋπολογισμοί και οι ταμειακές ροές.

-Μεγάλος όμιλος ελληνικών συμφερόντων έχει πέντε χρόνια παρουσίας στην Κύπρο με διάφορες επιχειρήσεις και εργοδοτεί συνολικά 500 άτομα (με κύκλο εργασιών που κυμαίνεται στα €60εκ-€80εκ), έχει. Ζητήματα που απασχολούν τη διοίκηση του Ομίλου είναι τα ακόλουθα:

(α) Η πολύ **ψηλή τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος** σε σχέση με το εξωτερικό είναι αποτρεπτική για μια επιχείρηση.

(β) Το πολύ αυξημένο **κυκλοφοριακό πρόβλημα** στην τάχιστα αναπτυσσόμενη περιοχή Λατσιά (προάστιο της Λευκωσίας), όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις της εταιρείας και η περιορισμένη ύπαρξη συγκοινωνιακών μέσων στην εν λόγω περιοχή.

-Η Κύπρος έχει μια «αρνητική πρωτοπορία» όσον αφορά την **αδειοδότηση αυτοκινήτων ενοικίασης ('leasing')**, δηλαδή τη μη πλήρη απελευθέρωση της αγοράς. Όποια εταιρεία θέλει να αναπτυχθεί προσκρούει στην υπάρχουσα νομοθεσία. Συνεπώς εκκρεμεί το θέμα της ψήφισης της νομοθεσίας για χρηματοδοτική μίσθωση (leasing).

-Οι γαλακτοβιομηχανίες (πχ «Λανίτης 3 Ε», 'Χαραλαμπίδης - Κρίστης' κ.ά.) αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των **πολύ υψηλών τιμών γάλακτος-παραγωγού**, του «ψηλότερου στην Ευρώπη». Στην Κύπρο η τοπική αγορά γάλατος αποτελεί σχεδόν μονοπώλιο. Κατά συνέπεια τίθεται θέμα ελευθέρου ανταγωνισμού, η μη τήρηση του οποίου δεν φαίνεται να είναι συμβατή με το Κοινοτικό δίκαιο.

-Οι ελληνικών συμφερόντων τράπεζες, όπως οι "Alpha Bank", "Eurobank", "Πειραιώς", "ΕΤΕ", "Εμπορική" κ.ά. αντιμετωπίζουν το θέμα της **εκποίησης περιουσιών κακοπληρωτών προς τους οπαίους χορηγήθηκαν δάνεια**. Η νομοθεσία περί «πολεοδομικής αμνηστίας» έχει αδυναμίες. Οι τράπεζες που χορήγησαν δάνεια θα μείνουν εκτεθειμένες στις περιπτώσεις όπου οι κατασκευαστικές εταιρείες ή οι ιδιώτες δεν πράττουν τα δέοντα για να επωφεληθούν από την «πολεοδομική αμνηστία», εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών. Υπενθυμίζεται ότι **στην Κύπρο χρειάζονται 20 χρόνια για να εκποιηθεί περιουσία** από κακοπληρωτές δανείων. Κατά γενικό κανόνα παρατηρούνται καθυστερήσεις στις εκδώσεις τίτλων ιδιοκτησίας για ακίνητη περιουσία.

-Τα Ελληνικά Πετρέλαια (ΕΛΠΕ) ήρθαν στην Κύπρο το 2002 με ύψος επένδυσης 100εκ. ευρώ. Θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί ότι η εταιρεία έχει 60 χρόνια παρουσίας στην Κύπρο (πριν ως Shell και BP). Τα ΕΛΠΕ δεν προβάλλουν ένσταση να μεταφέρουν τους αποθηκευτικούς τους χώρους από τη Λάρνακα στο υπό δημιουργία ενεργειακό κέντρο του **Βασιλικού**, σύμφωνα με κυβερνητικό σχέδιο. Όμως δεν επιθυμούν να μεταφερθούν σε χώρο που θα ανήκει σε τρίτους (δηλ. στο κράτος), αλλά **να έχουν επιλογή να εγκατασταθούν σε ιδιόκτητο χώρο**.

-Σύμφωνα με αερομεταφορείς όπως η "Aegean Airlines", η οποία μετέφερε 3 εκ. επιβάτες από και προς την Κύπρο τα τελευταία τρία χρόνια. Σύμφωνα με την ανωτέρω εταιρία, η Κύπρος θα πρέπει να απελευθερώσει τις **αδειοδοτήσεις για πτητικούς προορισμούς**,

* Σημειώνεται ότι αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με το επιχειρηματικό περιβάλλον και τα συναλλακτικά ήθη στην Κύπρο μπορούν να αντληθούν από τον επιχειρηματικό οδηγό του Γραφείου μας στην ιστοσελίδα: www.agora.mfa.gr (επιλογή χώρας: Κύπρος). Επιπλέον, στην ιστοσελίδα του Γραφείου μας έχουν αναρτηθεί αναλυτικές πληροφορίες για τις σημαντικότερες διεθνείς εκθέσεις στην Κύπρο.

ιδιαίτερα από και προς την Μέση Ανατολή ή τη Ρωσία. Τέλος, αρχικά η προσπάθεια συγχώνευσης μεταξύ «Ολυμπιακών Αερογραμμών» και “Aegean Airlines” προσέκρουσε μόνο στην ένσταση της Κύπρου, μοναδικού Κ-Μ μεταξύ των 27 Κ-Μ, στο πλαίσιο της αρμόδιας υπηρεσίας ανταγωνισμού της Ε.Ε.

-Η **Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού** έχει κατά καιρούς δεχθεί διάφορες πιέσεις με αποτέλεσμα, σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις παραιτηθέντων Προέδρων της, να μην μπορεί να ασκήσει επαρκώς τα εποπτικά της καθήκοντα. Εξ’ άλλου σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Διεθνών Εταιρειών Κύπρου (www.ciba-cy.org), η γραφειοκρατία και ειδικότερα ο τρόπος μεταχείρισης των εταιρειών στην έκδοση αδειών εργασίας για το προσωπικό τους ή τα υψηλά τέλη που χρεώνουν οι τράπεζες, συνιστούν **προβλήματα για τους ξένους επενδυτές**.

-Ένα άλλο ζήτημα που έχει κατ’ επανάληψη τεθεί στις αρμόδιες κυπριακές Αρχές από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ), είναι η διευθέτηση της εκκρεμότητας για την θέσπιση αποτελεσματικού **συστήματος εποπτείας των ορκωτών λογιστών** και των ελεγκτικών εταιρειών. Βάσει οδηγίας πρέπει να συσταθεί αρμόδιος δημόσιος φορέας με σκοπό την έγκριση και εγγραφή των ορκωτών λογιστών σε μητρώα και την υιοθέτηση προτύπων επαγγελματικής δεοντολογίας. Η Οδηγία έπρεπε να είχε ενσωματωθεί πλήρως στο κυπριακό δίκαιο από τον Ιούλιο του 2008. Με την καθιέρωση αυτού του συστήματος θα εξασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των ελέγχων που διενεργούνται από τις ελεγκτικές εταιρείες.

-Επιγραμματικά επίσης αναφέρουμε ότι η ΕΕ έχει ζητήσει από την Κύπρο να ολοκληρώσει το συντομότερο δυνατό την **διαδικασία απόκτησης εξοχικής κατοικίας** χωρίς περιορισμούς από πολίτες της ΕΕ.

-Επίσης έχει ζητηθεί να διενεργούνται συχνότεροι **έλεγχοι σε αλλοδαπά σκάφη** που καταπλέουν στα κυπριακά λιμάνια.

-Παράλληλα η καταπολέμηση της **χρήσης παράνομου (πειρατικού) λογισμικού** σε συστήματα πληροφορικής, η αξία της οποίας έχει ξεπεράσει τα 17 εκατ. δολάρια, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί δραστικότερα.

-Σημειώνεται ότι για εταιρείες, οι οποίες ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στην κυπριακή αγορά κρίνεται **απαραίτητη η επιχειρηματική συνεργασία τους με κάποια κυπριακή εταιρεία, κυπριακό εταίρο**, αντιπρόσωπο, πωλητή κλπ.

Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η **δικαστική επίλυση ενδεχόμενων εμπορικών διαφορών** μεταξύ των συμβαλλομένων μπορεί, βάσει άσκησης ειδικών νομικών βοηθημάτων που προβλέπονται στη κυπριακή νομοθεσία, να είναι συντομότερη από την συνήθη χρονοβόρα διαδικασία. Επίσης η συμφωνία προσφυγής σε **διαιτησία** επιτρέπει την δραστηκή μείωση του χρόνου διευθέτησης των διαφορών σε δύο μόλις εβδομάδες. Στο σημείο αυτό σημειώνουμε ότι την Άνοιξη του 2010 εγκαινιάστηκε το Κυπριακό Κέντρο Διεθνών Διαιτησιών στη Λευκωσία (τηλ. 00357 22 872330, φαξ 22 675533, e-mail: info@dmlaw.com.cy), ένας μη κερδοσκοπικός Οργανισμός που φιλοδοξεί να προσφέρει έγκυρη εναλλακτική απονομή δικαιοσύνης με χαμηλότερο κόστος και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Κρίνεται σκόπιμο, τέλος, να σημειωθεί ότι τα **μέτρα εξυγίανσης του κυπριακού τραπεζικού τομέα είχαν αρνητικές συνέπειες και για τις επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων** που δραστηριοποιούνται στην κυπριακή αγορά. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι για την ‘Jumbo’ οι απώλειες υπολογίζονται σε €23 εκ., για την ‘Lanitis - Coca Cola Hellenic Group’ σε €1,6 εκ., ενώ η ‘Aegean Airlines’ με ανακοίνωσή της ενημέρωσε ότι διατηρεί στην Τράπεζα Κύπρου καταθέσεις ύψους €358.565 (ήτοι €258.565 άνω του ορίου εγγυημένων καταθέσεων). Πέραν των ανωτέρω, τα μέτρα εξυγίανσης είχαν συνέπειες για τις καταθέσεις και άλλων εταιρειών ελληνικών συμφερόντων (π.χ. IKEA, ΕΚΟ-Hellenic Petroleum), ενώ το ποσό των καταθέσεων ελληνικών επιχειρήσεων που παρέμενε δεσμευμένο, λόγω των περιοριστικών μέτρων στις συναλλαγές, υπολογιζόταν, τον Απρίλιο του 2013 ότι ξεπερνούσε τα 650 εκ. ευρώ.

10. Διαχείριση οικονομικής κρίσης και προβλέψεις για εξέλιξη οικονομικών μεγεθών**10.1 Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015**

Η Κύπρος υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2012 το **Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015**. Το πρόγραμμα ενσωματώνει μέτρα που ελήφθησαν σε συνέχεια της Σύστασης του Συμβουλίου ΕΕ προς την Κύπρο για τη **διόρθωση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος** (Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος) και των συστάσεων του Συμβουλίου για το τελευταίο Πρόγραμμα Σταθερότητας (2010-2014).

Βάσει του προγράμματος σταθερότητας, η **οικονομική πολιτική της κυβέρνησης** ερείδεται σε τέσσερις άξονες: (α) μακροοικονομική σταθερότητα, (β) οικονομική ανάπτυξη και αντιμετώπιση της ανεργίας, (γ) ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και (δ) βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ
(2012-2015)

	2012	2013	2014	2015
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ (%)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	2,5	2,7	3,0	-
Παρούσα Πρόβλεψη	-0,5	0,5	1,0	1,5
Διαφορά	-3,0	-2,2	-2,0	-
ΚΑΘΑΡΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	-2,6	-2,0	-1,6	-
Παρούσα Πρόβλεψη	-2,7	-0,7	0	0
Διαφορά	-0,1	1,3	1,6	-
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	62,0	61,3	60,1	-
Παρούσα Πρόβλεψη	72,1	70,2	67,8	65,4
Διαφορά	10,1	9,1	7,7	-

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Κύπρου/Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015

Υπό το φως των ανωτέρω, το Υπουργείο Οικονομικών καθόρισε τις ακόλουθες **στρατηγικές επιδιώξεις**:

- Δημοσιονομική εξυγίανση
- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων από την ύπαρξη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της χώρας
- Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και βελτίωση της αποδοτικότητας του φορολογικού συστήματος
- Διατήρηση του βιοτικού επιπέδου σε ικανοποιητικά επίπεδα
- Ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και εμπέδωση του κοινωνικού κράτους
- Βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας υπηρεσίας

Για την επίτευξη των προαναφερθεισών στρατηγικών επιδιώξεων υιοθέτησε **σειρά μέτρων** τα οποία συνοψίζονται ως εξής:

- Προώθηση ενός σύγχρονου πλαισίου δημοσιονομικής διαχείρισης, το οποίο επιτρέπει τον υπολογισμό εσόδων και δαπανών σε τριετή βάση, τον καθορισμό προτεραιοτήτων, την ανακατανομή των δαπανών, τον περιορισμό της σπατάλης και τη σταδιακή κατάργηση της πρακτικής των συμπληρωματικών προϋπολογισμών
- Εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων σε κοινωνικές παροχές
- Εκσυγχρονισμός δημόσιων μεταφορών

- Βελτίωση στεγαστικής πολιτικής
- Καθιέρωση Εθνικού Προγράμματος Δράσης με έμφαση στη λήψη μέτρων για τον περιορισμό του διοικητικού φόρτου επιχειρήσεων
- Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, μέσω κυρίως της αξιοποίησης του θεσμού των Κέντρων Εξυπηρέτησης του Πολίτη
- Ενδυνάμωση των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης
- Προώθηση μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και αναδιάρθρωση των δημοσίων νοσοκομείων
- Προώθηση έργων βασικής υποδομής με έμφαση στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος
- Ανάπτυξη νέων τομέων οικονομικής δραστηριότητας, με έμφαση στην καινοτομία και την ανάπτυξη

Σημειώνεται ότι το Συμβούλιο ΕΕ είχε ζητήσει από την κυπριακή κυβέρνηση, από το 2010, να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου το δημοσιονομικό έλλειμμα να μειώνεται κατά 1,75% ετησίως κατά την περίοδο 2010-2012, ώστε να είναι σε επίπεδα κάτω του 3% στο τέλος του 2012. Η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος, όπως η επιβολή οροφής στις δαπάνες των Υπουργείων το 2012, το πάγωμα μισθών και συντάξεων στον ευρύ δημόσιο τομέα, η μείωση των μισθών κατά 10% στους νεοεισερχόμενους δημόσιους υπαλλήλους, η μείωση του προσωπικού στον ευρύ δημόσιο τομέα κατά 5.000 υπαλλήλους εντός των επόμενων πέντε ετών και η εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων για τις κοινωνικές παροχές. **Παρά ταύτα, το έλλειμμα, τόσο το 2011, όσο και το 2012, ξεπέρασε κατά πολύ το όριο του 3%, ανερχόμενο σε 6,3%, λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων και των υψηλότερων πληρωμών για τόκους και κοινωνικές παροχές.**

10.2 Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής

Μετά το αίτημα που υπέβαλε η Κύπρος στις 25 Ιουνίου 2012, συμφωνήθηκε ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (**“Τρόικα” δανειστών**) και στις κυπριακές αρχές στις 2 Απριλίου 2013. Το πρόγραμμα πολιτικής καλύπτει την περίοδο από το δεύτερο εξάμηνο του 2013 έως το πρώτο εξάμηνο του 2016 και θα χρηματοδοτηθεί μέσω συνεισφορών από τον **ΕΜΣ (9 δισ. ευρώ) και το ΔΝΤ (1 δισ. ευρώ)**.

Οι κύριοι στόχοι του πολιτικού προγράμματος βασίζονται σε τρεις κύριους πυλώνες:

i) πολιτικές για την αποκατάσταση της ευρωστίας του **χρηματοπιστωτικού τομέα** και της εμπιστοσύνης των καταθετών και των αγορών, με βάση την αναδιάρθρωση και τη *μείωση του μεγέθους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων*, την ενίσχυση της εποπτείας τους και την αντιμετώπιση των ελλείψεων κεφαλαίων και ρευστότητας,

ii) μέτρα για την επίτευξη **πρωτογενούς ισοζυγίου** σε ύψος 4 % του ΑΕΠ το 2018 και για τη διατήρησή του στο ίδιο επίπεδο ακολούθως, καθώς και για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το συντομότερο δυνατόν και

iii) **διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις** για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και για την επαναφορά της οικονομίας σε φάση βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να καταστεί δυνατή η διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Στο υπογραφέν **Μνημόνιο** προβλέπονται **ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι** για το 2013-2016 που ορίζουν όσον αφορά στο πρωτογενές ισοζύγιο τα ακόλουθα: 2013: -2,4% του ΑΕΠ, 2014: -4,3%, 2015: -2,1% και 2016: 1,2%. Ως προς το ονομαστικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί σταδιακά σε ποσοστό κάτω του 3% του ΑΕΠ έως το 2016.

Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι, εγκρίθηκαν μέτρα για τη μείωση της αύξησης των **δαπανών μισθοδοσίας στο δημόσιο** τομέα (ήτοι προοδευτική κλίμακα μείωσης των μισθών το 2013 και το 2014, επέκταση του παγώματος των κλιμακίων, μείωση του αριθμού των εργαζομένων του δημόσιου τομέα καθώς και παράταση της αναστολής του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών) και των κοινωνικών παροχών (μέσω ενός συνδυασμού κατάργησης/απλοποίησης ορισμένων

καθεστώτων και εισαγωγής/τροποποίησης επί το αυστηρότερο κριτηρίων με βάση τους πόρους ζωής), ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις κοινωνικές επιπτώσεις της εξυγίανσης για τα μειονεκτούντα άτομα.

Εγκρίθηκαν επίσης μέτρα **εξοικονόμησης πόρων από άλλες τρέχουσες δαπάνες** (όπως μεταβιβάσεων προς δημόσιες επιχειρήσεις και ημιδημόσιους οργανισμούς, καθώς και μειώσεων των δημοσιονομικών πιστώσεων για ημικρατικούς φορείς). Εγκρίθηκαν επίσης από τη Βουλή των Αντιπροσώπων φορολογικές αυξήσεις, τόσο έμμεσες (του κανονικού και του μειωμένου ΦΠΑ, των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα οινοπνευματώδη ποτά, στα προϊόντα καπνού και στη βενζίνη), όσο και άμεσες (παρακράτηση φόρου επί των τόκων, φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και εισφορά επί των τραπεζών), καθώς και αυξήσεις στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων.

Οι μεταρρυθμίσεις αφορούν και στο **σύστημα συνταξιοδότησης** και επηρεάζουν τόσο το συνταξιοδοτικό σύστημα των εργαζομένων στο Δημόσιο όσο και το γενικό σύστημα συνταξιοδοτήσεων και αναμένεται να αποφέρουν δημοσιονομικά οφέλη μακροπρόθεσμα.

Για τη βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας**, η κυβέρνηση έλαβε επίσης μέτρα για τη μεταρρύθμιση του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών μειώνοντας τη συχνότητα αυτής της αναπροσαρμογής (σε μία αντί για δύο φορές το χρόνο), θεσπίζοντας μηχανισμό για την αυτόματη αναστολή της αναπροσαρμογής υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες και μεταβαίνοντας από πλήρη σε μερική τιμαριθμική αναπροσαρμογή σε ποσοστό 50 % του πληθωρισμού που ίσχυε στο παρελθόν. Η εφαρμογή του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών αναστέλλεται στον δημόσιο τομέα για την πλήρη περίοδο του προγράμματος, ενώ το νέο σύστημα αναμένεται να επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα, μέσω τριμερούς συμφωνίας. **Σειρά άλλων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών** έχουν προσδιοριστεί ως δράσεις πολιτικής στο μνημόνιο ώστε να επιτραπεί στην οικονομία της Κύπρου να αποκαταστήσει το αναπτυξιακό δυναμικό της και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της. Μεταξύ άλλων, οι κυπριακές αρχές έχουν δεσμευθεί για την άρση των εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών μέσω της ελάφρυνσης των απαιτήσεων που συνδέονται με την είσοδο και την εγκατάσταση, καθώς και μέσω της εξάλειψης των απαιτήσεων σχετικά με τις ελάχιστες τιμές, εκτός εάν αυτές δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και είναι αναλογικές.

Λόγω της απόστασης από την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα στα τέλη του 2012 και παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είχε αναλάβει αποτελεσματική δράση προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ), το Συμβούλιο ενέκρινε την παράταση της προθεσμίας της ΔΥΕ.

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΚΥΠΡΟΥ**1. Γενική Επισκόπηση**

Η τροχιά δυναμικής ανόδου των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Ελλάδας και της Κύπρου περιορίστηκε το 2012, λόγω των δυσμενών συνεπειών της οικονομικής συγκυρίας στην Ελλάδα, αλλά και στην Κύπρο.

Παρά ταύτα, η **σύγκλιση των οικονομικών συμφερόντων** και η **συμπληρωματικότητα** των οικονομιών τους δεν παύει να αποτυπώνεται με σαφήνεια στους τομείς του **διμερούς εμπορίου**, των **επενδύσεων** και του **τουρισμού**.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, τον Μάιο του 2004, έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στις επιχειρηματικές σχέσεις των δύο χωρών, ενώ η ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ και η είσοδος του ευρώ στην οικονομική της ζωή, τον Ιανουάριο του 2008, οδήγησε στη πλήρη ενοποίηση του οικονομικού χώρου των δύο χωρών.

2. Εξωτερικό εμπόριο Κύπρου – Ελλάδα

Το εύρος των διμερών εμπορικών συναλλαγών διαμορφώθηκε, το **2012**, στο επίπεδο των **1,51 δις. ευρώ**, έναντι 1,67 δις. ευρώ το 2011, περιοριζόμενο κατά 9,7%.

ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ – ΕΛΛΑΔΟΣ 2006-2012 (ΕΚΑΤ. €)								
Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής
2006	147,1	5,0	956,5	10,5	-809,4	11,5	1.103,6	9,7
2007	214,8	46,0	1.110,8	16,1	-896,0	10,7	1.325,6	20,1
2008	228,5	6,4	1.238,9	11,5	-1.010,4	12,8	1.467,4	10,7
2009	220,3	-3,6	1.138,3	-8,1	-918,0	-9,1	1.358,6	-7,4
2010	241,8	9,8	1.218,7	7,1	-976,9	6,4	1.460,5	7,5
2011	331,5	37,1	1.338,3	9,8	-1.006,8	3,1	1.669,8	14,3
2012	287,7	-13,2	1.219,6	-8,9	-931,9	-7,4	1.507,3	-9,7

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Το εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζει συνεχές **πλεόνασμα υπέρ της Ελλάδος**. Οι **ελληνικές εξαγωγές προς την Κύπρο** ανήλθαν, το 2012, σύμφωνα με την Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία (ΥΣΤΑΤ), σε 1,22 δις. ευρώ, σημειώνοντας πτώση της τάξεως του 8,9% έναντι του 2011 (1,34 δις. ευρώ). Κρίνεται σκόπιμο, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η Κύπρος, παρότι μικρή αγορά σε επίπεδο πληθυσμού (840 χιλ. κάτοικοι στην περιοχή που ελέγχει το κράτος), αποτελεί, σήμερα, τον **τέταρτο σημαντικότερο εξαγωγικό προσανατολισμό για τα ελληνικά προϊόντα** μετά την Ιταλία, τη Γερμανία, και τη Βουλγαρία. Σημαντική μείωση (13,2%) σημείωσαν, το 2012, οι **κυπριακές εξαγωγές προς Ελλάδα**, ανερχόμενες σε 287,7 εκ. ευρώ από 331,5 εκ. ευρώ το 2011. Ως εκ των ανωτέρω, το έλλειμμα στο διμερές εμπορικό ισοζύγιο μειώθηκε κατά 7,4%.

Οι κυπριακές εξαγωγές με προορισμό την ελληνική αγορά κάλυψαν, κατά το 2012, το 20,25% του συνόλου των κυπριακών εξαγωγών, μειώνοντας το μερίδιό τους, σε σχέση με το 2011 (23,76%). Ως προς τις κυπριακές εισαγωγές από την Ελλάδα, το μερίδιό τους επί του συνόλου των κυπριακών εισαγωγών διατηρήθηκε σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με πέρυσι (21,25% το 2012 έναντι 21,36% το 2011).

Οι ελληνικές εξαγωγές προς την Κύπρο καλύπτουν ένα **ευρύ φάσμα προϊόντων**. Στη σύνθεσή τους κυριαρχούν τα ακόλουθα προϊόντα: πετρελαιοειδή, ηλεκτρικές συσκευές, φαρμακευτικά προϊόντα, μηχανολογικός εξοπλισμός, είδη ένδυσης, ράβδοι σιδήρου, τρόφιμα, αιθέρια έλαια και πλαστικές ύλες. Στις ελληνικές εισαγωγές εκ Κύπρου δεσπόζουν τα εξής προϊόντα: οργανικά χημικά, απορρίμματα σιδήρου, φαρμακευτικά προϊόντα, ηλεκτρικές συσκευές, ιατροχειρουργικός εξοπλισμός και οπτικά, λαχανικά και γαλακτοκομικά προϊόντα.

ΔΙΑΦΩΡΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ 2012

Εξαγωγές 2012 (εκ. €) (Ελλάδος σε Κύπρο)	Αξία (εκ. €)	Μερίδιο επί της συνολικής αξίας των εξαγωγών (%)	Εισαγωγές 2012 (εκ. €) (Ελλάδος από Κύπρο)	Αξία (εκ. €)	Μερίδιο επί της συνολικής αξίας των εισαγωγών (%)
Πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου	340,26	26,31	Οργανικά χημικά	104,77	36,42
Ηλεκτρικές συσκευές εικόνας και ήχου	71,42	5,03	Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	34,48	11,98
Φαρμακευτικά προϊόντα	61,64	6,77	Φαρμακευτικά προϊόντα	33,41	11,61
Μηχανές, λέβητες και μέρη αυτών	52,75	4,90	Ηλεκτρικές συσκευές εικόνας και ήχου	32,63	11,34
Είδη ένδυσης (μη πλεκτά)	44,19	4,16	Όργανα και συσκευές ιατροχειρ/κής, οπτικής, μέτρησης και ελέγχου	8,5	2,95
Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	43,81	3,89	Λαχανικά/ φυτά/ ρίζες, βρώσιμα	8,09	2,81
Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	36,05	2,76	Γαλακτοκομικά προϊόντα	4,69	1,63
Δημητριακά και προϊόντα αυτών	33,52	2,60	Είδη υπόδησης	4,47	1,55
Αιθέρια έλαια και ρητινοειδή	33,42	2,63	Έπιπλα	4,44	1,54
Πλαστικές ύλες και τεχνουργήματα	33,41	2,26	Προϊόντα τυπογραφείου (βιβλία, εφημερίδες κλπ.)	4,15	1,44
Σύνολον	750,48	61,53	Σύνολον	239,65	83,29

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

3. Επενδύσεις

3.1 Ελληνικές Επενδύσεις στην Κύπρο

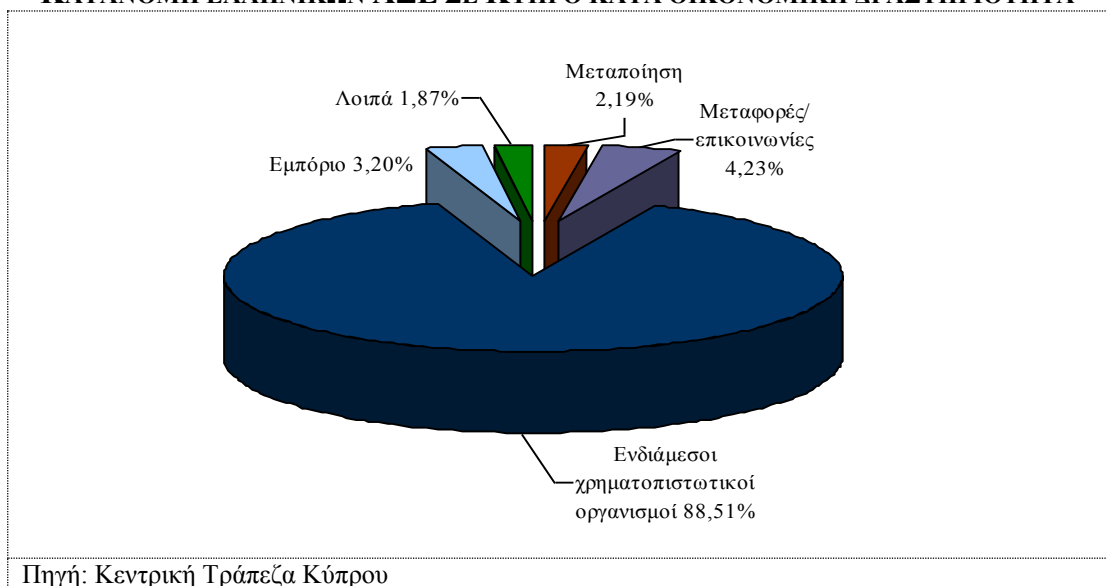
Σύμφωνα με τα διαθέσιμα (προσωρινά) στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, οι **ροές ελληνικών ΑΞΕ στην Κύπρο το 2012** ανήλθαν στα **€215 εκ.** από €241 εκ. το 2011 και αφορούσαν, κατά κύριο λόγο, στη σύσταση εταιρειών με αντικείμενο την παροχή συμβουλευτικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Το σύνολο των ελληνικών ΑΞΕ στην Κύπρο το 2012 (επενδυτική θέση) ανερχόταν σε **€3,1 δις**. Η απόφαση ελληνικών εταιρειών να δραστηριοποιηθούν στην Κύπρο συνδέεται ασφαλώς, με την οικονομική κρίση και τη μείωση της εσωτερικής κατανάλωσης στην Ελλάδα, αλλά εξηγείται και από μία σειρά ευνοϊκών παραμέτρων: κοινή γλώσσα, εξοικείωση Κυπρίων καταναλωτών με ελληνικά “brands”, μηδενικό ελάχιστο κεφάλαιο και φορολόγηση εταιρειών με συντελεστή 12,5% (και μέχρι το 2012 με συντελεστή 10%).

Περισσότερες από **100 μεγάλες Ελληνικές επιχειρήσεις** δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, αριθμός που σημειώνει σταθερή αύξηση κάθε χρόνο. Συνολικά, περισσότερες των 1.500 ελληνικών εταιρειών φαίνεται να έχουν εγγραφεί στην Κύπρο, προκειμένου να εκμεταλλευτούν, μεταξύ άλλων, τη χαμηλότερη φορολόγηση. Ωστόσο, κατά το τελευταίο έτος παρατηρήθηκε το φαινόμενο ορισμένες ελληνικών συμφερόντων εταιρείες να κλείνουν, λόγω

της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας που έχει επηρεάσει το σύνολο του επιχειρηματικού κόσμου στη χώρα.

Σημειώνεται, βέβαια, ότι μεγάλες ελληνικές εταιρείες έχουν ευρύτατη και μακροχρόνια παρουσία στην Κύπρο (π.χ. Coca-Cola 3E στα αναψυκτικά, Ελληνικά Πετρέλαια στα πετρελαιοειδή, Jumbo στα παιχνίδια, Υδρογόιος στις ασφάλειες), ενώ άλλες εξίσου μεγάλου βεληνεκού αναπτύσσονται με την ίδρυση νέων καταστημάτων. Μεταξύ άλλων, ο όμιλος Φουρλή διατηρεί στην Κύπρο το 'IKEA' ή τα καταστήματα 'INTERSPORT', ενώ το 2011 πρόβη και στο άνοιγμα καταστήματος 'Leroy Merlyn' στη Λευκωσία. Επιπλέον, στην ίδρυση θυγατρικής στην Κύπρο με την επωνυμία "KLEEMANN INTERNATIONAL HOLDINGS LTD" πρόβη η "KLEEMANN HELLAS AEBE", με συμμετοχή 100% στο μετοχικό κεφάλαιο.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στον τραπεζικό τομέα, όπως προαναφέρθηκε, δραστηριοποιούνται **πέντε ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι** (Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα, Εμπορική Τράπεζα και Τράπεζα Πειραιώς) με συνολικό μερίδιο 13,51% στις χορηγήσεις και 11,25% στις καταθέσεις. Η κυπριακή αγορά, παρά το μικρό μέγεθός της, συνέβαλε μέχρι το 2012 στην κερδοφορία των ως άνω τραπεζών, σε μία δύσκολη περίοδο για την αγορά στην Ελλάδα.

Ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η Κύπρος είχε εξελιχθεί, μέχρι και το 2011/12, σε **ελκυστικό προορισμό για ελληνικές εταιρείες**. Οι περισσότερες εταιρείες ενδιαφέρονταν για ανάπτυξη δραστηριότητας σε ευρύ οικονομικό φάσμα, είτε ως μονάδες κάποιας κοινοπραξίας με κυπριακές εταιρίες, είτε ως υπεργολάβοι. Στο ηλεκτρονικό σύστημα δημοσίων συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι εγγεγραμμένες 4.000 εταιρίες εκ των οποίων 414 (ή **άνω του 10%**) είναι ελληνικές. Ενώ το 2009 ήταν εγγεγραμμένες 59 εταιρίες, το 2010 ο αριθμός τους ανήλθε στις 248. Μόνο το πρώτο πεντάμηνο του 2011 ενεγράφησαν 107 νέες εταιρίες. Συνολικά 99 εταιρίες ανέλαβαν, την περίοδο 2009/πεντάμηνο 2011, έργα που προκηρύχθηκαν από το κυπριακό δημόσιο. Πρόκειται κυρίως για έργα πληροφορικής και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών. Συνήθως οι ελληνικές εταιρίες που αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση **δημοσίων συμβάσεων** μεταφέρουν στη Κύπρο το δικό τους προσωπικό, περιορισμένου αριθμού, για μερικούς μήνες μέχρι την ολοκλήρωση του έργου. Υπενθυμίζεται ότι, μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων, ανακοινώνονται δωρεάν οι προκηρύνσεις δημοσίων συμβάσεων που αφορούν στον κυπριακό δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα.

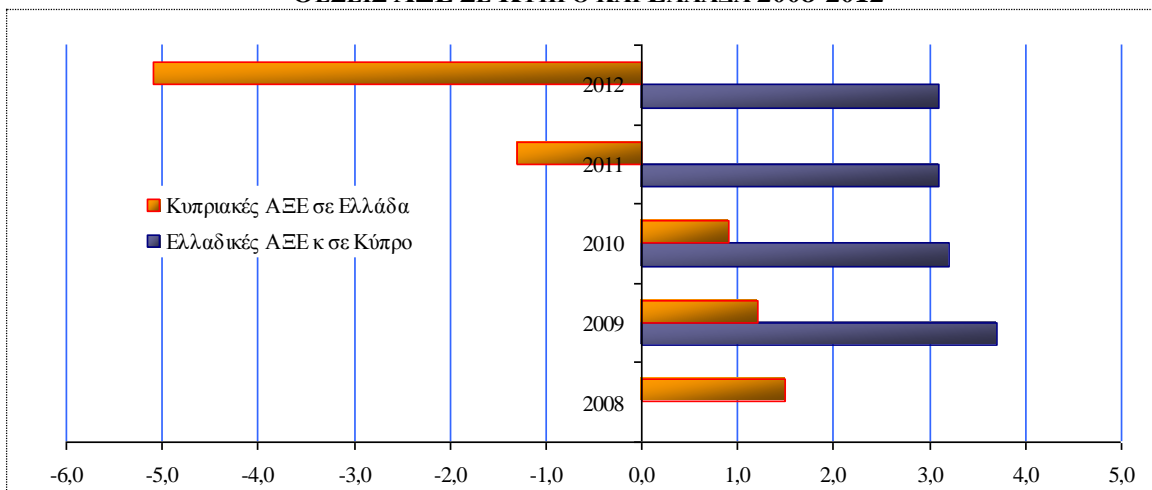
Σημειώνεται ότι στις 02.12.2011 υπεγράφη στη Λευκωσία, κατά την διάρκεια εκδήλωσης της Πρεσβείας της Ελλάδος μέσω του Γραφείου Ο.Ε.Υ. προς τιμή των οικονομικών συνεργατών των ελληνικών επιχειρήσεων, Μνημόνιο Συνεργασίας και Σχέδιο Δράσης, με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας, μεταξύ των οργανισμών "Invest in Greece" και "CIPA".

3.2 Κυπριακές Επενδύσεις στην Ελλάδα

Λαμβάνοντας, μάλιστα, υπ' όψιν τα υφιστάμενα (προσωρινά) στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, η **επενδυτική θέση της Κύπρου στην Ελλάδα** σε επίπεδο ΑΞΕ διαμορφώθηκε, το 2012, σε €-5,1 δισ. από €-1,3 δισ. το 2011 (στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου). Οι ροές κυπριακών ΑΞΕ στην Ελλάδα, το 2012, ανήλθαν σε 136 εκ ευρώ από 188 εκ. ευρώ, το 2011. Σύμφωνα με Κύπριους επιχειρηματίες, κύριες αιτίες για τις περιορισμένες ΑΞΕ στην Ελλάδα, πέραν των όποιων γραφειοκρατικών καθυστερήσεων στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων, αποτελούσαν η μέχρι τώρα ανασφάλεια που προκαλούσε η τρέχουσα οικονομική συγκυρία στην Ελλάδα, αλλά και η εκροή κεφαλαίων από την Ελλάδα από κυπριακές τράπεζες ή άλλες εταιρείες με έδρα την Κύπρο.

Πάγιο αίτημα όλων των εκπροσώπων των κυπριακών εταιρειών που ενδιαφέρονται να επενδύσουν περαιτέρω στην Ελλάδα σε διάφορες τουριστικές περιοχές, είναι η **εξάλειψη των γραφειοκρατικών εμποδίων και προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν από τις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες**, οι οποίες οδηγούν σε συνεχείς καθυστερήσεις και αναβολές των προγραμματισμένων επενδύσεων.

ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ 2008-2012

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (δεν περιλαμβάνονται στοιχεία για τις ελληνικές επενδύσεις στην Κύπρο το 2008, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως πληροφορία 'δευτερεύουσας εμπιστευτικότητας')

4. Τουρισμός

Η **τουριστική κίνηση Ελλάδος - Κύπρου** δεν μπορεί να συγκριθεί μ' αυτήν με τις υπόλοιπες χώρες (βλ. σχετ. κεφ. Β - 5.1.4). Ήδη από τη δεκαετία του '90, εκτός των τομέων άμυνας, επιχειρηματικότητας, πολιτισμού, αναπτύχθηκαν αξιόλογες δράσεις μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου και στον τουρισμό. Οι δεσμοί των δύο κοινωνιών και τα κοινά ήθη κι έθιμα, σε συνδυασμό με τις εξαιρετικά συχνές μετακινήσεις για επαγγελματικούς (κλπ) λόγους και βέβαια η πολλή καλή αεροπορική σύνδεση (υπάρχουν περισσότερες από 60 τακτικές πτήσεις την εβδομάδα), έχουν ως αποτέλεσμα η φύση του τουρισμού να διαφέρει σημαντικά απ' αυτήν των υπολοίπων χωρών. Η διαφορά αφορά ακόμα κι εκείνες τις χώρες που έχουν επίσης ιδιαίτερους δεσμούς με την Κύπρο (Βρετανία - βάσεις, κοινοπολιτεία, Ρωσία - 30.000 μόνιμοι κάτοικοι).

Κατά κύριο λόγο, ο **Κύπριος τουρίστας** πραγματοποιεί σύντομα τριήμερα ταξίδια στην Ελλάδα (εκτός από τις θερινές του διακοπές που διαρκούν περισσότερο), ενώ η διαμονή του Έλληνα τουρίστα στη Κύπρο είναι εβδομαδιαίας διάρκειας. Το έτος **2012** πραγματοποιήθηκαν 411.288 ταξίδια κατοίκων της Κύπρου προς την Ελλάδα. Σημειώθηκε, δηλαδή, αύξηση κατά 4,1%, δικαιώνοντας την εκστρατεία «Πάμε Ελλάδα» του Κυπρο-Ελλαδικού επιχειρηματικού συνδέσμου (ΚΕΒΕ). Οι αγαπημένοι ελληνικοί προορισμοί των Κυπρίων είναι τα ελληνικά νησιά, όπως το Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος και κυρίως η Κρήτη, η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Ρόδος, η Κως, η Σκιάθος, η Τήνος, η Κέρκυρα, η Ζάκυνθος και η

Κεφαλονιά. Οι **αφίξεις τουριστών από την Ελλάδα στην Κύπρο** μειώθηκαν κατά 4% το 2012, ανερχόμενες σε 132.990.

Η αγορά της Olympic Air από την Aegean Airlines (2013) ενίσχυσε ιδιαίτερα την παρουσία της δεύτερης στα **αεροπορικά δρομολόγια** μεταξύ Ελλάδος (Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Κρήτη κλπ) και Κύπρου (Λάρνακα-Πάφου) ενώ οι "Κυπριακές Αερογραμμές" αντιμετωπίζουν προβλήματα βιωσιμότητας.

Ως γνωστόν λειτουργεί μια **υποτυπώδης ακτοπλοϊκή σύνδεση** της Κύπρου με την Ελλάδα από το έτος 2011. Σύμφωνα με τη σύνδεση αυτή επιτρέπεται σε οχηματαγωγά πλοία να μεταφέρουν μέχρι και δώδεκα επιβάτες. Το μέτρο αυτό ικανοποιεί αίτημα κύπριων επιβατών που διακατέχονται από τη φοβία του αεροπλάνου. Υπενθυμίζεται ότι εφαρμοζόταν επί πολλά χρόνια κανονική ακτοπλοϊκή σύνδεση μεταξύ των δύο χωρών, που όμως λόγω των συχνών αεροπορικών δρομολογίων σε ανταγωνιστικές τιμές, κρίθηκε οικονομικά ασύμφορη και έλαβε τέλος το 1998.

Η κυπριακή κυβέρνηση επεδίωξε κατά καιρούς τη σύναψη συμφωνίας ακτοπλοϊκής σύνδεσης με την Ελλάδα, την Ιταλία, και το Ισραήλ με στόχο να χρηματοδοτούνται τα λειτουργικά έξοδα των εμπλεκόμενων εταιριών κατά 70% από την Ευρ. Ένωση, στο πλαίσιο προγράμματος της ΕΕ για τη Μεσόγειο. Ωστόσο, η Ιταλία απέσυρε το αρχικό ενδιαφέρον της και οι διάφορες προσπάθειες δεν ευοδώθηκαν.

5. Έργα - Προκηρύξεις

Εταιρείες που ενδιαφέρονται για προκηρύξεις δημοσίων έργων ή προμηθειών, μπορούν να ενημερώνονται, άμεσα, σχετικά με διαγωνισμούς του κυπριακού δημοσίου, μέσω της σχετικής **ιστοσελίδας του Γενικού Λογιστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας** www.eprocurement.gov.cy. Υφίσταται, μάλιστα, η επιλογή, εφόσον εγγραφούν στον κατάλογο των οικονομικών φορέων, να αποστέλλονται οι προκηρύξεις διαγωνισμών, ανάλογα με τους τομείς που έχουν επιλέξει (βάσει του κοινού λεξιλογίου για τις δημόσιες συμβάσεις - CVP), απ' ευθείας, στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο. Σημειώνεται ότι σχετικά με τους προκηρυχθέντες διαγωνισμούς, μέσω του Γραφείου ΟΕΥ Λευκωσίας, ενημερώνεται σε εβδομαδιαία βάση και η ιστοσελίδα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών (www.agora.mfa.gr/cyprus).

6. Δράσεις οικονομικής διπλωματίας - εκδηλώσεις - απήχηση

- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ Λευκωσίας, **εκδήλωσης απευθυνόμενης σε σημαντικότερους οικονομικούς συνεργάτες ελληνικών επιχειρήσεων (Λευκωσία, 23.12.2012)**, με θέμα «Ενεργειακή συνεργασία και προοπτικές της στην ελληνική και κυπριακή οικονομία». Στην εκδήλωση συμμετείχαν περισσότεροι από 200 προσκεκλημένοι, συμπεριλαμβανομένων Υπουργών, βουλευτών, Προέδρων δημοσίων οργανισμών και φορέων, υψηλόβαθμων στελεχών ισχυρών επιχειρηματικών ομίλων της χώρας, Πρέσβων (πχ Η.Β., Γερμανίας, ΕΕ κλπ) και συμβούλων οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων άλλων χωρών στην Κύπρο (πχ Γερμανίας, ΗΠΑ, Ισραήλ, Ρωσίας κλπ), καθώς και στελεχών εταιρειών δραστηριοποιούμενων στον ενεργειακό τομέα. Τα ΜΜΕ, στα κεντρικά δελτία ειδήσεων τους, τα ελληνόφωνα Πρακτορεία Ειδήσεων, όπως και ο Τύπος κάλυψαν την εκδήλωση. Κύριος ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο καθηγητής κ. Κων/νος Μαθιουδάκης, Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής της Ελλάδος, ενώ παρουσιάστηκε από τον Δ/ντα Σύμβουλο της εταιρείας ΔΕΗ Quantum Energy, κ. Γ. Κίλλα, το σχέδιο υποθαλάσσιου διασυνδετηρίου αγωγού ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος (EuroAsia Interconnector), ως παράδειγμα τριμερούς ενεργειακής συνεργασίας.

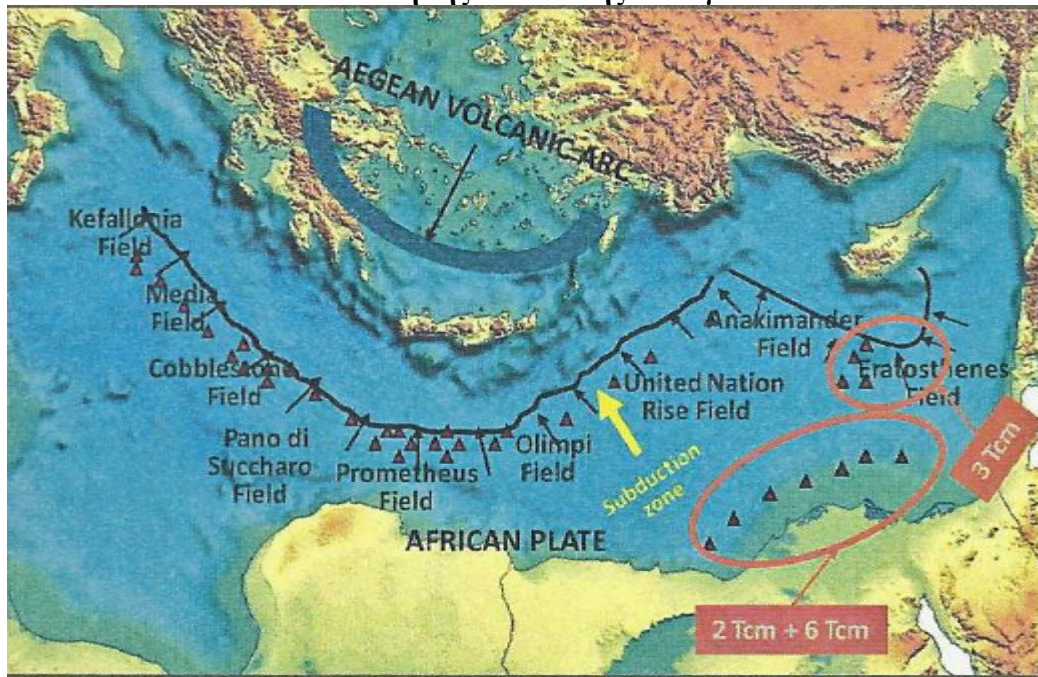
- Διοργάνωση υπό την αιγίδα της Πρεσβείας του συνεδρίου **«Καινοτομία και Ανάπτυξη»** στη Λευκωσία, στις 17.05.2012 και του Cyprus Eco Fashion Show, στη Λευκωσία, στις 12.07.2012.
- Υποστήριξη **επιχειρηματικών αποστολών** Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης (07.03.2012) και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Αθηνών (21.05.2012) σε συνεργασία με Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (ΚΕΒΕ).
- **Δημοσιεύσεις ή και προφορικές παρουσιάσεις από τον Προϊστάμενο Γραφείου ΟΕΥ Λευκωσίας** σχετικά με την ελληνική/κυπριακή οικονομία, επενδυτικές δυνατότητες στην Ελλάδα και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Κύπρου – Ελλάδος, κυπριακή αγορά κλπ στα περιοδικά ‘In Business’, ‘Επιχειρηματικός Οδηγός Κύπρου – Ελλάδος’, ‘Δελτίο Διοίκησης Επιχειρήσεων’, ημερίδες (πχ περί καινοτομίας κá), επισκέψεις Ελλήνων επιχειρηματιών (πχ ΒΕΑ, περιφερειακών επιμελητηρίων κλπ).
- Συμμετοχή, στο πλαίσιο της **Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ**, σε συναντήσεις στελεχών των Πρεσβειών κρατών μελών ΕΕ στα Υπουργεία Γεωργία Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Συγκοινωνιών και Έργων, Οικονομικών και Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού και σύνταξη ενημερωτικών σημειωμάτων για τα καθ’ ύλην αρμόδια Υπουργεία.
- **Επιλογή και αποστολή, σε συνεργασία με Helexpro, εκπροσώπων σημαντικών κυπριακών εισαγωγικών εταιρειών σε εκθέσεις** που διοργανώνονται στην Ελλάδα, με στόχο την περαιτέρω προώθηση των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο (π.χ. Energytech, Nanotechnology, INFACOMA, Κόσμημα).
- Διεξαγωγή **ερευνών αγοράς** για ελαιόλαδο και κατασκευαστικό τομέα. Σύνταξη επιχειρηματικού οδηγού 2012, ετήσια έκθεσης και σημειωμάτων για αγοράς εργασίας και εύρεση εργασίας στην Κύπρο.
- Σύνταξη **δελτίου οικονομικής και επιχειρηματικής επικαιρότητας** για την Κύπρο.
- Παροχή ενημέρωσης, μέσω της ιστοσελίδας www.agora.mfa.gr, σε **εβδομαδιαία** βάση, σχετικά με προκηρυσσόμενους **διεθνείς διαγωνισμούς σε Κύπρο**.
- Ενημέρωση ελληνικών Επιμελητηρίων και φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με **πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδος – Κύπρου**.
- **Επισκέψεις σε κυπριακές εκθέσεις** (συμ/νης και της Διεθνούς Έκθεσης Κύπρου) στην Κυπριακή Αρχή Κρατικών Εκθέσεων και **υποστήριξη Ελλήνων εκθετών**. Τομείς: Σύγχρονη κατοικία, δομικά υλικά, αγροτικός, τρόφιμα, είδη εστίασης, “HOREXPO”, «Δωρέκθεση», αυτοκίνητο, ενέργεια και τουρισμός.
- **Επισκέψεις σε επιχειρήσεις ελλαδικών και κυπριακών συμφερόντων**, προκειμένου να υπάρξει ενημέρωση για τις εξελίξεις στην αγορά και ενδεχόμενα προβλήματα διοικητικής ή άλλης φύσεως.
- Ενημέρωση σχετικά με **ενέργειες προστασίας κυπριακών προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ και εμπορικών σημάτων** σε αγορές τρίτων χωρών.

- Συμμετοχή-εκπροσώπηση Γραφείου ΟΕΥ & Πρεσβείας Λευκωσίας σε συνολικά **38 ημερίδες και συνέδρια**, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, σχετικά (μεταξύ άλλων) με τον ενεργειακό τομέα, τις οικονομικές εξελίξεις σε Κύπρο, Ευρώπη και Μέση Ανατολή, τα δίκτυα διανομής, τις καταναλωτικές τάσεις στην κυπριακή αγορά και την αγορά προϊόντων ταχείας κατανάλωσης (FMCG) στην Κύπρο. Κύριοι διοργανωτές των εν λόγω ενημερωτικών εκδηλώσεων ήταν η Κεντρική Τράπεζα, η Τράπεζα Κύπρου, ο “Economist”, τα Πανεπιστημίου Κύπρου και Λευκωσίας και τα Επιμελητήρια της χώρας.
- Συμμετοχή σε μηνιαία βάση σε **συναντήσεις των Συμβούλων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων των κρατών μελών ΕΕ** στο κυπριακό Υπουργείο Οικονομικών (πχ προετοιμασία συναντήσεων ECOFIN).
- Συμμετοχή στις **Γεν. Συνελεύσεις των κυπριακών Επιμελητηρίων** (Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο-ΚΕΒΕ, Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια Αμμοχώστου, Λάρνακας, Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου) και στις ανά δίμηνο συνεδριάσεις του **Επιχειρηματικού Συνδέσμου Κύπρου Ελλάδος**.
- Διαμεσολάβηση για φιλική **διευθέτηση εμπορικών διαφορών** μεταξύ ελλαδικών και κυπριακών επιχειρήσεων.
- **Επεξεργασία και απάντηση σε συνολικά 228 αιτήματα ελληνικών επιχειρήσεων** για εξαγωγές προϊόντων στην κυπριακή αγορά και **15 αιτήματα κυπριακών επιχειρήσεων** για εισαγωγές ελληνικών προϊόντων.

Δ. Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

Το ενεργειακό ζήτημα επηρεάζει σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό τις οικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η Κύπρος τροφοδοτείται με συμβατικά καύσιμα το κόστος των οποίων κυμαίνεται μεταξύ 500-600 εκατ. ετησίως, ενώ η τιμή κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος είναι από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και αντιπαραγωγική για τις επιχειρήσεις. Ο τομέας της ενέργειας χαρακτηρίζεται από την **υψηλή εξάρτηση έναντι εισαγόμενων πηγών ενέργειας**, την έντονη κυριαρχία του πετρελαίου στο ενεργειακό ισοζύγιο, την ταχεία αύξηση της ενεργειακής ζήτησης, τις δυσκολίες διασύνδεσης με τα ευρωπαϊκά δίκτυα και τον σχετικά χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η **έλευση του φυσικού αερίου** θα επιφέρει κατά συνέπεια σημαντικές μεταβολές στην μέχρι τούδε ενεργειακή πολιτική της Κύπρου, με προεκτάσεις στο σύνολο της οικονομίας.

Η Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου

Πηγή: Bruneton, Konofagos, Foscolos, 2012

Η ενεργειακή πολιτική της Κύπρου βασίζεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες:

-Ο πρώτος πυλώνας αφορά στη δημιουργία **Εθνικού Ενεργειακού Κέντρου**. Το έργο θα κοστίσει 10 δισ. Ευρώ και θα περατωθεί δύο χρόνια μετά την υπογραφή της σχετικής σύμβασης. Συνοπτικά, το σχέδιο στη περιοχή Βασιλικού (Λεμεσού) περιλαμβάνει έναν τερματικό σταθμό καυσίμων, μια εγκατάσταση υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), έναν τερματικό σταθμό για υγροποιημένο αέριο πετρελαίου (LPG) καθώς και μια βιομηχανική μονάδα πετροχημικών προϊόντων βασιζομένων στο φυσικό αέριο.

Ο τερματικός σταθμός εισαγωγής και απούγροποίησης του φυσικού αερίου προγραμματίζεται να ανεγερθεί στην περιοχή Βασιλικού (30 χλμ. δυτικά της Λάρνακας), όπου βρίσκεται ο κύριος ηλεκτροπαραγωγικός σταθμός της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ). Σημειωτέον ότι από το σταθμό αυτό εξαρτάται η ηλεκτροδότηση όλης σχεδόν της ελεύθερης Κύπρου και σε περίπτωση απρόβλεπτου τεχνικού προβλήματος (ή έκρηξης όπως στο Μαρί τον Ιούλιο του 2012 κλπ), διακόπτεται η παροχή ρεύματος σε πολλές περιοχές της Κύπρου. Το φυσικό αέριο θα χρησιμοποιείται κυρίως στην ηλεκτροπαραγωγή και ο καθορισμός των εισαγόμενων ποσοτήτων θα πραγματοποιείται, βάσει των προβλέψεων ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Κύπρος βάσει συμβατικής υποχρέωσης προς την Ε.Ε. διατηρεί, από 01-01-2008, **ενεργειακά αποθέματα** που ισοδυναμούν με 90 ημέρες μέσης κατανάλωσης. Οι αναμενόμενες ποσότητες που θα φιλοξενήσει το ενεργειακό κέντρο περιλαμβάνουν 130.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων (βενζίνη κ.α), 15.000 Μ.Τ. υγραερίου (LPG) και 15.000 Μ.Τ. ασφάλτου, ως λειτουργικά αποθέματα και 700.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων για στρατηγικά αποθέματα. Σήμερα, μέρος των ενεργειακών αποθεμάτων της Κύπρου, αποθηκεύεται στην Ελλάδα, μετά από σχετική σύμβαση. Η ανέγερση του τερματικού των πετρελαιοειδών θα γίνει με την μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης BOT. Σημειώνουμε ότι σήμερα όλα τα παράγωγα πετρελαίου είναι εισαγόμενα. αφού η Κύπρος από το έτος 2004 δεν έχει διυλιστήριο.

-Ο δεύτερος πυλώνας της ενεργειακής πολιτικής αφορά στην ολοκλήρωση της **απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας**, που θα δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για την ενίσχυση των ιδιωτικών ενεργειακών επενδύσεων. Ήδη από 1/1/2009, έχει απελευθερωθεί το 35% της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο αμιγώς **μονοπωλιακός χαρακτήρας** της κυπριακής αγοράς φυσικού αερίου, λόγω της εικοσαετούς εξαίρεσής της (ως απομονωμένης - νησιωτικής) από την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί απελευθέρωσης, επισημαίνεται συχνά από διάφορους «ενεργειακούς» αναλυτές ότι λειτουργεί ως τροχοπέδη στις προσπάθειες απελευθέρωσης της κυπριακής αγοράς.

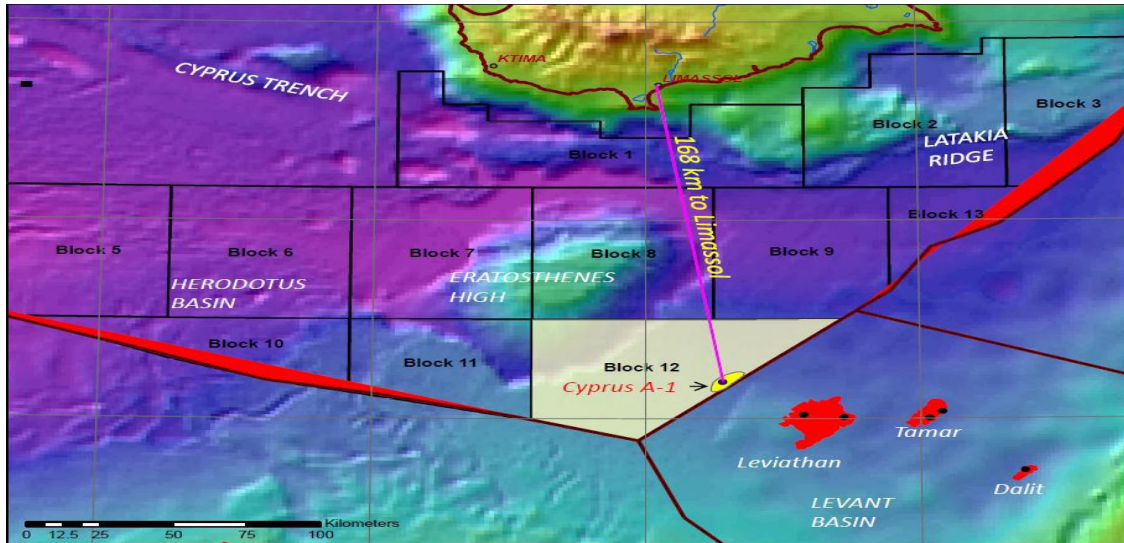
Ως παράδειγμα αναφέρεται η μη συμμόρφωση της Κύπρου με την τρίτη δέσμη μέτρων της ΕΕ για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου. Τον Φεβρουάριο του 2011, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. είχαν σημειώσει την ανάγκη να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ενέργειας έως το 2014. Η εν λόγω νομοθεσία προβλέπει κανόνες για τον διαχωρισμό των δικτύων, την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και των εξουσιών των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών λιανικής προς όφελος των καταναλωτών κλπ.

-Ο τρίτος πυλώνας είναι η ενίσχυση της διείσδυσης των **Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)** στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Σήμερα οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας συμμετέχουν μόνον με 5,0% περίπου στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου. Η ενέργεια αυτή παράγεται κατά 65% από ηλιακά ενεργειακά συστήματα, ενώ αύξηση παρουσιάζει η παραγωγή ενέργειας από αιολικά πάρκα και από βιομάζα.

Όμως η προώθηση των ΑΠΕ δεν φαίνεται να είναι παράλληλη και ισορροπημένη αφού υπερτερούν τα αιολικά πάρκα έναντι των άλλων ΑΠΕ (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011-σελ.47).

-Τέλος, ο τέταρτος πυλώνας της ενεργειακής πολιτικής της Κύπρου, αφορά στο ζήτημα της **εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων**, στον υποθαλάσσιο χώρο της Νήσου. Η σχετική διαδικασία βρίσκεται στον 2^ο γύρο αδειοδοτήσεων για την χορήγηση αδειών έρευνας υδρογονανθράκων και ακολούθως εκμετάλλευσής τους, στην περίπτωση ανακάλυψης οικονομικά εκμεταλλεύσιμων αποθεμάτων σε δώδεκα από τα 13 προς διερεύνηση πεδία, εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η άδεια για το **βυθοτεμάχιο 12** έχει κατακυρωθεί από το 2008 στην αμερικάνικη εταιρεία Noble Energy, η οποία αρχικά ανακοίνωσε το Δεκέμβριο 2012 ότι η ερευνητική γεώτρηση κατέδειξε ποσότητες φυσικού αερίου, που κυμαίνονται μεταξύ 5 και 8 τρισεκατομμυρίων κυβικών ποδών, με στατιστικό μέσο όρο 7 τρις κυβ. πόδια. Όμως η δεύτερη 'επιβεβαιωτική' γεώτρηση (2013) στο βυθοτεμάχιο 12 κατέδειξε μικρότερες ποσότητες (περί τα 3,5 τρις κυβ. πόδια). Η δε Έκθεση των εταιρειών Delek Drilling και Anver Oil αναφέρει πως η καλύτερη εν δυνάμει χωρητικότητα του κοιτάσματος μειώθηκε από το 5,2 τρις κυβικά πόδια (tfc) στα 4,1 tfc. Αναφέρεται επίσης ότι η συνολική χαμηλότερη εκτίμηση για την χωρητικότητα του κοιτάσματος αυξήθηκε κατά 30% ενώ η υψηλότερη εκτίμηση μειώθηκε κατά 25%. Ευελπιστείται ότι οι συνολικές ποσότητες των κυπριακών βυθοτεμαχίων θα ξεπερνούν το όριο βιωσιμότητας της σχεδιαζόμενης μονάδας υγροποίησης φυσικού αερίου κλπ (5 τρις κυβικά μέτρα). Σημειώνεται ότι το έτος 2012 η Noble Energy μεταβίβασε το 30% των δικαιωμάτων της επί του οικοπέδου 12, στον ισραηλινό όμιλο Delek Group.

ΧΑΡΤΗΣ ΒΥΘΟΤΕΜΑΧΙΩΝ 1-12 ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΑΟΖ

Πηγή: ΚΡΕΤΥΚ

Υπό το φως των ανωτέρω, η κυπριακή κυβέρνηση προσανατολίζεται, επί του παρόντος στην υλοποίηση των ακόλουθων έργων υποδομής:

(i) Κατασκευή μονάδας υγροποίησης φυσικού αερίου (LNG), με στόχο να λειτουργήσει ως περιφερειακή υποδομή για τη διασύνδεση της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου με τα κοιτάσματα φυσικού αερίου της ευρύτερης περιοχής (μέσα από την ενδεχόμενη συνεργασία Ισραήλ - Κύπρου). Το μέγιστο κόστος για τον ανωτέρω τερματικό στην περιοχή Βασιλικού υπολογίζεται να υπερβεί τα 10 δις ευρώ. Υπενθυμίζεται ότι το ΑΕΠ της Κύπρου ανέρχεται σε 17,8 δις. ευρώ.

(ii) Κατασκευή τερματικού σταθμού υποδοχής και αποθήκευσης πετρελαιοειδών στο Βασιλικό (σχεδιάζεται να διαθέτει εγκαταστάσεις για τη χρήση του και ως διαμετακομιστικού σταθμού εμπορίας πετρελαιοειδών).

(iii) Κατασκευή ιδιωτικού τερματικού σταθμού εισαγωγής και εξαγωγής καυσίμων στη βιομηχανική περιοχή του Βασιλικού (το έργο έχει αναλάβει η ολλανδικών συμφερόντων εταιρεία 'VTTI' σε συνεργασία με τον Όμιλο 'J&P'). Η εν λόγω επένδυση ανέρχεται στα 300 εκ. Ευρώ ή το 1,7% του ΑΕΠ της Κύπρου.

(iv) Κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού για τη μεταφορά φυσικού αερίου στην Κύπρο. Το 2012 συνεστήθη κοινοπραξία με την επωνυμία 'Cy Stream Consortium' για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το βυθοτεμάχιο 12 στην ξηρά.

(v) Κατασκευή δικτύου διανομής φυσικού αερίου στην εγχώρια αγορά. Αρχικώς η κατασκευή του δικτύου αφορά τους ηλεκτροπαραγωγικούς σταθμούς Βασιλικού, Μονής και Δεκέλειας, με προοπτική, στο μέλλον να καλύψει ξενοδοχεία, βιομηχανίες και τον αστικό ιστό.

(vi) Κατασκευή υποθαλάσσιας ηλεκτρικής διασύνδεσης Ισραήλ - Κύπρου - Ελλάδος (Κρήτη-Πελοπόννησο), γνωστής ως 'EuroAsia Interconnector', ως εναλλακτικής οδού ενεργειακού εφοδιασμού. Το έργο που έχει αναλάβει η ιδιωτική κοινοπραξία «ΔΕΗ-Quantum Energy» θα συμβάλει στην άρση της απομόνωσης της Κύπρου από την Ενιαία Αγορά Ενέργειας της Ευρ. Ένωσης. Προϋπολογισμού 1,5 δις. Ευρώ, ο αγωγός σχεδιάζεται να μεταφέρει συνολική ενέργεια 2.000 MW. Στο σχέδιο αυτό συμμετέχουν οι κρατικές εταιρείες ηλεκτροπαραγωγής του Ισραήλ (IEC), της Ελλάδος (ΔΕΗ) και της Κύπρου (ΑΗΚ). Το καλώδιο αναμένεται να έχει ποντιστεί έως το έτος 2016 για να πραγματοποιηθεί η πρώτη ενεργειακή σύνδεση Ευρώπης και Ασίας, μέσω Κύπρου και Ισραήλ. Το μήκος του καλωδίου

θα είναι 540 ναυτικά μίλια και το μέγιστο βάθος πόντισης του καλωδίου 2.000 μέτρα. Η ισχύς των 2.000 MW θα παράγεται κατά 50% στην Κύπρο, εφόσον πραγματοποιείται έλευση φυσικού αερίου σε χαμηλή τιμή και κατά 50% περίπου στο Ισραήλ.

Όπως προαναφέρθηκε, βασικός στόχος της κυπριακής ενεργειακής στρατηγικής αποτελεί η **άρση της απομόνωσης του ενεργειακού δικτύου της χώρας από τα διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα**. Οι προτεραιότητες της Κυπριακής Προεδρίας στο Συμβούλιο της Ε.Ε. (1.7/31.12.2012) αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε., υπό το φως των συμπερασμάτων του Συμβουλίου της 24.11.2011. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η συμβολή της νοτίου Μεσογείου στην προμήθεια ενέργειας των κρατών μελών της Ε.Ε., όπως η προοπτική ενός νοτιανατολικού διαδρόμου, ο σταθμός ηλιακής ενέργειας Ouarzazate κλπ. Μια από τις προτεραιότητες της ενεργειακής ατζέντας της κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ αποτέλεσε η τότε πρόταση Κανονισμού της Ευρ. Επιτροπής σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές όπως πχ καθορισμός 12 διαδρόμων και ζωνών προτεραιότητας, έργα κοινού ενδιαφέροντος κλπ (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011-σελ.49).

Ειδικότερα, στον κατάλογο των «**έργων κοινού ενδιαφέροντος**», η Κύπρος και η Ελλάδα συμμετέχουν στις ακόλουθες δύο προτάσεις έργων για υλοποίηση δια-συνδετήριων αγωγών φυσικού αερίου με σχεδιαζόμενη ημερομηνία ολοκλήρωσης το 2018:

-Trans-Mediterranean Gas Pipeline (μεταφορά φυσικού αερίου από τη λεκάνη της Λεβαντίνης στο ελληνικό Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου μέσω της Κύπρου, συνολικού μήκους 1.400 χλμ.

-East Mediterranean Pipeline (EastMed) συνολικής χωρητικότητας 8 δισ. κ.μ. για μεταφορά φυσικού αερίου στην ηπειρωτική Ελλάδα μέσω Κρήτης, συνολικού μήκους 1.100 χλμ.

Στον κατάλογο των πιθανών «**έργων κοινού ενδιαφέροντος**» περιλαμβάνονται επίσης η προαναφερθείσα υποθαλάσσια ηλεκτρική διασύνδεση Ισραήλ – Κύπρου – Ελλάδος (EuroAsia Interconnector), καθώς και η κατασκευή στην Κύπρο δύο μονάδων για (α) αποθήκευση και εξαγωγή φυσικού αερίου (Mediterranean Gas Storage) και (β) επαναεριοποίηση και εξαγωγή φυσικού αερίου (Cyprus LNG).

Τα κυριότερα τρέχοντα ζητήματα για την κυπριακή ενεργειακή πολιτική στον τομέα του φυσικού αερίου είναι τα ακόλουθα:

-Δημιουργία **νέων φορέων** όπως κρατικής εταιρείας υδρογονανθράκων ιδιωτικού δικαίου που θα λάβει αποφάσεις σχετικά με την κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου (από το τεμάχιο 12 της ΑΟΖ μέχρι το ενεργειακό κέντρο του Βασιλικού), την εκεί κατασκευή του τερματικού LNG, την ένταξη του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου και στις παγκόσμιες αγορές κλπ. Επίσης προβλέπεται η ύπαρξη Ειδικού Ταμείου υδρογονανθράκων όπου θα κατατίθενται τα έσοδα από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων σύμφωνα με το πρότυπο της Νορβηγίας. Δηλαδή τα έσοδα αυτά θα επενδύονται κατά προτεραιότητα για τις μέλλουσες γενεές, την ανατροφοδότηση της βιομηχανίας υδρογονανθράκων και την ενίσχυση του ετήσιου κρατικού προϋπολογισμού (π.χ. 4,6% των ενεργειακών νορβηγικών εσόδων ενισχύει τον κρατικό προϋπολογισμό).

Οι **λοιπές ενεργειακές εξελίξεις της Κύπρου** συνοψίζονται ως εξής:

-Εξέλιξη 2^{ου} γύρου αδειοδοτήσεων για έρευνες στην κυπριακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη,

-Κατασκευή υποθαλάσσιων αγωγών,

-Κατασκευή εργοστασίων παραγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG),

-Ανάπτυξη εσωτερικού δικτύου διανομής, μήκους 80 χλμ και κόστους 65-70 εκατ. ευρώ,

-Φυσικό αέριο και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και

-Χρήση του φυσικού αερίου σε άλλους τομείς της οικονομίας, όπως οι μεταφορές (π.χ. χρήση υγραερίου στην αυτοκίνηση).

Σε συνέχεια των ανωτέρω η Κύπρος έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών **διεθνών εταιριών** του ενεργειακού τομέα, εντοπισμού, εξόρυξης και εκμετάλλευσης φυσικού αερίου (κλπ), στο πλαίσιο των γειτονικών κοιτασμάτων που εντοπίστηκαν..

Παρόλα αυτά η κυπριακή κυβέρνηση φαίνεται να προβληματίζεται για τα κάτωθι **σενάρια**:

α) Συνεργασία με το **Ισραήλ** στο πλαίσιο πακέτου για από κοινού εκμετάλλευση των ισραηλινών και κυπριακών κοιτασμάτων.

β) Επιλογή **μιας ενδιάμεσης μεταβατικής λύσης, διάρκειας 6-7 ετών στο θέμα προμήθειας του φυσικού αερίου έως ότου αρχίσει η εκμετάλλευση του κυπριακού φυσικού αερίου (2019-20)**. Η μεταβατική ή προσωρινή λύση αποβλέπει στην εισαγωγή φυσικού αερίου από οποιαδήποτε πηγή και με οποιαδήποτε τεχνολογία μεταφοράς (υγροποιημένο, ή συμπιεσμένο) ή επεξεργασίας (χερσαίο τερματικό, πλωτή εξέδρα από-υγροποίησης κλπ) κριθεί πρόσφορη και συμφέρουσα (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2011-σελ. 51).

Στις 18 Δεκεμβρίου 2010 η Κύπρος και το Ισραήλ υπέγραψαν συμφωνία για την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Ανάμεσα στα διαθέσιμα κοιτάσματα, το Ταμάρ (250 δις κυβικών μέτρων), έναντι της Χάιφα και το Λεβιάθαν είναι τα σημαντικότερα. Ο Υπουργός Ενέργειας και Υδάτινων Πόρων του Ισραήλ, κ. Λαντάου, θεωρεί πως το Λεβιάθαν, τα αποθέματα του οποίου (450 δις κυβικών μέτρων) είναι κατά 90% εκμεταλλεύσιμα, θα καλύψει τις εσωτερικές ανάγκες της χώρας του για 25 χρόνια, με δυνατότητες εξαγωγής του αερίου. Ένα σενάριο ενεργειακής πολιτικής για το Ισραήλ είναι η δημιουργία **υποθαλάσσιου αγωγού που θα συνδέει τα κοιτάσματα Λεβιάθαν και Ταμάρ με κάποιον τερματικό σταθμό, ενδεχόμενα αυτόν που θα κατασκευαστεί στην Κύπρο**. Στο σταθμό αυτό, το αέριο θα ψύχεται και θα υγροποιείται και από εκεί θα μεταφέρεται στην Ευρώπη και την Ασία μέσω τάνκερ. Ένα άλλο, εναλλακτικό ισραηλινό σενάριο που αναφέρεται με κάποιες ενδόμυχες ανησυχίες από τα κυπριακά ΜΜΕ, είναι η ενδεχόμενη δημιουργία **υποθαλάσσιου αγωγού μεταξύ των ισραηλινών κοιτασμάτων και της Κρήτης ή της Τουρκίας** (εφόσον θα έχει προηγουμένως επιλυθεί το “Κυπριακό ζήτημα”).

Κάποια **διμερής ενεργειακή συνεργασία** αναπτύχθηκε έκτοτε μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ η οποία, με την συνέργειες της Ελλάδος, ενίοτε μετατρέπεται σε τριμερή. Η συμφωνία Κύπρου-Ισραήλ για την Προστασία Διαβαθμισμένων Πληροφοριών και για τη συνεργασία στους τομείς των ΑΠΕ και της ενεργειακής απόδοσης (2012) αποτελούν ένα παράδειγμα αυτής της συνεργασίας. Ακόμη περισσότερο, η υπογραφή της συμφωνίας Κύπρου-Ισραήλ (16.02.2012) για επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης κατά την επίσκεψη του Ισραηλινού Πρωθυπουργού Μπέντζαμιν Νετανιάχου στην Κύπρο, προβλέπει ακόμη και τη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων έρευνας και διάσωσης των δύο κρατών.

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζονται συνοπτικά οι **λοιπές παράμετροι** του ανωτέρω θέματος (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012-σελ. 51-53).

-Τα **κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου** εικάζεται ότι είναι πολύ σημαντικά, χωρίς ακόμη να έχουν επιβεβαιωθεί με ακρίβεια. Μελέτη του Οργανισμού Γεωλογικών Επισκοπήσεων των ΗΠΑ αναφέρει ότι υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα φυσικού αερίου 122 τρισεκατομμυρίων κυβικών ποδιών, κατά δέκα φορές περισσότερα από τα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα που υπάρχουν στα βρετανικά χωρικά ύδατα της Βόρεια Θάλασσας κλπ.

-Οι εναλλακτικές **επιλογές εξαγωγής του παραγόμενου φυσικού αερίου του Ισραηλινού κοιτάσματος “Λεβιάθαν”** (μετά την σύμφωνη γνώμη του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ το 2013) περιλαμβάνουν το “floating LNG”, την αξιοποίηση σχεδιαζόμενων υποδομών υγροποίησης φυσικού αερίου χωρών της περιοχής (πχ της Αιγύπτου, του Βασιλικού, της Ερυθράς Θάλασσας), ή και δια-συνδετήριου αγωγού μέσω μιας χώρας όπως Τουρκίας, Αιγύπτου, Ιορδανίας ή Ελλάδος (Κρήτης).

Ανακαλυφθέντα κοιτάσματα υδρογονανθράκων στην Αν. Μεσόγειο

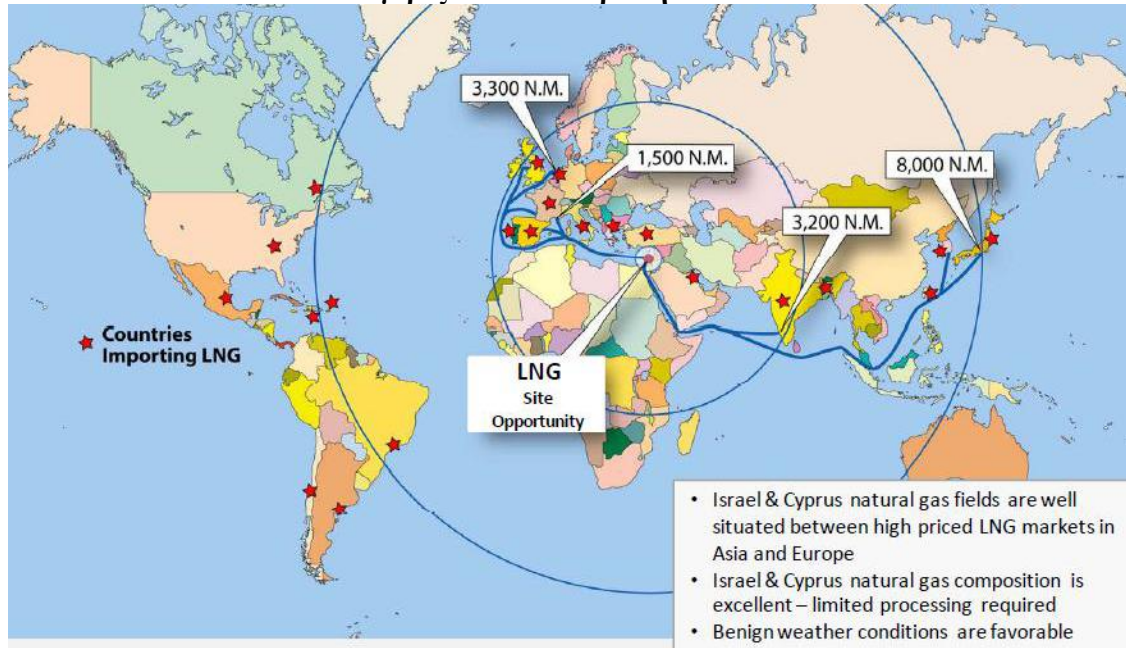

Πηγή: Noble Energy

-Η προαναφερθείσα **μεταφορά του φυσικού αερίου από την Κύπρο στην Ελλάδα, μέσω αγωγού και απ' εκεί με πετρελαιοφόρα πλοία στην Ευρώπη** αποτελεί ένα από τα διάφορα εναλλακτικά σενάρια. Βέβαια κατά τους Κύπριους παρατηρητές που για ευνόητους λόγους προτιμούν το σενάριο της δημιουργίας τερματικού υγροποίησης φυσικού αερίου στο Βασιλικό (δημιουργία ενεργειακού κόμβου στην Αν. Μεσόγειο, προσέλκυση μεγάλων ξένων επενδύσεων, δημιουργία χιλιάδων θέσεων εργασίας κλπ), η Ελλάδα δεν φαίνεται να βιάζεται για την οριοθέτηση της ΑΟΖ της και σύμφωνα με τα ελληνοκυπριακά ΜΜΕ και την εταιρεία Noble Energy, το σενάριο αυτό δεν θα ήταν οικονομικά βιώσιμο. Όμως σχετική μελέτη της ΔΕΠΑ, αποδεικνύει ότι η κατασκευή διασυνδεδετηρίου αγωγού μεταξύ Ανατολικής Μεσογείου και Ελλάδος είναι τεχνικά εφικτή και εμπορικά βιώσιμη.

-Τα **γεγονότα του έτους 2013** κινδυνεύουν να επιφέρουν μεγάλες χρονικές **καθυστερήσεις στο χρονοδιάγραμμα εκμετάλλευσης του κυπριακού φυσικού αερίου** (2019/20) και εξαγωγής του στις μεγάλες αγορές (πχ Ασίας). Η κυβερνητική αλλαγή (Φεβρουάριος 2013), η κυπριακή οικονομική κρίση (Μάρτιος 2013), οι μειωμένες ποσότητες φυσικού αερίου της επιβεβαιωτικής γεώτρησης (Φθινόπωρο 2013) και οι σχετικές επιπτώσεις τους, δεν συνηγορούν στην τήρηση του ανωτέρω χρονοδιαγράμματος. Σύμφωνα με πρόσφατες αναλύσεις του πρώτου διορισμένου το 2012 Εκτελεστικού Πρόεδρου της αρμόδιας κρατικής εταιρείας υδρογονανθράκων Κύπρου, κ. Κ. Έλληνα, εάν η Κύπρος καθυστερήσει στις εξαγωγές υγροποιημένου φυσικού αερίου προς την ασιατική αγορά, ξεπερνώντας τον αρχικό στόχο του 2020, ενδεχομένως να μην κατορθώσει να εισέλθει στη συγκεκριμένη αγορά. Κατά τον ίδιο, η ευρωπαϊκή αγορά αποτελεί εναλλακτική επιλογή για την εξαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου, αλλά οι χαμηλές τιμές αποτελούν πρόκληση για τον σχεδιασμό των εταιρειών.

Αγορές ΥΦΑ σε Ευρώπη και Ασία

Πηγή: ΚΡΕΤΥΚ

-Η Κύπρος επιθυμεί ιδιαίτερα την **οριοθέτηση μεταξύ κυπριακής και ελληνικής ΑΟΖ** και κατά τον ελληνοκυπριακό Τύπο, η Ελλάδα θα πρέπει να επιδιώξει συμφωνίες οριοθέτησης με τη Λιβύη και την Αίγυπτο. Όμως, το έτος 2012, ο τότε Υφυπουργός Προεδρίας για Ευρωπαϊκά Θέματα, Πρέσβης Ανδρέας Μαυρογιάννης, δήλωσε σε ενεργειακό συνέριο στην Κρήτη (26.5.2012) ότι αν η Τουρκία αμφισβητήσει την ενδεχόμενη οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα σε Κύπρο και Ελλάδα και θεωρηθεί θεμιτή η εν λόγω αμφισβήτηση, τότε όλα είναι υπό αναδιαπραγμάτευση. Σύμφωνα με τον κυπριακό Τύπο, υπάρχει η αναγκαιότητα υπογραφής συμφωνίας **ενεργειακής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ ιδιαίτερα μετά** τις επαναστατικές αλλαγές στη Μέση Ανατολή. Τελικά τον Αύγουστο του 2013, υπογράφηκε στη Λευκωσία ένα Μνημόνιο τέτοιου είδους συνεργασίας. Όμως οι Ελληνοκύπριοι αναλυτές κλπ φαίνονται να επιθυμούν την εν λόγω συνεργασία να είναι ει δυνατόν στρατηγική, κάτι που άτυπα μέχρι τώρα, οι Ισραηλινοί ειδικοί και ιθύνοντες φαίνονται απορρίπτουν.

-Η **Τουρκία**, που δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία, δεν αναγνωρίζει κατά συνέπεια ούτε την κυπριακή ΑΟΖ και αντιδρά έντονα, τόσο με νομικά και πολιτικά επιχειρήματα, όσο και με απειλές έναντι της προαναφερθείσας συμφωνίας με το Ισραήλ, όπως και αυτών που έχει συνάψει η Κύπρος με την Αίγυπτο και το Λίβανο. Οι απειλές της αφορούν ιδιαίτερα το σενάριο εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων της κυπριακής ΑΟΖ, αποκλειστικά και μόνο, από τους Ελληνοκυπρίους. Η Τουρκία προβαίνει σε διάφορες ενέργειες (οριοθέτηση, διεθνείς διαγωνισμοί διερεύνησης κοιτασμάτων κλπ) σε θαλάσσια οικοπέδα νοτίως της Τουρκίας (κόλπος Αττάλειας), μεταξύ Κύπρου και Καστελόριζου. Οι Τουρκικές Αρχές διαχώρισαν τα οικοπέδα αυτά κατά τα έτη 2008-2009 χωρίς η Τουρκία να έχει καθορίσει την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της με την Ελλάδα και την Κύπρο. Δηλαδή η οριοθέτηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τη Ρόδο και το Καστελόριζο, αποκόπτει την Ελλάδα από την Κύπρο και αμφισβητεί τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην Ανατολική Μεσόγειο. Για τις ανωτέρω τουρκικές διεκδικήσεις αντέδρασαν κυβερνητικοί εκπρόσωποι της Ελλάδος, της Κύπρου, ακόμη και της Ρωσίας. Επιπλέον στη ζώνη αυτή περιλαμβάνεται και το οικοπέδο 4321 της ΑΟΖ της Κύπρου αλλά και δυνητικά της Ελλάδος. Ταυτόχρονα η Τουρκία, μέσω της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας ΤΡΑΟ, άρχισε την 26.4.2012, χερσαίες έρευνες-γεωτρήσεις για την ανεύρεση πετρελαίου στην κατεχόμενη βόρεια Κύπρο. Η Τουρκία φαίνεται να ελίσσεται συνεχώς ως προς τον ακριβή καθορισμό των «οικοπέδων» της, κάτι που πρέπει να σχετίζεται με το γεγονός ότι στις εκθέσεις προόδου της Ευρ. Επιτροπής αναφορικά με την Τουρκία,

υπάρχει πρόνοια για υπογραφή της Συμφωνίας του Δικαίου της Θάλασσας (1982) από μέρους της χώρας αυτής.

-Οι αντιδράσεις του **Λίβανου** έναντι του Ισραήλ φαίνεται να υποχωρούν. Οι διμερείς τους διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό των δικών τους ΑΟΖ αποδίδουν καρπούς.

-Η **Αίγυπτος** προχώρησε, επίσης, το Μάιο 2012 σε δημοσίευση προσφοράς για έρευνες εντοπισμού και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε 15 οικόπεδα (13 θαλάσσια και 2 χερσαία), σεβόμενη πλήρως τη συμφωνία με την Κύπρο για οριοθέτηση των δύο ΑΟΖ.

-Όπως προαναφέρθηκε, τόσο οι πολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή (Συριακή και Αιγυπτιακή αποσταθεροποίηση μεταξύ 2012/13), Τουρκική αμφιταλάντευση μεταξύ ισλαμισμού-νεοοθωμανισμού και κοσμικότητας που θα μπορούσε να εξελιχθεί σε "Ουκρανία του Νότου", όσο και τα κοιτάσματα φυσικού αερίου στη Νοτιανατολική περιοχή της Μεσογείου, προσθέτουν μια **νέα διάσταση στο γεωπολιτικό πεδίο**. Η αμερικανική δεξαμενή σκέψης << American Enterprise Institute >> αναρωτιέται σε σχετική Έκθεση της (Ιούλιος 2013) αν η Ανατολική Μεσόγειος πρόκειται σύντομα να μετατραπεί σε νέο Περσικό Κόλπο και προτείνει μια πιο ισχυρή παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή μέσω της δημιουργίας μιας "Αμυντικής Συνεργασίας της Ανατολικής Μεσογείου" στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ.

Η Λευκωσία βλέπει φυσικά με ικανοποίηση τις σχέσεις με το Ισραήλ να ενισχύονται. Όμως η παρούσα συγκυρία των κακών **σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ** δεν πρέπει να θεωρείται μόνιμη. Πολλοί Ισραηλινοί ιθύνοντες, άτυπα προς το παρόν, φαίνονται να επιθυμούν την αποκατάσταση των σχέσεων τους με την Τουρκία, εφόσον η τελευταία τους δώσει την ευκαιρία μετά από ενδεχόμενη αλλαγή της εχθρικής της στάσης απέναντί στη χώρα τους.

Όπως προαναφέρθηκε, οι **τουρκικοί σχεδιασμοί επιχειρούν να παρεμβληθούν στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας**. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία προβλημάτων στις όποιες μελλοντικές προσπάθειες της Κύπρου για μεταφορά του φυσικού αερίου προς την Ευρώπη ιδιαίτερα εάν αυτό επιχειρηθεί με υποθαλάσσιους αγωγούς. Αλλά και η μεταφορά του αερίου με πλοία θα είναι προβληματική εάν η Τουρκία συνεχίσει να δημιουργεί προσκόμματα.

Η Κύπρος εκ των πραγμάτων δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει ανάλογες κινήσεις από την τουρκική πλευρά ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της οικονομικής της κρίσης (Μάρτιος 2013). Σ' αυτό το σημείο, εκτός της Ελλάδος και της Ε.Ε., κάποιο ρόλο θα έχει να παίζει και το Ισραήλ, εάν και εφόσον το προϊόν που θα φεύγει από την Κύπρο προς την Ευρώπη θα είναι μέρος και της δικής του παραγωγής.

Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ

Σε διμερές οικονομικό θεσμικό επίπεδο, δεν φαίνεται να υπάρχει τομέας που να μην καλύπτεται από κάποια διμερή συμφωνία, έστω και μορφής MoU.

Συνεπώς, δοθέντος του ανωτέρω, θα επικεντρωθούμε στους τρόπους περαιτέρω ανάπτυξης της διμερούς επιχειρηματικής συνεργασίας μας.

Η Ελλάδα την περίοδο 2000-2012 εδραιώθηκε ως βασικός εμπορικός εταίρος της Κύπρου, καλύπτοντας, το 1/5 του συνόλου των εξωτερικών εμπορικών σχέσεων της χώρας. Πριν το έτος 2000, το Ηνωμένο Βασίλειο είχε τον πρωταγωνιστικό αυτό ρόλο.

Όπως προαναφέρθηκε, οι εξαγωγές της Ελλάδας κυριαρχούν στην κυπριακή αγορά, καθώς από το επίπεδο των € 282,1 εκατ. το 1999, ανήλθαν το 2011 στα 1,34 δις. € και μειώθηκαν κάπως το 2012 (1,22 εκατ. ευρώ) παρά τη σοβαρή οικονομική κρίση. Η τάση αυτή ενδυναμώθηκε ιδιαίτερα μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. την 1^η Μαΐου 2004 και επιταχύνθηκε με την ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ.

Επισημαίνουμε ότι:

- Η Ελλάδα και η Κύπρος αποτελούν τα **νοτιότερα άκρα της ΕΕ** και τις πύλες εισόδου στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής.
- Η **οικονομία των νησιών** της Ελλάδας και αυτής της Κύπρου αναπτύσσεται στηριζόμενη κυρίως στις **υπηρεσίες**, ενώ ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει χαμηλούς δείκτες τόσο στην απασχόληση όσο και στο προϊόν. Ο τομέας του **τουρισμού** αποτελεί τον δυναμικότερο κλάδο της οικονομίας τους.

Αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένους από τους τομείς που θα μπορούσαν να επικεντρωθούν οι Ελληνικές εταιρείες καθώς και τους άξονες **προτεραιότητας για συνεργασία** των επιχειρηματιών των δύο χωρών :

Αξιοποίηση Κοινοτικών Κονδυλίων

Δυνατότητες συνεργασίας για την αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων παρέχονται από τα **Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε.** Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις και γραφεία μελετών με εμπειρία στην υποβολή προτάσεων για αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων, ενώ στην Κύπρο ο τομέας αυτός δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει δοθεί στην υλοποίηση των προγραμμάτων που προσφέρονται στο πλαίσιο «**Διαδικασία της Βαρκελώνης: Ένωση για την Μεσόγειο**». Από ελληνικής πλευράς έχουν γίνει συγκεκριμένες προτάσεις, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- **Θαλάσσιοι διάδρομοι** στην Ν.Α. Μεσόγειο: Ανάπτυξη Θαλάσσιου Δικτύου Μεταφορών στην Μεσόγειο και προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης των χωρών της περιοχής.
- **Ηλιακή Ενέργεια**: Παραγωγή ενέργειας από ηλιακά συστήματα παραγωγής ενέργειας για τροφοδοσία κατοικιών, ξενοδοχείων και άλλων μεγάλων μονάδων.
- “**Mediterranean Water Initiative**”: Κατάλληλη διαχείριση των υδάτινων πόρων στις χώρες της Μεσογείου, εν όψει μάλιστα της κλιματικής αλλαγής, πράγμα που θα συμβάλει στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Έντονο ενδιαφέρον υπάρχει και από τις δύο πλευρές για συνεργασία στο πλαίσιο του «**Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας: Ελλάδα – Κύπρος 2007-2013**». Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ε.Ε. με 55.7 εκατομ. ευρώ και από ελληνικής πλευράς αφορά τις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, ενώ από Κυπριακής ολόκληρη την χώρα.

Η «γεωστρατηγική» θέση των δύο χωρών ενισχύει και διευρύνει τον προσανατολισμό των διμερών οικονομικών σχέσεων και ταυτόχρονα υπαγορεύει την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους στα Βαλκάνια, στην Ανατολική Ευρώπη και στις χώρες της ΝΑ Μεσογείου, Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής.

Η **συνεργασία των Ελλήνων και Κυπρίων επιχειρηματιών** θα πρέπει κάποτε να ξεφύγει από τα στενά όρια των αγορών των δύο χωρών. Θα πρέπει να τεθούν κατά μέρος “εγωισμοί- ανταγωνισμοί- καχυποψίες” κλπ που ενίοτε παρατηρούνται μεταξύ τους και από κοινού να αναλαμβάνουν **κοινές δράσεις** (επιχειρηματικές αποστολές, διεθνείς εκθέσεις, ημερίδες, προβολή προϊόντων κá), με σκοπό την διείσδυση σε τρίτες, αναπτυσσόμενες ή μεγάλες αγορές (βλ. κατωτέρω).

Οι κυριότεροι **τρόποι ανάπτυξης της διμερούς οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας** μας και η συναφής χάραξη στρατηγικής βραχυ-μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού ανάλογων δράσεων στην Κύπρο, θα μπορούσαν να είναι οι εξής:

Εφόσον, όπως προαναφέρθηκε, το ύψος των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο, στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας (2007-2011) ξεπέρασε κατά πολύ το 1 δισεκ. ευρώ ετησίως, καθιστώντας την **τον τέταρτο σημαντικότερο εισαγωγέα των ελληνικών προϊόντων παγκοσμίως**, μετά την Γερμανία, την Ιταλία και την Τουρκία (ή ενίοτε την Βουλγαρία), η κυπριακή αγορά αποκτά βαρύνουσα σημασία στην απορρόφηση των ελληνικών εξαγωγών.

Βέβαια θα πρέπει να συνεκτιμηθούν δύο σημαντικά δεδομένα. Ο σχετικός **κορεσμός** της μικρής κυπριακής αγοράς από πολλά ελληνικά προϊόντα ή υπηρεσίες και το γεγονός ότι πλέον οι δείκτες οικονομικού κλίματος μειώθηκαν αισθητά τα τρία τελευταία χρόνια. Η κίνηση στο **κυπριακό λιανεμπόριο σημειώνει σταθερή πτώση**, με το «καλάθι της νοικοκυράς» να έχει περιορισθεί και τους καταναλωτές να στρέφονται από τα επώνυμα και ακριβότερα καταναλωτικά είδη στα προϊόντα με τις χαμηλότερες τιμές υποδηλώνοντας την απότομη συρρίκνωση της οικονομίας ιδιαίτερα μετά τον Μάρτιο του 2013. Στο πλαίσιο αυτό, άμεσα βραχυπρόθεσμος στόχος των ελλαδικών επιχειρήσεων είναι η **διατήρηση των μεριδίων της κυπριακής αγοράς** που κατέχουν ή η ελαχιστοποίηση των απωλειών τους, κατά την χρονική διάρκεια της κυπριακής οικονομικής κρίσης.

Λαμβανομένων υπ’ όψιν των ανωτέρω, **οι τομείς και κλάδοι προτεραιότητας για προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών**, μέσω της διοργάνωσης επιχειρηματικών αποστολών, συμμετοχών σε κλαδικές εκθέσεις (πχ Helexpo κλπ), ενημερωτικών ημερίδων κλπ είναι οι ακόλουθοι:

- Στον τομέα των μεταποιημένων προϊόντων **τα δομικά υλικά** και **όλα τα συναφή προϊόντα** (υδραυλικά, είδη υγιεινής, πατώματα, πόρτες, παράθυρα, έπιπλα κουζίνας, συστήματα θέρμανσης και ψύξης, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός, δεξαμενές αποθήκευσης νερού, συστήματα σκίασης, είδη κήπου), **που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της κατασκευής** κατοικιών, γραφείων και ξενοδοχείων, παρουσιάζουν ακόμη σχετικό ενδιαφέρον, καθώς παρά την πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας ειδικά σε ορισμένες τουριστικές περιοχές, κάποια οικοδομική δραστηριότητα συνεχίζεται στη Πάφο ή την Λεμεσό σε επίπεδο δημιουργίας μεγαλύτερων έργων υποδομής, τουριστικών και οικιστικών συγκροτημάτων (κατασκευή μαρίνας, πολυτελών κατοικιών και καταστημάτων στην Λεμεσό, επικείμενη έναρξη εργασιών ανέγερσης πολυτελούς ξενοδοχείου, εμπορικού κέντρου, συγκροτημάτων γραφείων και χώρων στάθμευσης ακόμα και στην Λευκωσία).
- Στον **αγροτικό τομέα**, υπάρχει ζήτηση για γεωργικό και κτηνοτροφικό εξοπλισμό και μηχανήματα, συστήματα άρδευσης και διαχείρισης υδάτων.
- Παρά τη σημαντική παρουσία των ελληνικών **τροφίμων** στα ράφια των κυπριακών υπεραγορών και σχετικό κορεσμό της κυπριακής αγοράς, η περαιτέρω προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων (πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων, έτοιμων προμαγειρευμένων γευμάτων, παραδοσιακών ελληνικών προϊόντων υψηλής ποιότητας) παρουσιάζει ακόμα ενδιαφέρον.

- Στο θέμα αυτό θα πρέπει να τονιστεί η πρόσφατη **αλλαγή των συνηθειών των Κυπρίων καταναλωτών** λόγω της οικονομικής κρίσης,. Συγκεκριμένα, ο μέσος Κύπριος καταναλωτής στρέφεται, πλέον, σε νέα προϊόντα «ιδιωτικής ετικέτας», ενώ εμφανίζεται συγκρατημένος στις αγοραστικές του συνήθειες. Σε αυτό, άλλωστε, έχει συμβάλει και η είσοδος της υπεραγοράς “Lidl” στην κυπριακή αγορά, η οποία, πέραν της προώθησης της «ιδιωτικής ετικέτας», έχει καθιερώσει και την πρακτική των εβδομαδιαίων προσφορών. Οι εν λόγω εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αλλαγές στο κυπριακό λιανικό εμπόριο πχ των τροφίμων και ποτών. Τα μη ειδικευμένα καταστήματα εμφανίζουν αύξηση στον κύκλο εργασιών, σε αντίθεση με τα ειδικευμένα (υπεραγορές), καθώς ο μέσος Κύπριος καταναλωτής έχει περιορίσει αισθητά τον όγκο των αγορών του, αυξάνοντας παράλληλα τις επισκέψεις του χρησιμοποιώντας καταλόγους προσφορών κλπ..
- Στον τομέα της **δικαιόχρησης (franchising)**, υπογραμμίζουμε τις προοπτικές περαιτέρω επέκτασης των ελληνικών εταιρειών στην κυπριακή αγορά, λόγω της μεγάλης αναγνωρισιμότητας τους από την πλειοψηφία των κυπρίων καταναλωτών, οι οποίοι επισκέπτονται συχνά την Ελλάδα (αναψυχή, ή επαγγελματικά ταξίδια). Σημειώνουμε ότι στον συγκεκριμένο τομέα, δραστηριοποιούνται με επιτυχία στην εδώ αγορά, αλυσίδες μαζικής εστίασης, καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, διάθεσης τηλεπικοινωνιακού υλικού, λευκών ειδών και στρωμάτων, κοσμημάτων, ή οπτικών, φροντιστήρια ξένων γλωσσών κλπ.
- Λόγω του αναπτυσσόμενου κλάδου των μεταλλουργικών προϊόντων στην Κύπρο, δυνατότητες για περαιτέρω προώθηση παρουσιάζουν **τα μηχανήματα επεξεργασίας μετάλλων**. Επίσης, δεδομένης της σχετικά αναπτυσσόμενης εγχώριας παραγωγής τροφίμων (γαλακτοκομικών, αρτοποιημάτων, παγωτού ή ειδών ζαχαροπλαστικής) και ποτών (κρασιών, τοπικών αποσταγμάτων), προοπτικές ανάπτυξης παρουσιάζει ο **μηχανολογικός εξοπλισμός, που απαιτείται για την παραγωγή** των προαναφερομένων προϊόντων. Τέλος κάποια ζήτηση παρουσιάζει και ο τομέας **του ιατρικού και διαγνωστικού εξοπλισμού**.
- Στον τομέα των **πράσινων τεχνολογιών**, αξίζει να αναφερθεί η λειτουργία υπερσύγχρονης μονάδας ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών απορριμμάτων, που κατασκευάστηκε από μεγάλη ελληνική εργοληπτική εταιρεία στην επαρχία Λάρνακος. **Ο τομέας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών αποβλήτων** παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές καθώς σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, από καιρού εις καιρόν προκηρύσσονται διαγωνισμοί για την κατασκευή και λειτουργία παρεμφερών μονάδων και σε άλλες περιοχές της Κύπρου. Παράλληλα ευκαιρίες **συνεργασίας, παρουσιάζονται στο τομέα της αφαλάτωσης**, στον οποίο ελληνική εταιρεία, με την μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης –BOOT-, κατασκευάζει κινητή μονάδα στη Πάφο. Ευκαιρίες παρουσιάζει επίσης ο τομέας **διαχείρισης υδάτων** (ανακύκλωση, βιολογικός καθαρισμός, συστήματα άρδευσης και αποχέτευσης) καθώς η παρατεταμένη λειψυδρία και η χαμηλή ποιότητα των υδάτων συνεπάγονται προβλήματα στην υδροδότηση των νοικοκυριών, στην κάλυψη των αναγκών της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της βιομηχανίας.
- Στον **τομέα της ενέργειας**, πέρα από την χρήση **ηλιακών** συστημάτων θέρμανσης νερού, όπου η Κύπρος κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ, η χρήση των **φωτοβολταϊκών συστημάτων** σταδιακά αυξάνεται. Ήδη κυπριακή εταιρεία δραστηριοποιείται με επιτυχία στην παραγωγή φωτοβολταϊκών προϊόντων και πραγματοποιεί εξαγωγές. Η εξαιρετική ηλιοφάνεια του νησιού αλλά και η ευνοϊκή κρατική επιδότηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στην ανάπτυξη μικρών φωτοβολταϊκών πάρκων και στην εγκατάσταση κυψελών στις στέγες των κτιρίων αποτελούν σημαντικά κίνητρα. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της απέναντι στη ΕΕ, έως το 2020, η Κύπρος θα πρέπει να πετύχει αύξηση του ποσοστού συνεισφοράς των **Α.Π.Ε.** από το 5% που είναι σήμερα, στο 13% του συνόλου της τελικής κατανάλωσης ενέργειας. Σημειώνουμε ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικές

συνεργασίες μεταξύ κυπριακών και ελληνικών εταιρειών στην παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά συστήματα ενώ **υπογραμμίζουμε το ενδιαφέρον για αγορά εκτάσεων γης στην Ελλάδα με σκοπό την δημιουργία μεγάλων φωτοβολταϊκών πάρκων**, από Κύπριους επενδυτές. Στον κλάδο της αιολικής ενέργειας, έχουν επίσης πραγματοποιηθεί συνεργασίες μεταξύ κυπριακών και ελληνικών εταιρειών στην κατασκευή **αιολικών πάρκων**. Υπογραμμίζεται η συμμετοχή ελληνικής εταιρείας στην δημιουργία του πρώτου αιολικού πάρκου (82 MW) στη Κύπρο ενώ έχει υπογραφεί σύμβαση για εγκατάσταση και δεύτερου αιολικού πάρκου (31,5 MW). Στις εργασίες κατασκευής συμμετέχει άλλη ελληνική εταιρεία. Σχεδιάζονται επίσης δύο αιολικά πάρκα ισχύος (22,4 MW). Στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), λόγω της τεχνογνωσίας που έχουν αποκτήσει τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές και κυπριακές εταιρείες, θα μπορούσαν να συνεργασθούν περαιτέρω, με στόχο την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ σε τρίτες μεσογειακές χώρες. Επίσης και ενόψει της προαναφερθείσας **δημιουργίας Εθνικού Ενεργειακού Κέντρου**, στην περιοχή του Βασιλικού στην επαρχία Λάρνακας, το οποίο θα περιλαμβάνει τερματικό **σταθμό αποϋδροποίησης φυσικού αερίου** και τερματικό σταθμό αποθήκευσης πετρελαιοειδών, υπάρχουν ευκαιρίες δραστηριοποίησης και ελλαδικών εταιρειών.

- Στον τομέα **των τεχνικών έργων**, δεδομένων των εξαιρετικών σχέσεων και της τεχνογνωσίας που έχουν αναπτύξει τις τελευταίες δεκαετίες οι εξωστρεφείς κυπριακές τεχνικές εταιρείες κυρίως στις αραβικές χώρες, η συνεργασία ελληνικών κατασκευαστικών και μελετητικών εταιρειών με αυτές, θα συνδράμει σημαντικά τις ελληνικές εταιρείες στην διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους στις ανωτέρω χώρες, συμμετέχοντας στην κατασκευή έργων υποδομής (ενεργειακά-αεροδρόμια-οδοποιία), δημοσίων κτιρίων και στην ανάπτυξη οικιστικών και τουριστικών συγκροτημάτων. Ανάλογη συνεργασία μπορεί επίσης να υπάρξει μεταξύ των κυπριακών τεχνικών εταιρειών, που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην Ν.Α. Ευρώπη, με τις ελληνικές τεχνικές εταιρείες, που δραστηριοποιούνται ήδη με επιτυχία στα Βαλκάνια. Σημειώνουμε ότι στον κλάδο των λιμενικών έργων στην Κύπρο, ήδη δραστηριοποιείται (σε κοινοπραξία με κυπριακές κατασκευαστικές εταιρείες) ελληνική εταιρεία.
- Στον **τουριστικό τομέα**, θα πρέπει από ελληνικής πλευράς να γίνουν προσπάθειες να διατηρηθεί η μεγάλη ροή κυπρίων τουριστών προς την Ελλάδα η οποία αποτελεί την πρώτη προτίμησή τους. Ως γνωστό μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης ο θρησκευτικός, ο κυνηγητικός και ο ιαματικός τουρισμός. Στον τουριστικό τομέα υπενθυμίζονται οι πολύ **σημαντικές κυπριακές επενδύσεις, που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια**, από μεγάλες κυπριακές εταιρείες τόσο στον ξενοδοχειακό κλάδο όσο και στον κλάδο της ανάπτυξης γης (κατασκευή πολυτελών παραθεριστικών κατοικιών) και της κρουαζιέρας. Εφόσον αντιμετωπιστούν θέματα γραφειοκρατίας (κλπ) φαίνεται διατηρήσιμη η τάση τους να συνεχίσουν τις επενδύσεις τους στον τουριστικό κλάδο.
- Τονίζεται, ακόμα μια φορά, ότι στον **τομέα των υπηρεσιών (και όχι μόνο)** υπογραμμίζουμε την σημασία Ελλαδικών και Ε/Κ επιχειρηματικών συνεργασιών για την **συν-διοργάνωση μικτών (με την συμμετοχή ελληνικών και κυπριακών εξαγωγικών επιχειρήσεων) στοχευμένων επιχειρηματικών αποστολών** στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βαλκανικής, με στόχο την αξιοποίηση της γνώσης (π.χ. δίκτυα διανομής, σημεία πώλησης, χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες αγοράς) και των επιχειρηματικών επαφών, που διαθέτουν οι πρώτες στις χώρες της Βαλκανικής, Μαύρης Θάλασσας και οι δεύτερες στις χώρες της Μέσης Ανατολής, Αραβικού Κόλπου, Β. Αφρικής κλπ. .
- Σημειώνουμε επίσης την **ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης συνεργασιών φορέων του κυπριακού δημοσίου αλλά και συλλογικών φορέων ιδιωτικών εταιρειών (Σύνδεσμοι, Επιμελητήρια) με ελληνικές εταιρείες συμβούλων**, που δραστηριοποιούνται στην υποβολή σχεδίων και προτάσεων, στο πλαίσιο

συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων. Η εμπειρία και τεχνογνωσία των τελευταίων είναι απαραίτητη στους εδώ φορείς και επιχειρήσεις, για αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων της Ε.Ε.. Από ελληνικής πλευράς έχουν γίνει προτάσεις συνεργασίας, στο πλαίσιο της «**Ένωσης για τη Μεσόγειο**», σχετικά με την ανάπτυξη θαλασσιού δικτύου μεταφορών στη Ν.Α. Μεσόγειο και προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης των μεσογειακών χωρών, την παραγωγή ενέργειας από ηλιακά συστήματα για κατοικίες και ξενοδοχεία, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων στις χώρες της περιοχής κλπ.. Στο πλαίσιο εξάλλου του **Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας-Κύπρου 2007-2013**, έχουν υποβληθεί, μεταξύ άλλων, προτάσεις για συνεργασία των κυπριακών και ελληνικών Επιμελητηρίων, με στόχο την προώθηση των ελληνικών και κυπριακών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού. Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διεξαγωγές **επιμορφωτικών σεμιναρίων** από ελληνικές εταιρείες συμβούλων, στην Κύπρο, σε στελέχη κυπριακών εταιρειών και δημοσίων λειτουργών, σε διάφορους τομείς ενδιαφέροντός τους (προώθηση προϊόντων σε ξένες αγορές και ανάπτυξη εμπορικών συνεργασιών, εναρμόνιση της κυπριακής με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε διάφορους τομείς, όπως πχ την διασφάλιση της υγιεινής του εμφιαλωμένου και πόσιμου νερού και των υδρευτικών δικτύων κλπ).

- **Ως προς την προσέλκυση κυπριακών επενδύσεων**, η απλοποίηση των διαδικασιών για την υλοποίηση των επενδύσεων και η ουσιαστική συνδρομή των αρμόδιων φορέων, προεξάρχοντος του “INVEST IN GREECE”, στην επίλυση τυχόν γραφειοκρατικών και άλλων προβλημάτων, **ως προς τα στάδια υλοποίησης ενός επενδυτικού σχεδίου**, αντιπροσωπεύουν τα βασικά αιτήματα και των Κυπρίων επενδυτών.
- Οι **κυριότεροι ελληνικοί τομείς που ενδιαφέρουν πλέον τους Κύπριους επενδυτές** είναι οι ακόλουθοι:
 - Η **αγορά γης** στην Ελλάδα, με σκοπό τη δημιουργία μεγάλων **φωτοβολταϊκών πάρκων**.
 - Οι επενδύσεις κυπριακών εταιρειών διαχείρισης μεγάλων χαρτοφυλακίων **σε χρηματιστηριακά προϊόντα του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α)**. Σημειώνουμε ότι αμέσως μετά από τη λειτουργία της κοινής πλατφόρμας του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (Χ.Α.Κ) με το Χ.Α.Α., από τις 30.10.2006, οι ροές κεφαλαίων από την Κύπρο προς το Χ.Α.Α. ήταν αυξημένες, κατατάσσοντας την Κύπρο ως τον τρίτο σημαντικότερο επενδυτή στο Χ.Α.Α, μετά το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α..

Καταλήγοντας στο πλαίσιο της προώθησης των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο, εκτός από τις προαναφερθείσες δράσεις του έτους 2012, την τελευταία επταετία **το Γραφείο Οικ. και Εμπ. Υποθέσεων (Ο.Ε.Υ.) της Πρεσβείας της Ελλάδος στη Λευκωσία** διοργάνωσε 14 πολυκλαδικές επιχειρηματικές αποστολές (αποτελούμενες κατά μέσο όρο από 15 ελληνικές εταιρείες) σε συνεργασία με εξαγωγικούς φορείς (π.χ. ΟΠΕ, ΕΒΕ Δράμας, Λαρίσης, Σερρών, ΣΕΒΕ κλπ). Από τις δράσεις αυτές επετεύχθησαν εμπορικές συμφωνίες και κυκλοφόρησαν νέα ελληνικά προϊόντα στην κυπριακή αγορά.

Παράλληλα και για την ίδια περίοδο, σε συνεργασία με την HELEXPO, το Γραφείο Ο.Ε.Υ. έχει αποστείλει πάνω από 130 εκπροσώπους επιλεγμένων εισαγωγικών εταιρειών στις κλαδικές εκθέσεις που διοργανώνονται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, όπου επετεύχθησαν, επίσης, εμπορικές συμφωνίες. Επιπλέον, διευθέτησε επιχειρηματικές συναντήσεις των ελληνικών εταιρειών που συμμετείχαν σε εκθέσεις στην Κύπρο με κυπριακές εισαγωγικές εταιρείες. Επίσης, μέσω άλλων συνεργιών του Γραφείου Ο.Ε.Υ. ήλθαν σε επαφή κυπριακές με ελληνικές εταιρείες που συμμετείχαν σε κοινές επιχειρηματικές αποστολές στη Ρουμανία ή στην Κύπρο με Έλληνες, Άραβες και Κύπριους επιχειρηματίες. Οι περισσότερες ευκαιρίες επιχειρηματικής συνεργασίας, έρευνες αγοράς, οικονομική ενημέρωση κλπ, όπως ήδη τονίστηκε, αναρτώνται από το Γραφείο Ο.Ε.Υ. κατά κύριο λόγο στην ιστοσελίδα του

Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδος (www.agora.mfa.gr/cyprus) και κατά δεύτερο λόγο στην ιστοσελίδα της Πρεσβείας της Ελλάδος στη Λευκωσία (www.mfa.gr/cyprus/), όπως και στις ιστοσελίδες/έντυπα των ελλαδικών και κυπριακών εμπορικών & βιομηχανικών επιμελητηρίων ή διαφόρων οικονομικών εντύπων της Ελλάδος και της Κύπρου.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη το σχετικό **κορεσμό** της περιορισμένου μεγέθους κυπριακής αγοράς από ελληνικά καταναλωτικά προϊόντα, την πολύ **συντηρητική πλέον συμπεριφορά του Κύπριου καταναλωτή**, λόγω της οικονομικής κρίσης, της **τάσης των Κυπρίων εισαγωγέων-διανομέων να μην «πειραματίζονται» για αναζήτηση νέων προμηθευτών** από την Ελλάδα, αλλά να διατηρούν και να διαφυλάττουν τις ήδη υπάρχουσες, επιτυχημένες και δοκιμασμένες στο χρόνο επιχειρηματικές συνεργασίες και προσωπικές σχέσεις, θα πρέπει η διοργάνωση νέων εκδηλώσεων με στόχο την προσέλκυση κυπριακών επενδύσεων στην Ελλάδα, ή γενικότερα **η αναζήτηση διμερών επιχειρηματικών συνεργασιών να γίνεται σε προσεκτικά επιλεγμένους, μη κορεσμένους κλάδους** (πχ Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, τουρισμού και ανάπτυξης γης, νέων τεχνολογιών –άμεσα εφαρμοσμένων στη παραγωγή- όπως νανοτεχνολογίας κλπ.). Σύμφωνα δε με γραπτές, αναλυτικές προτάσεις μεγάλων κυπριακών εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων (πχ ΚΕΒΕ, Λεμεσού κλπ) **οι ελληνικές επιχειρηματικές αποστολές (ή συμμετοχές σε διεθνείς εκθέσεις κλπ) οφείλουν να είναι επαρκώς και έγκαιρα προγραμματισμένες** για να αποφέρουν θετικά αποτελέσματα και να παύσουν να αποτελούν, ως επί το πλείστον, απλές επισκέψεις αβροφροσύνης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 2012 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΠΙΣΤΩΣΗ	ΧΡΕΩΣΗ	ΚΑΘΑΡΟ ΠΟΣΟ
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	10.781,3	11.941,9	-1.160,6
ΑΓΑΘΑ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	10.241,0	11.217,9	-976,9
ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	7.606,9	8.056,0	-449,1
ΑΓΑΘΑ	1.438,7	5.291,3	-3.852,6
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	6.168,2	2.764,7	3.403,5
Μεταφορές	1.462,6	1.108,8	353,8
Ταξιδιωτικό	2.023,7	994,7	1.028,9
Επικοινωνίες	48,4	89,4	-41,0
Κατασκευαστικές υπηρεσίες	44,4	9,5	34,9
Ασφάλειες	28,3	30,9	-2,6
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	504,6	132,0	372,5
Μηχανοργάνωση και πληροφόρηση	42,2	22,5	19,7
Πνευματικά δικαιώματα	1,5	26,7	-25,2
Λοιπές επιχειρηματικές υπηρεσίες	1.905,8	269,8	1.636,0
Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές	23,9	42,6	-18,6
Υπηρεσίες δημοσίου π.δ.κ.α.	82,9	37,8	45,1
Υπηρεσίες που δεν έχουν κατανεμηθεί	0,0	0,0	0,0
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	2.634,1	3.161,9	-527,8
Εισοδήματα από εργασία	27,9	256,9	-229,0
Εισοδήματα από επενδύσεις	2.606,2	2.905,0	-298,8
Εισοδήματα από άμεσες επενδύσεις	159,2	872,3	-713,1
Εισοδήματα από επενδύσεις χαρτοφυλακίου	630,2	195,4	434,8
Εισοδήματα από λοιπές επενδύσεις	1.816,8	1.837,3	-20,5
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ	540,3	724,0	-183,7
Γενική κυβέρνηση	132,8	190,3	-57,5
Λοιποί τομείς	407,5	533,7	-126,3
ΚΙΝΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ			799,1
Κίνηση κεφαλαίων	38,7	15,3	23,4
Χρηματοοικονομικές συναλλαγές			775,7
Άμεσες επενδύσεις			1.230,1
Κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό			251,5
Μη κατοίκων στην Κύπρο			978,6
Επενδύσεις χαρτοφυλακίου			4.482,2
Απαιτήσεις			5.702,5
Υποχρεώσεις			-1.220,3
Χρηματοοικονομικά παράγωγα			-571,7
Λοιπές επενδύσεις			-4.422,7
Απαιτήσεις			-5.174,5
Υποχρεώσεις			751,9
Συναλλαγματικά διαθέσιμα			57,8
ΚΑΘΑΡΑ ΛΑΘΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ			361,5

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου – Προσωρινά στοιχεία (τελευταία ενημέρωση: 20.06.2013)

Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας κυπριακών υπηρεσιών

- Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (ΥΕΒΤ): Λευκωσία, τηλ. 00357 22 404301-2, 404388, φαξ 404336, ιστοσελίδα www.mcit.gov.cy
- Διεύθυνση Φορολογικής Διαχείρισης και Φορολογικής Πολιτικής (Υπουργείο Οικονομικών): Λευκωσία, τηλ. 00357 22 601149, φαξ 602747, ιστοσελίδα www.mof.gov.cy
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 401600, φαξ 670993, ιστοσελίδα www.mlsi.gov.cy
- Κυπριακή Υπηρεσία Προώθησης Επενδύσεων (ΥΕΒΤ): Λευκωσία, ιστοσελίδα www.cipa.org.cy
- Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 889800, φαξ 669048, ιστοσελίδα www.ccci.org.cy
- Επιχειρηματικός Σύνδεσμος Κύπρου-Ελλάδας : Λευκωσία, τηλ. 00357 22 889890, φαξ 667593, ιστοσελίδα www.cgba.org.cy
- Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 665102, φαξ 669459, ιστοσελίδα www.oeb.org.cy
- Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 873300, φαξ 873013, ιστοσελίδα www.cyprusbarassociation.org
- Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 769866, φαξ 766360, ιστοσελίδα www.icpac.org.cy
- Κεντρική Τράπεζα Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 714100, φαξ 378153, ιστοσελίδα www.cenralbank.gov.cy
- Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Επιβολής Δασμών: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 601713, φαξ 305151, ιστοσελίδα www.mof.gov.cy/customs
- Αρχή Κρατικών Εκθέσεων Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 203600, φαξ 22 203649, ιστοσελίδα www.csfa.org.cy

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

σελ.

-ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	7
-ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ 2012	9
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	11
-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ)	12
-ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	13
-ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	14
-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	15
-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	16
-ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΥΠΡΟΥ	16
-ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	18
-ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	21
-ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΛΟΙΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΛΙΜΑΝΙΑ 2005-2012	23
-ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ	28
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	29
-ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	32-33
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ	42
-ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ - ΕΛΛΑΔΟΣ	45
-ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ 2012	46

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

σελ.

-ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΕΠ	8
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	9
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	10
-ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	11
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ 2000-2012 (ΧΙΛ.)	12
-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΠΑΝΕΞΑΓΩΓΩΝ	17
-ΣΥΜΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	19
-ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	20
-ΕΤΗΣΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ	25
-ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΟ 2012	25
-ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	31
-ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΕΙΣΡΟΕΣ – ΕΚΡΟΕΣ	33
-ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΗ ΚΥΠΡΟΥ 2002-2012	34
-ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	34
-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	47
-ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ	48